

Universitatea „Regele Ferdinand I“ Cluj-Sibiu

Biblioteca Institutului de Istorie Națională

XV

Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina

1848

de

Teodor Bălan

1944

TIPOGRAFIA KRAFFT & DROTLEFF S. A., SIBIU

Universitatea „Regele Ferdinand I“ Cluj-Sibiu

Biblioteca Institutului de Istorie Națională

XV

Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina

1848

de

Teodor Bălan

Teodor Bălan

1944

TIPOGRAFIA KRAFFT & DROTLEFF S. A., SIBIU

Inchin acest studiu memoriei lui Sever Zotta

Sosirea refugiaților

Corespondența familiei Hurmuzachi descoperită în timpul din urmă ne oferă ocaziunea să continuăm studiul nostru întrerupt la 1929, asupra refugiaților moldoveni, care la 1848 au petrecut timp de aproape un an în Bucovina. O facem aceasta nu pentru a preciza mai bine unele întâmplări cunoscute, ci pentru a prezenta activitatea desfășurată de expatriații moldoveni în Bucovina într'ou lumină nouă, sub un aspect nou. Nu mai poate fi vorba de o petrecere liniștită în Cernăuți și Cernauca, de așteptarea răbdătoare și tăcută a vremurilor mai bune, ci acum se va putea arăta ce activitate au desfășurat acești emigranți pentru compromiterea sistemului politic din Moldova, ce dificultăți au întâmpinat și ce neplăceri au îndurat ei în urma acestei activități politice.

După adunarea din 27 Martie 1848, ținută la Iași în Hotel Petersburg, Domnul Moldovei Mihail Sturza a răspuns cu represiuni. Cine din tinerii opoziționiști n'a reușit să se ascundă sau să se refugieze la timp peste hotare, a fost arestat și maltrat. Iar unii din ei au fost transportați la Galați și predați autorităților turcești. O parte a reușit să fugă la Brăila de sub escortă, restul a fost dus la Brusa, în Asia Mică.¹

Mulți Moldoveni s'au refugiat în Transilvania. În Brașov s'au așezat pentru un timp Gheorghe Sion și unchiul său Toader Sion. Tot aici au sosit Vasile Alecsandri și Gheorghe Cantacuzino.² Costache Negri, Iancu Alecsandri și Alecu Russo au venit din Paris pentru a se repatria. Dar neputând rămâne în Țara Românească, ei luară vaporul la Giurgiu pentru a pleca din nou la Paris. Pe vapor se întâlniră cu Manolache Epureanu, Zaharie Moldovanu, Lascar Rosetti și Alexandru Moruzi plecând împreună la Lugoj, iar de aici în Transilvania.³ După adunarea de pe Câmpia Libertății din Blaj, la care participară G. Sion, Lascar Rosetti, Petrache

---

¹ „Anul 1848”, vol. I, pag. 239—241, No. 100 și vol. II, pag. 504, No. 890.

² G. Sion: *Suvenire contimpurane*, pag. 289.

³ G. Sion: *Suvenire*, pag. 293.

Cazimir și Alecu Russo, refugiații moldoveni se adunară la Brașov.⁴ Aici au hotărît să organizeze armate constituite din Bucovineni, Ardeleni și Bănățeni pentru a intra concentric în Moldova și a răsturna pe Domnul Mihail Sturza. În scopul acesta Epureanu și Lascar Rosetti plecară în Banat, alții la Abrud, iar G. Sion cu Zaharie Moldovanu și cu Grigore Balș o luară spre Bucovina. Cu ei s'a aliat și Petrache Cazimir, care venise din Bucovina și era pe cale să se întoarcă la Cernăuți. Acești patru emigranți au trecut pasul Bârgăului, au parcurs valea Moldovei și în cele din urmă au ajuns la Cernăuți.⁵

În Cernăuți s'a găsit acum un număr de emigranți moldoveni. Aceștia părăsiseră Moldova parte din cauza persecuțiilor politice, parte de frica holerei, care începuse a bântui în Moldova, în deosebi la Iași.

Trecerea hotarului Bucovinei a fost înlesnită de însăși stăpânirea austriacă. Aceasta lansă la 30 Martie 1848 un ordin, după care supușii austriaci și refugiații politici moldoveni, persoane de condiție, puteau trece în Bucovina, chiar fără pașapoarte.⁶

De acest ordin profitară mulți refugiați politici moldoveni. Au sosit întâiu frații Petrache și Costache Cazimir. Petrache fusese arestat la Iași în ziua de 30 Martie 1848 de soldați și pe urmă expulsat în Bucovina împreună cu fratele său Costache.⁷ Câteva zile în urmă, la 1 Aprilie 1848, dregătorul din Botoșani i-a trecut pe amândoi lângă Dorohoi peste hotarul Bucovinei, pe motiv că au de urmat studii la Berlin.⁸

Gheorghe Radu a trecut în Bucovina pe la Tișăuți, la începutul lui Aprilie 1848. El a fost dus la Bosanci, unde a petrecut un timp în carantină. A fost predat apoi Prefecturii Suceava, care l-a expedit la Costâna, la boierul Ienache Cârste care îi era cumnat. În raportul pichetului din Bosanci i se dau semnalmente: E din Bârlad, are vârsta de 36 ani și e căsătorit.⁹

⁴ Tot aici, pag. 294 și 296, și Alecu Russo: Scrieri. București 1910, „Mihnera”, pag. 118—120.

⁵ G. Sion: Suvenire, pag. 322—3 și 346—7.

⁶ T. Bălan: Refugiații moldoveni în Bucovina, pag. 104—5. No. XXXIX.

⁷ G. Sion: Suvenire, pag. 302.

⁸ „Anul 1848”, vol. I, pag. 233—4, No. 93 și vol. II, pag. 504, No. 890.

⁹ Anexa 2.

Nicolae PISOȚCHI a intrat în Bucovina în dreptul satului Boian, în ziua de 24 Iulie 1848. Soldatul austriac, care stătea de pază, l-a predat pichetului. PISOȚCHI n'avea cu el decât un sac cu rufe. În raport se spune că PISOȚCHI e din Botoșani, are vârsta de 32 ani și e holtei.¹⁰

Episcopul Iustin Edessis, cu numele familiar Crivăț, a trecut hotarul Bucovinei în ziua de 12 Septemvrie 1848, pe la Bosanci. Când s'a predat autorităților austriace, a declarat că a fost secretarul fostului mitropolit Meletie, iar după moartea acestuia a primit ordin să predea statului toate scrisorile compromițătoare ale fostului său stăpân. Știind că va fi exilat într'o mănăstire dacă nu va executa ordinul, a ascuns scrisorile și s'a refugiat în Bucovina.¹¹ O zi mai târziu episcopul Iustin a înaintat Guvernoului Bucovinei o cerere, rugând să i se permită a petrece în Suceava sau în altă localitate din Bucovina.¹²

Despre fuga episcopului Iustin, Iraclie Porumbescu ne servește știri fantastice. După verificarea făcută cu ajutorul actelor oficiale austriace, ele s'au dovedit pe de-a 'ntregul inventate. El susține că în Iunie 1848 a fost rugat de Costache Negri să grijească de două trăsuri pentru a pleca la Sirete. Porumbescu a găsit trásurile și travestit în țaran a plecat la Sirete cu 11 emigranți moldoveni, între care se aflau C. Negri, Vasile Malinescu, Petrache Cazimir și Iancu Alecsandri. Noaptea au petrecut-o în pădurea din dreptul târgului Mihăileni. Pe la miezul nopții s'a apropiat de ei o trásură țărănească, în care s'a găsit, ascuns în paie, episcopul Iustin.¹³

Mihail Kogălniceanu a sosit în Bucovina în luna lui August 1848. Amănuntele lipsesc.¹⁴

Vasile Alecsandri a fugit întâiu în munții Hangului, unde a petrecut un timp la moșia boierului Cantacuzino.¹⁵

¹⁰ Anexa 31.

¹¹ Anexa 47.

¹² T. Bălan: Refugiații moldoveni, pag. 105—6, No. XL.

¹³ Ir. Porumbescu: Scrieri (ed. L. Bodnarescu), Cernăuți, Societ. tip. bucov. 1898, pag. 99—101.

¹⁴ Cartoian N.: Pribegia lui M. Kogălniceanu în Bucovina la 1848, în „Lui Ion Bianu“, amintire, 1916, pag. 64.

¹⁵ „Convorbiri Literare“, Anul III, 1869—1870, No. 4 din 15/IV, 1869, pag. 57—65, „Un episod din 1848“.

Pe cale de a părăsi Moldova, V. Alecsandri a luat rămas bun duios dela țara sa iubită:

„Eu te las, țeară iubită,
De-al tău sân mă depărtez
Și cu inima cernită
Plâng amar, amar oftez.
Trist, în ceas de despărțire
De fiori mă simt cuprins
Ș'or ce vis de fericire
Pentru mine-acum s'au stins.“¹⁶

A trecut apoi frontiera în Transilvania. Fiind arestat de autoritățile maghiare, a fost escortat la Tulgheș, unde după o săptămână a primit un pașaport. A plecat la Brașov, unde a sosit pe la 17—18 Aprilie 1848. Aici s'a întâlnit cu alți emigranți moldoveni, sosiți mai de vreme. Intre aceștia a fost și fratele său Iancu Alecsandri, întors din Paris. După două luni petrecute la Brașov, Vasile Alecsandri, însoțit de unii camarazi ai săi de suferință, a părăsit Brașovul și, traversând Transilvania, a intrat în Bucovina pe la pasul Bârgăului.¹⁷

Când și pe unde au trecut în Bucovina ceilalți refugiați moldoveni din Brașov, nu știm. Credem că tot pe la Bârgău au trecut în Bucovina. Moldovenii care n'au luat drumul Transilvaniei, se vor fi servit de trecătorile cunoscute dela Mihăileni, Sinăuți, Tișăuți, Cornul-Luncei, Dorna, Boian și Mamornița.

Prezența în Bucovina a lui Lascar Rosetti se poate dovedi. În 3 Iulie 1848 el se afla în Orșova, de unde scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi cerând știri din țară. Dânsul dorea să primească răspunsul la Brașov.¹⁸ În ziua de 10 Iulie 1848 Lascar Rosetti sosi la Cernăuți. Iată ce-i scrie Constantin Hurmuzachi în ziua de 5/17 Iulie: „Fii bine venit în patria mea“ (adică în Bucovina) . . . „Trebuie să Te văd înainte de ce părăsești patria mea“ . . . „În Zvoriște am auzit că Te afli la Cernăuți“ . . . „Scrisoarea ta scrisă

¹⁶ „Adio Moldovei“ în ziarul „Bucovina“, No. 10, 15/27 Aprilie 1849, pag. 51.

¹⁷ Elena Rădulescu-Pogoneanu: Vieța lui Alecsandri, pag. 111 și G. Bogdan-Duică: Vasile Alecsandri. 1926, pag. 25—26.

¹⁸ Anexa 22.

Luni, 10 Iulie, ziua sosirii tale la Cernăuți, am primit-o de abia Sâmbătă la amiazi.“ Din Cernăuți Lascar Rosetti a plecat la Sinauți, iar de aici clandestin la Mihăileni pentru a se întâlni cu Const. Hurmuzachi. Nu s’au întâlnit, fiindcă din cauza holerei, Const. Hurmuzachi nu s’a înfățișat. Scuzându-se, C. Hurmuzachi zice: „Scrisoarea Ta dela frontieră am primit-o ieri, Duminică dimineața. Trebuie să te văd, trebuie să te văd în grabă, dar nu mai mult la Mihăileni, căci holera bântuie acolo, și nu e atât de comod ca în Tișăuți. Dacă nu poți veni, scrie-mi și eu voi veni pentru câteva zile la Tine la Cernăuți sau la Suceava. Dar, Te rog, nu pleca fără să mă vezi.“¹⁹ În scrisoarea din 18 Iulie 1848, deci o zi mai târziu, C. Hurmuzachi dorește să-i facă comunicări orale și să-i predea o scrisoare din București. Ii cere să vină imediat la Tișăuți, unde s’au luat toate măsurile pentru întâlnire.²⁰ Lascar Rosetti a răspuns, iar în scrisoarea din 24 Iulie 1848 Const. Hurmuzachi îl roagă să vină numaidecât la Tișăuți, unde vor putea sta de vorbă timp mai îndelungat.²¹ După trei zile C. Hurmuzachi repetă invitarea anunțând că are de comunicat lucruri importante.²²

Și hatmanul Alecu Rosetti a petrecut un timp în Bucovina. Dânsul a plecat întâiu la Paris, de unde a scris lui Eudoxiu Hurmuzachi la 2/14 Aprilie 1848 că are de gând să pornească la Viena cu toată familia sa.²³

La 9 Mai 1848 dânsul se afla la Orșova.²⁴ În luna lui Iulie 1848 A. Rosetti este la Cernăuți, unde semnează două memorii ale refugiaților moldoveni.²⁵

Au mai fost în Cernăuți Vasile Mălinescu, Vasile Canta, Gheorghe Cantacuzino și Nicolae Ionescu. Se pare că în Cernăuți a petrecut și Dimitrie Ralet.

N’au fost în Bucovina: C. Rolla, ofițerul Filipescu, Grigore Ro-

---

¹⁹ Anexa 27.

²⁰ Anexa 28.

²¹ Anexa 30.

²² Anexa 36.

²³ Anexa 1.

²⁴ Anexa 3.

²⁵ Anexele 40 și 41.

malo și frații Golești.²⁶ Despre Filipescu și Romalo știm că la 5 Aprilie 1848 au fost predați comandamentului din Măcin și exilați la Brusa, în Asia Mică.²⁷ Iar pe C. Rolla și pe frații Golești îi menționează numai Ir. Porumbescu, care, după cum am văzut, nu furnizează știri precise.

Eliminând persoanele, a căror prezență nu este dovedită, lista refugiaților moldoveni dela Cernăuți, în anul 1848, în ordine alfabetică, este următoarea:

Iancu și Vasile Alecsandri, Grigore Balș, Vasile Canta, I. A. Cantacuzino (probabil identic cu G. Cantacuzino), Vasile N. Cantacuzino, Costache și Petrache Cazimir, Ion Curius, Alexandru Cuza, N. Dimitrescu, G. Dulcescu, Manolache Costache Epureanu, Vasile Ghica, Nicolae Ionescu, Iustin Edessis, Mihail Kogălniceanu, Vasile Mălinescu, Zaharie Moldovanu, Alexandru Moruzi, Costache Negri cu două surori călugărițe, Anastasie Panu, Nicolae Pișoțchi, Gheorghe Radu, Smărăndița Ralet, Alecu Rosetti, Lascar Rosetti, Alecu Russo, Gheorghe și Teodor Sion.

Firește lista nu este completă. Ea, probabil, nu va fi completă niciodată, fiindcă nu pot fi captate numele tuturor emigranților moldoveni din Cernăuți. Cei fugiți din Moldova de groaza holerei, n'au luat contact cu membrii familiei Hurmuzachi și de aceea nu sunt menționați în scrisorile familiare, nici trecuți în amintirile altora. Numai tinerii boieri moldoveni, care au avut un rol politic, au ieșit la iveală și astfel numele lor au rămas fixate pentru posteritate.

Despre numărul refugiaților moldoveni, care au petrecut la Cernăuți, lipsesc știri precise. Ar fi greșit să dăm întru toate crezământ lui Iraclie Porumbescu. Știrile lui sunt adesea inexacte. Dânsul și-a scris târziu amintirile și de aceea s'au strecurat în ele multe greșeli. Sunt greșit rediate unele nume de familie (Curțius în loc de Curius) și de botez (Vasile Cazimir în loc de Costache Cazimir, Dumitrache Mălinescu în loc de Vasile Mălinescu). Au

²⁶ Ir. Porumbescu: *Scrieri*, pag. 102, 119—120. Unii refugiați amintiți în Eud. Hurmuzachi: *Fragmente din istoria Românilor*. București 1879, vol. I, pag. XX și XXII.

²⁷ „Anul 1848“, vol. I, pag. 249, No. 111.

fost menționați între refugiații dela Cernăuți și frații Golești, cari n'au fost în Bucovina în anul 1848.²⁸

E lucru riscant să precizăm numărul refugiaților moldoveni dela Cernăuți. Elena Rădulescu-Pogoneanu crede că numărul lor se va fi ridicat la „vreo 50”.²⁹

Intr'o scrisoare din 29 Iunie 1848 expediată de Nicolae Hurmuzachi fratelui său Eudoxiu, se zice „că în Cernăuți sunt mulți bejenari“ (inedit). Iar în scrisoarea din 21 Iulie 1848 tot el menționează, că în Cernăuți sunt „o mulțime de Moldoveni, tineri și bătrâni, iar 30 familii mai sunt așteptate să sosească. Intre acești Moldoveni sunt și elemente foarte exaltate. Fratele Alecu se ține morțiș de acest grup. Ar fi consult, dacă Alecu ar fi mai prudent“ (inedit).

Nu toți emigranții au fost prezenți la Cernăuți în același timp. Ei au sosit pe rând. Unii soseau, alții plecau. Unii părăseau vremelnice Bucovina pentru a reveni mai târziu, în timp ce alții nu erau decât în trecere prin Bucovina. Lascar Rosetti, îndată ce a sosit la Cernăuți, a plecat la Mihăileni pentru a se întâlni cu Constantin Hurmuzachi. La 19 Noembrie 1848 Mihail Kogălniceanu se găsește la Cornul-Luncei, de unde scrie fratelui său.³⁰ Alți emigranți moldoveni au plecat odată cu șapte trăsuri la hotarul de Sud al Bucovinei, probabil la Mazanaești sau Cornul-Luncei, pentru a se întâlni pe pământ moldovenesc cu partizanii lor, schimbând vești și făurind planuri de viitor.³¹

Refugiații, sosind la Cernăuți, s'au răsfirat pela oteluri — erau numai două: Otelul de Moldavie al familiei Miculi și Otelul de Paris — și pela casele particulare, Sion relatează că în Septembrie 1848 otelurile din Cernăuți „erau pline de Moldoveni“³²

Emigranții mai înstăriți au închiriat camere la otel. Intre ei vom menționa pe frații Cazimirești, principele Alex. Moruzi și M. Kogălniceanu. Frații Alecsandri și C. Negri cu cele două surori ale sale locuiau în Otelul de Paris. Emigranții, care nu aveau

²⁸ Iraclie Porumbescu: O. c., pag. 119—120.

²⁹ Vieața lui Alecsandri, pag. 114.

³⁰ M. Kogălniceanu: Scrisori, pag. 202.

³¹ G. Sion: Suvenire, pag. 348.

³² Tot aici, pag. 366.

mijloace de traiu, au fost găzduiți în casa familiei Hurmuzachi, o casă mare cu un etaj, înconjurată de o curte și o grădină mare.³³

Casa bătrânului Doxachi Hurmuzachi a fost „Cartierul general“ al emigranților. La soții Hurmuzachi și la copiii acestora, au găsit refugiații moldoveni înțelegere și sprijin. După părerea lui G. Sion, casa bătrânului Hurmuzachi a fost „singura casă particulară, în care se păstra limba și datinele vechei vieți patriarhale românești“.³⁴ Soții Hurmuzachi anume Doxachi și Ilinca (din neamul Murguleților), au fost totdeauna „gata a îmbrățișa pe oricare trecător sau emigrat, care ar fi purtat numele de Român“.³⁵

Dar în vara anului 1848 refugiații moldoveni au fost siliți să părăsească Cernăuții. Se ivise holera. Insuși Costache Negri se infectă de această boală. Văzând aceasta, refugiații moldoveni se răsfiraseră asupra satelor bucovinene. Mulți din ei plecaseră la Cernaucă, moșia familiei Hurmuzachi. Numai G. Sion cu Manolache Costache Epureanu rămaseră la Cernăuți. Văzându-se în pericol, plecară și ei la Cernaucă. G. Sion atestă că în Cernaucă s'a adunat un număr de 18 refugiați. Era, vezi bine, elita refugiaților, în frunte cu Vasile Alecsandri și M. Kogălniceanu. O casă spațioasă și un parc mare ofereau destulă înlesnire și plăcere. Când holera se ivi și în Cernaucă, Moldovenii plecară în munții Bucovinei. G. Sion, împreună cu pianistul Carol Miculi, s'a ascuns în satul Lăpușna. Un timp a petrecut Sion și în satul Crasna.

Zilele petrecute la Cernaucă au rămas neșterse în amintirea refugiaților moldoveni. Le amintește în cuvinte entusiaste G. Sion care susține că expatriații moldoveni au uitat că se află în exil. Insuși Mihail Kogălniceanu amintește într'una din scrisorile sale adresate lui Gheorghe Hurmuzachi de acest timp petrecut la Cernaucă. „Fiți bine încredințat“, scrie el, „că în toate fazele și agitațiunile vieții mele, eu niciodată nu am uitat buna și cordiala ospitalitate ce în anul 1848, eu și mai mulți bărbați publici ai României, am găsit în scumpa și neuitata Bucovină, îndeosebi în sinul familiei Hurmuzachi“ (inedit). Iar Costache Negri într'o scrisoare din 1852, adresată lui Alexandru Hurmuzachi, își aduce aminte de

³³ Ir. Porumbescu: Scrieri, pag. 98.

³⁴ G. Sion: Suvenire, pag. 368.

³⁵ Tot aici, pag. 347.

timpul petrecut la 1848 în Bucovina zicând: „Scriindu-Ți aceste, pitrec un moment mai vesel cu Tine, în aducerea aminte a plăcutului timp de egzil, pentru care timp, precum și pentru toate ale părinților Tăi și a Voastre generoase purtări, recunoștința nu mai adoarme în mine“ (inedit).

La începutul lui Octomvrie 1848 holera a încetat și exilații moldoveni s'au înfors la Cernăuți.

Dar, oricât de plăcută ar fi fost petrecerea în Bucovina, expatriații moldoveni trebuiau să se obișnuască cu gândul plecării. Motivele erau multe. Întâi a fost holera care-i făcuse pe cei ce fugiseră de ea, să se întoarcă în Moldova. Mai puternice au fost însă motivele politice. Unii refugiați țineau să activeze în centrele mari europene pentru problema Moldovei. În August 1848 a sosit la Cernăuți secretarul Consulatului englez din București sfătuind pe Moldoveni, să plece în Țara Românească.³⁶ Când în Ianuarie 1849 starea de asediu s'a declarat și în Bucovina, mulți din expatriați au cerut pașapoarte plecând înspre Occidentul Europei. Restul s'a întors în Moldova în luna lui Mai 1849, după detronarea lui Mihail Sturza, marele lor adversar.

Cel dintâiu a părăsit Bucovina Alecu Russo. În luna lui Aprilie 1848 el a plecat la Viena spre a câștiga cercurile austriace pentru cauza Moldovei și a Munteniei. Dânsul dorea unirea Principatelor române cu Austria (două scrisori inedite).

În Viena Alexandru Russo s'a străduit să intre în contact cu studenții dela Facultatea de drept. A fost recomandat de Eudoxiu Hurmuzachi. Iată biletul de intrare: „Juridisch-politischer Leseverein, Eintrittskarte für Herrn Alexander von Russo aus Iassy, eingeführt durch Herrn von Hormuzaki, gültig für 14 Tage, 16. April 1848. Würth (o semnătură indescifrabilă). Das Vereinslokal befindet sich in der Bischofsgasse Nr. 638, im I. Stocke“.

În Iunie 1848 N. Dimitrescu a plecat la Dresda, iar Curius la Paris.³⁷

Manolache Epureanu a plecat din timp la Viena unde, se zice că ar fi luptat alături de revoluționari împotriva oștirilor împărătești.³⁸ În August 1848 Iancu Alecsandri nu se mai găsea la Cer-

³⁶ „Anul 1848“, vol. III, pag. 328, No. 1388.

³⁷ Anexa 13.

³⁸ G. Sion: Suvenire, pag. 368.

năuți.³⁹ În Noembrie 1848 au plecat Cazimireștii, C. Negri, A. Cuza, A. Moruzi și Vasile Alecsandri.⁴⁰ În Decembrie 1848 Vasile Alecsandri se găsea la Paris.⁴¹ Tot în Noembrie 1848 cerură pașapoarte pentru Franța Grigore Balș, Teodor și Gheorghe Sion.⁴² Pela începutul lui Ianuarie 1849 pare să fi părăsit Bucovina Lascar Rosetti. La mijlocul lui Decembrie 1848 era așteptat, iar la 2 Februarie 1849 se afla la Paris.⁴³

În această din urmă zi, dânsul scrie o lungă scrisoare lui Eudoxiu Hurmuzachi rugându-l să expedieze din Viena mamei sale ziare franceze.⁴⁴ Mihail Kogălniceanu și Vasile Canta părăsiră Cernăuții la 25 Ianuarie 1849. La începutul lui Februarie 1849 Mihail Kogălniceanu se afla la Paris.⁴⁵ A. I. Cuza se afla la Viena în 24 Ianuarie 1849.⁴⁶ Restul expatriaților s'au întors direct în Moldova, în Mai 1849.⁴⁷

Expatriații moldoveni au păstrat Bucovinei o amintire neștearsă. Nu vom reproduce decât două strofe dintr-o poezie dedicată Bucovinei și familiei Hurmuzachi de un refugiat care semnează cu: „I“.

Iată strofele:

„O dulce Bucovină, te las și înc'odată
Mă'ntorc cu întristare și țărna ta sărut,
Eu mă despart de tine cu inima curmată
De multe suvenire ce peptul mi-au umplut.“

„Moldova bântuită de un domn fără de lege,
Mă alungă din sinu-i și'n lume-am rătăcit,
Și cum un flutur locul pe o rază își alege,
Așa și eu în tine un leagăn mi-am găsit.“⁴⁸

³⁹ „Anul 1848“, vol. III, pag. 328, No. 1388.

⁴⁰ M. Kogălniceanu: Scrisori, pag. 202.

⁴¹ „Anul 1848“, vol. V, pag. 658, No. 2897.

⁴² T. Bălan: Refugiații, pag. 106—7, No. XLI.

⁴³ „Anul 1848“, vol. V, pag. 658, No. 2897.

⁴⁴ Anexa 50.

⁴⁵ M. Kogălniceanu: Scrisori, pag. 208.

⁴⁶ Anexa No. 52.

⁴⁷ G. Sion: Suvenire, pag. 375.

⁴⁸ „Bucovina“ No. 30, 16/28 Sept. 1849, pag. 165.

V. Alecsandri a dedicat Bucovinei una din cele mai duiioase poezii ale sale. Aducându-și aminte de ospitalitatea, de care a avut parte și văzând Bucovina prin prizma parcului dela Cernaucă, dânsul îi adresează următoarele versuri:

„Dulce Bucovină,
Veselă grădină,
Cu pomi roditori
Și mândri feciori.
Cuib de păsărele
Albe, sprintenele,
Care'n ochii lor
Au foc răpitor.

Că cine te vede
Chiar în raiu se crede;
Cine-i trecător,
Te plânge cu dor.“⁴⁹

Această poezie, căreia imediat i s'a găsit o melodie, a fost cântată, la 1865, de Alexandru Vlădicescu, membru al trupei de teatru Fani Tardini, stârnind la publicul cernăuțean un entusiasm indescritibil.

---

⁴⁹ „Foaia Societății“, Cernăuți 1865, Anul I, pag. 47.

Comitetul revoluționar din Cernăuți

Până acum nu s'a știut aproape nimic despre activitatea politică desfășurată de emigranții moldoveni dela Cernăuți. Sunt numai vagi mențiuni despre un comitet, care ar fi existat la Cernăuți. Din cine s'a constituit și ce activitate politică a desfășurat, nu se știe nimic. Odată este amintit „Comitetul revoluționar dela Cernoviț“ care are nevoie de bani.¹ Bogdan Duică în biografia lui Vasile Alecsandri menționează comitetul revoluționar dela Cernăuți, al cărui secretar a fost Vasile Alecsandri.² Iar Elena Rădulescu-Pogoneanu susține că pe la sfârșitul anului 1848 emigranții moldoveni au înființat la Cernăuți un comitet revoluționar, din care făcea parte și Vasile Alecsandri în calitate de secretar. Din ordinul acestui comitet V. Alecsandri a plecat în toamna 1848 la Paris pentru a activa aici în folosul Moldovei.³

Puțin, puțin de tot.

Astăzi suntem în măsură să dăm informațiuni mai ample, grație documentelor găsite în arhiva lui Sever Zotta, care le primise dela familia Hurmuzachi.

Puțin timp după sosirea lor la Cernăuți, refugiații moldoveni au înființat o societate. În luna lui Iunie 1848 această societate se afla în plină activitate. Numele nu este bine stabilit. Odată i se spune „Societatea din Cernăuți“, iar altădată „Societatea românească din Cernăuți“. Procesul-verbal al ședinței constitutive sau nu s'a scris, sau a dispărut. Totuși din procesele verbale și însemnările păstrate se poate constata, că în fruntea acestei societăți, care nu e decât „comitetul revoluționar dela Cernăuți“, se găseau: Costache Negri ca președinte, Petrache Cazimir ca secretar și Vasile Alecsandri ca al treilea membru. Regulamentul, adică statutele, poartă data de 26 Iunie 1848.⁴ Conform acestuia „prezidentul este

---

¹ „Anul 1848“, vol. III, pag. 213.

² G. Bogdan-Duică: Vasile Alecsandri, pag. 26.

³ Elena Rădulescu-Pogoneanu: Vieța lui Alecsandri, pag. 122.

⁴ Anexa 12.

obștia într'o sângură persoană". Acest prezident „or ce zice, face sau hotărește nu este privit ca dela dânsul, ce dela obștia, fiind el numai împlinitorul voinței ei și întrebuintându-o în numele ei". El conduce ședințele, ia măsuri, de care „mădularii" sunt obligați să ia cunoștință. În schimb, membrii societății au dreptul să ia cuvântul în ședințe, să ia parte la votare, să facă propuneri, pe care „obștia" le acceptă sau le respinge. Cine din „mădularii" nu se supune nici la „a treia" poftire a prezidentului, va fi străfuit cu o mică dare în folosul cheltuelilor soțietății". Ședințele plenare se țin de două ori pe săptămână anume Duminecă și Miercuri, la ora 5 după masă. La nevoie se pot intercala și alte ședințe. Membrii absenți dela ședințe vor motiva în scris absențele. Membrii noi vor fi aleși cu două treimi din voturile membrilor prezenți la ședință.

S'au păstrat trei procese verbale ale ședințelor plenare. La „seanța" din 25 Iunie 1848 au asistat membrii: C. Negri, Alecu Cuza, frații Iancu și Vasile Alecsandri, Petrache Cazimir, Vasile Ghica, Curius, N. Pisoțchi, G. Cantacuzino, Toader și Iorgu Sion, G. Dulcescu, Zaharie Moldovanu, Alecu Hurmuzachi și N. Dimițescu. Au fost absenți, fiind trecuți în Moldova, membrii: Vasile Canta și C. Cazimir. Fără indicare de motive au lipsit Iorgu Radu și Grigore Balș. S'au aprobat întâiu statutele societății, pe urmă s'a hotărât alcătuirea unui fond. Primele sume pentru acest fond s'au colectat chiar în cursul ședinței. S'a instituit o comisie pentru administrarea banilor încasați, alcătuită din Costache Negri, Alecu Cuza și Petrache Cazimir.⁵ S'a elaborat un regulament pentru această comisie financiară zis „Indatoririle comitetului executiv în cât privește găsirea și întrebuintarea banilor casei fondate în Cernăuți," regulament alcătuit de V. Alecsandri, Petrache Cazimir și Costache Negri, deci tocmai de membrii comitetului. După acest regulament comisia financiară avea patru obligații: Să caute „chipurile" pentru colectarea banilor, să folosească banii potrivit scopului societății; să dea raport săptămânal

⁵ Anexa 8. Statutele comitetului revoluționar vezi anexa 12. C. Cazimir și V. Canta au plecat la Horodniceni pentru a se întâlni cu patrioții moldoveni, vezi anexa 14.

asupra stării casei, și să răspundă față de societate pentru sumele încredințate ei.⁶

N. PISOȚCHI și G. DULCESCU au fost însărcinați cu colectarea banilor în Moldova.⁷

„Seanța“ a doua s'a ținut în ziua de 27 Iunie 1848, deci după două zile. Au asistat: C. Negri, P. Cazimir, A. Cuza, Vasile Ghica, Grigore Balș, Teodor Sion, G. Dulcescu, G. Cantacuzino, N. PISOȚCHI și Zaharie Moldovanu. După deschidere, PISOȚCHI a întrebat dacă n'ar fi cazul ca refugiații din Cernăuți să întrețină legături cu un domn N. Istrati, care este șeful unui grup de patrioți din Iași. Dar „rădicându-să oare care prepusuri asupra caracterului d-lui Istrati“, propunerea a fost respinsă. E vorba de același N. Istrati, care mai târziu din unionist a devenit antiunionist și este autorul articolului „Despre chestia zilei în Moldova“ în care se pronunță împotriva Unirii. Deci din anul 1848 încoace N. Istrati a fost socotit element suspect.⁸

Ultimul proces verbal păstrat redă discuțiile avute în ședința plenară din 2 Iulie 1848. Au fost trimiși în Moldova domnii F. Șiler și G. Dulcescu, pentru a se informa asupra scopurilor ce le urmăresc Rușii în Moldova și asupra intențiilor Moldovenilor. În acest scop ei vor lua contact cu membrii comitetului din Iași, adică cu „mădularele comitetului din Iași, cu care mai înainte să afla în corespondență societatea de aici“. S'a învârtit pentru G. Dulcescu mandatul de a colecta bani dela „binegânditorii patrioți“ și a-i trimite, cum va ști mai bine, la Cernăuți. Iancu Alecsandri a fost delegat să plece în Muntenia, adică „să să ducă fără zăbavă în Valahia și științele ce va putea culege, tot în scopul misiei trimișilor la Moldova să le împărtășască societății“.

La această „seanță“ au luat parte: C. Negri, P. Cazimir, A. Cuza, V. Alecsandri, I. Alecsandri, V. Ghica, Gr. Balș, T. Sion, G. Sion, G. Dulcescu, G. Cantacuzino, Zaharie Moldovanu, N. PISOȚCHI, A. Hurmuzachi, Lascar Rosetti, Alecu Moruzi, M. Costache Epu-reanu și Iorgu Radu.⁹

⁶ Anexa 9.

⁷ Anexa 16.

⁸ Articolul „Despre chestia zilei în Moldova“ a fost retipărit în „Acte și documente cu privire la renașterea României“, vol. III, pag. 125—137.

⁹ Anexa 19.

Refugiații vor fi continuat de sigur cu ținerea ședințelor în lunile Iulie—Septemvrie când au petrecut la Cernauca. Intorcându-se în Octomvrie 1848 din nou la Cernăuți, vor fi ținut ședințe și aici. Acestea au fost mai interesante, fiindcă în ele va fi fost vorba despre înființarea ziarului „Bucovina“. Ar fi astăzi de mare preț să cunoaștem părerile tuturor asupra acestei probleme, să aflăm cine a făcut propunerea pentru editarea unui ziar românesc în Cernăuți și în ce fel s'a motivat necesitatea lui.

Dar, din păcate, procesele verbale ale ședințelor ținute în timpul de Iulie 1848—Mai 1849 nu s'au păstrat. Nu suntem în măsură să urmărim cu ajutorul proceselor verbale activitatea politică desfășurată de refugiați. O vom studia în schimb, cu ajutorul corespondenței purtate de ei, fie cu membrii comitetului revoluționar din Iași, fie cu colegii lor expatriați în alte țări.

Corespondența purtată cu comitetul din Iași

În Iași exista, în anul 1848, un comitet de patrioți, constituit din boieri și fețe bisericești. Era deci firesc ca toate elementele nemulțumite cu regimul lui Mihail Sturza și al partizanilor acestuia, să se întrunească în ședințe pentru a protesta la momente potrivite, în mod demn și pașnic, împotriva regimului de teroare inaugurat în țara lor. Acestui comitet se datorește alcătuirea memoriului predat comisarului turc Talaat Efendi de către mitropolitul Moldovei Meletie. Nu contează faptul că Talaat Efendi a refuzat acceptarea memoriului boierilor moldoveni și că deputația moldovenească a fost în urmă prost tratată de generalul rus Duhamel. Principalul este că boierii moldoveni au reacționat împotriva tiraniei. După cum se știe, memoriul a fost predat consulului prusian Richthofen, care a promis să-l remită guvernului său și altor guverne.¹

Regimul terorist inaugurat în Moldova de Mihail Sturza, omul Rușilor, și suferințele suportate de Moldoveni a trebuit să găsească un ecou firesc în inimele Românilor bucovineni, care stând la adăpostul constituției austriace liberale, puteau să-și manifeste gândurile cu graiul și în scris. În adresa către energicul și patrioticul mitropolit Meletie, Românii bucovineni întrebau: „Putea oar Bucovinenii să privească cu nepăsare la iubiții lor frați din Moldova cari, departe de a fi părtași de scumpele noastre drituri, suspină sub jugul celui mai crud despotism“.²

Dacă Bucovinenii se interesau de soarta fraților lor moldoveni, cu cât mai mult trebuia s'o facă refugiații moldoveni? Era doar firesc ca refugiații din Cernăuți să intre în contact cu Ieșenii pentru a se înțelege asupra unui demers comun. Legăturile se întrețineau fie printr'o corespondență purtată clandestin, cu aju-

---

¹ Memoriul boierilor moldoveni a fost reprodus în „Anul 1848“, vol. I, pag. 525—539, No. 315 și este amintit în G. Sion: Suvenire, pag. 350.

² „Anul 1848“, vol. I, pag. 407—409, din 28 Mai 1848.

torul unor emisari care circulau între Cernăuți și Iași, fie prin întâlniri directe la Cernăuți sau la hotar. S'au păstrat suficiente știri despre asemenea întâlniri. În vara anului 1848 un număr mai mare de refugiați din Cernăuți au plecat cu șapte trăsurile la frontiera de Sud a Bucovinei. Ajunși la hotar, au trecut clandestin șanțul despărțitor de state și de frați și s'au întâlnit pe pământul Moldovei cu câțiva patrioți moldoveni. Și-au comunicat reciproc știrile și impresiile și în cele din urmă, într'o atmosferă de înalt patriotism, au căzut de acord asupra unei acțiuni politice comune.³ Altă dată autoritățile moldovenești au aflat că Vasile Canta, întovărașit de 9 oameni înarmați, a trecut hotarul Moldovei pe la Dorna pentru a se întâlni cu prietenii săi. S'a dat ordin pichetelor de grăniceri dela Nimirceni, Burdujeni, Cornul-Luncea, Dorna și Bicză să-i prindă și să-i predea autorităților moldovenești.⁴

Întâlniri la frontieră au avut deci loc și au înlesnit mult acțiunile comitetelor din Iași și Cernăuți.

Emisarii F. Șiler și G. Dulcescu și pe lângă ei și alți oameni de bine au furnizat știri importante. Primii doi nu semnează totdeauna scrisorile pe care le trimit, ci scriu numai „un patriot“, sau „știi cine“ sau „din comitet“. Anonimatul se observa din prudență. Asemenea procedee se impun în anumite situațiuni politice și se observă pentru a face imposibilă identificarea autorilor.

În prima scrisoare, expediată de G. Dulcescu, se recomandă achiziționarea de arme pentru că „a trecut vremea unde numai se vorbim și se proiectăm, acum numai fapta este totul“. Armele se pot cumpăra la Paris de către cei trei refugiați moldoveni, Mălinescu, Chinezu și Cozadini. Trebuie înființată „fără cea mai mică zăbavă“ o asociație cu titlul „Salutul Patriei“, care nu va avea nevoie nici de regulamente, nici de discuții, ci numai de colectarea de bani, de foarte mulți bani, pentru achiziționarea de unelte de războiu necesare. Se vor găsi destui tineri doritori de luptă, numai arme să fie în cantități suficiente. Scriitorul adresei, mai mult omul faptei decât al vorbelor, este gata să-și vândă

³ G. Sion: *Suvenire*, pag. 348.

⁴ „Anul 1848“, vol. IV, pag. 173, No. 1771.

averea, să-și dea demisia din calitatea ce o deține în comitet și să plece la nevoie la Paris ca să achiziționeze din mijloacele sale armele de trebuință.⁵

În altă scrisoare datată din 5/17 Iulie 1848 se spune că s'a adresat un memoriu parlamentului german din Frankfurt. Totuși Moldovenii nu sunt mulțumiți, fiindcă observă că în Moldova nu se acționează. Mai bine activează Muntenii. În Moldova toți s'au pus pe tânjală, sau cum se zice mai plastic în scrisoare: „Toți s'au pus pe divan la ciubuc și patria o dezbracă Rusu, că până la Târgul Neamț au venit ciloveacii cu cazaci și dezbracă și deșartă hambarele și coșeri de pâine dând numai țedule de primire“. În Brăila sunt șase mii de Ruși, dar nu intră în țară, fiindcă se opun Români. Muntenii sunt lăudați pentru această atitudine dârză, „numai Moldova nu numai hambarele, dar și ușile le va deschide spre a-i pofti la divan“. Dar Rusu va zice așa: „Foarte mulțămesc, da Domnia-Ta poftim afară.“ Moldovenii sunt supărați, fiindcă au pierdut momentul oportun.⁶

Într'o scrisoare G. Dulcescu face din nou mențiune despre societatea „Salutul Patriei“ care urmează să se înființeze după sugestia sa, și crede că s'au făcut suficiente pregătiri în această direcție. Multe elemente din popor și din militari sunt gata să facă parte din ea. S'a pregătit și o proclamație cătră popor și un proiect de constituție asemănătoare cu cea din Muntenia. Peste tot noua orânduire din Muntenia creată de Soliman Pașa place mult Moldovenilor, care doresc să aibă una la fel. N'ar fi rău să se facă un împrumut în scopul achiziționării de arme.⁷

În scrisoarea expediată lui Costache Negri, Dulcescu vorbește despre tabăra rusească dela Copou. Soldații ruși dansează, sar ca niște comediați, iar lumea privește și râde.⁸

La 31 Iulie 1848 Dulcescu trimite ultima sa scrisoare. În ea vorbește despre mișcările de trupe din Moldova și despre intenția lui Mihail Sturza de a se lăsa de domnie. Moldovenii nu reacționează decât foarte slab, ceea ce îl îndispune.⁹

---

⁵ Anexa 23.

⁶ Anexa 26.

⁷ Anexa 39.

⁸ Anexa 44.

⁹ Anexa 43.

Boierul Mavrojeni, întâlnindu-se cu Dulcescu, simte nevoia să scrie lui C. Negri că dorul de unire este foarte mare în Moldova. Pentru moment ar fi avantajos să se dea Moldovei o constituție identică cu cea din Muntenia.¹⁰

Importante au fost știrile trimise la Cernăuți de membrii comitetului din Iași. Scrisorile lor par a fi început să sosească la Cernăuți pe la sfârșitul lui Mai 1848. La începutul lui Iunie 1848 comitetul din Cernăuți răspunde că se bucură că „binegânditorii patrioți moldoveni din Iași“, i-au făcut „împărtășare“ despre planurile ce le făuresc și despre dorința lor de „a-ș uni mișcările cu ale noastre“. E nevoie de înțelegerea și aderența tuturor și de „frățasca unire“ care lipsește deocamdată. De aceea Cernăuțenii fac „frățasca chemare cătră șasă din numărul acelor Moldoveni ce în țară au apucat cauza nenorocitei patrie“ ... „spre a veni aici cătră noi în zăce zile a ne înțelege cu toții în pășirile trebuincioasă și potrivite“ pentru alcătuirea unui plan de acțiune comun. Delegații moldoveni sunt așteptați cu nerăbdare, iar Cernăuțenii promit „că nu vom pășă spre nicio lucrare fără ei și cu nerăbdare vom aștepta terminul ce nu noi, dar grabnicile pasuri ale vremii îl aduc“.¹¹

Răspunsul Ieșenilor a fost pe cât se poate de îmbucurător și edificator. Ei își exprimă bucuria „pentru liniștitele cugetări care pot aduce nădăjdutul folos patriei“ și anunță că trimite la Cernăuți pe emisarii Aron Cantacuzino, Alecu Mavrocordat și Alecu Aslan pentru a cădea de acord cu Cernăuțenii asupra unui plan de acțiune comun.¹²

Emisarii ieșeni au fost la hotarul Bucovinei unde s'au întâlnit cu unii refugiați dela Cernăuți. Ajunși acasă, au relatat comitetului din Iași cele discutate și hotărâte. Drept urmare comitetul ieșean în adresa din 11/23 Iunie 1848 își exprimă bucuria pentru întâlnirea avută și vede în ea o cheazășie pentru izbândă. Ieșenii au înaintat memorii Inaltei Porți protestând împotriva nelegiuirilor comise de guvernul moldovean și cerând liberarea fraților deportați la Brusa. Aici se face probabil aluzie la memoriul înmănat lui Talaat Efendi și lui Duhamel — încercare, după cum

¹⁰ Anexa 42.

¹¹ Anexa 4.

¹² Anexa 5.

știm, nereușită. În scrisoare se mai amintește că Moldovenii sunt hotărâți să continue acțiunea „prin canalul legiuit“, adică îndrumată pe calea legală pentru a salva țara de împilatorul ei.¹³

Refugiații din Cernăuți au răspuns imediat aprobând acțiunea pornită de Ieșeni. Ei găsesc că s'a procedat corect înaintându-se Porții cererile într'un mod demn și potrivit „iar nu în chipul umilitor și îngiositor ce se obicinuia în vremile de mai nainte și care trăgea asupra sa disprețul Puterilor cătră care ne adresam“. A sosit vremea, zic ei, să vorbim „cu glas mare și cu capul ridicat“. Cererile și memoriile să aibă caracterul „unei drepte pretenții a obștiei“, iar nu cel al „unei rugăminți umilite“. Să se lase la o parte sfiala, căci curajul va duce mai sigur la izbândă. Doresc să știe în ce stadiu se află acțiunile întreprinse de comitetul din Iași și cer copiile memoriilor expediate de Ieșeni. Socotesc că ar fi necesar ca emisarii din Iași să se întâlnească cu cei din Cernăuți, pentru a pune la cale o „întrebare foarte mare“, anume „planul de lucrări și de reforme ce este de închipuit în interesul viitor al patriei după răsturnarea dușmanului obștesc“. ¹⁴

Adresa aceasta este semnată de Costache Negri, P. Cazimir și Vasile Alecsandri.

În adresa din 15/27 Iunie 1848 Ieșenii descriu, cum a decurs ședința avută cu comisarul turc Talaat Efendi. Se prezentase acestuia o delegație de boieri în frunte cu mitropolitul și cu arhieriei eparhioți. Talaat Efendi le reproșă boierilor „dorul de revoluție“ și le dădu de cunoscut că este însărcinat să contribuie împreună cu generalul rus Duhamel la „potolirea revoluției“. I s'a răspuns că singura dorință a țării este să-l vadă îndepărtat din domnie pe Mihail Sturza. Talaat Efendi a luat în primire memoriul promițând să-l înainteze Inaltei Porți, invitând totodată pe Moldoveni să aștepte în liniște „dezlegarea Inaltei Porți“. Talaat a aprobat intenția Moldovenilor de a trimite o deputație la Sultan.¹⁵

În timpul acesta boierul Grigore Ghica scrisese lui C. Negri că demersurile Moldovenilor par să aibă succes deplin. Firmanul cu destituirea lui Mihail Sturza ar fi ajuns acum la Galați. Mol-

¹³ Anexa 7.

¹⁴ Anexa 11.

¹⁵ Anexa 15.

dovenii doresc să aibă o situație identică cu cea creată Munteniei de Soliman Pașa. În cazul destituirii lui Mihail Sturza, refugiații din Cernăuți vor fi invitați să se repatrieze pentru a colabora la viitoarea organizare a țării. În aceeași scrisoare, mitropolitul Veniamin Costache îi asigură pe Cernăuțeni că s'au luat toate măsurile pentru curmarea patimilor Moldovenilor.¹⁶

Intrarea armatei rusești în Moldova i-a îngrijorat foarte mult pe emigranții dela Cernăuți, și de aceea în adresa lor din 1 Iulie 1848 cer Ieșenilor o mulțime de informațiuni despre scopul venirii Rușilor și despre „duhul țării“. Ei cred că ar trebui protestat împotriva invaziei rusești. „Trebue să arătăm lumii întregi că noi nu voim pe Ruși și că intrarea lor pe pământul nostru este jignitoare drepturilor ce avem, pe care noi ca o nație sântem datori a le apăra.“¹⁷

La această adresă comitetul ieșean a răspuns cu o lungă scrisoare. Ieșenii spun că odată cu venirea Rușilor terorismul stăpânirii a înviat din nou. Cine nu s'a refugiat din Iași, a fost surghiunit peste hotar sau pedepsit cu domiciliul forțat la moșie. Toate aceste lucruri s'au întâmplat după plecarea la Galați a comisarului turc Talaat Efendi. Mihail Sturza, știindu-se apărat de Ruși, face încălcări în averea boierilor sub pretextul că adună proviant pentru armata rusă. A ridicat dela boieri pâinea, apoi fânul și lemnele. În cazuri de împotrivire se spărgeau hambarele și coșerele. Lumea nu se răscoală, fiindcă într'un asemenea caz Mihail Sturza ar putea justifica chemarea în țară a Rușilor. Țara e liniștită și astfel Rușii nu-și pot justifica prezența. De aceea Rușii adună declarații, precum că au pacificat țara. Dar „puțini au găsit cu asămine plecare, căci cei mai mulți nu vor nici într'un chip, ci mai ales au declarat că nu pot să-i sufere nici de cum, fiind o povară și cu nenorocire pentru țară“. Mihail Sturza, mai mult prizonier al Rușilor decât domn, se servește de constelația politică pentru a se răsbuna împotriva adversarilor săi. Dânsul ordonă percheziții la domiciliu pentru a găsi corespondență compromițătoare. Casa lui Cracte a fost călcată de oamenii stăpânirii, iar arhiereul Iustin, care slujește la biserica Sf. Nicolae din Târgușor, este ținut permanent sub observație. I se cer hârtiile mitropolitului, pe

¹⁶ Anexa 32.

¹⁷ Anexa 18.

care, se zice, că le-a ascuns și i se cere să retracteze semnătura pusă pe memoriile patrioților. „Inșă toate încercările au fost zădarnice, arhiereul Iustin este nestrămutat și au declarat că mai bine va suferi să i se taie mâinile decât să iscălească asemenea act.“¹⁸

Între timp sosise la Cernăuți vestea despre noua audiență a boierilor moldoveni, avută la comisarul turc Talaat Efendi. Emigranții din Cernăuți au fost cuprinși de mândrie și bucurie, văzând țara unită în marea dorință: destituirea lui Mihail Sturza. Energia cu care s'au apărat drepturile țării și vrednicia cu care s'a insistat asupra mijloacelor de îndreptare „ne-au însuflat cea mai mare bucurie și cea mai deplină nădejde pentru îmbunătățirea soartei Moldovei și mai cu seamă pentru viitorul fericit a României întregi“. Acum destituirea lui Mihail Sturza este „o chestie ușoară și neînsemnată“.

Problema e: „Ce facem noi?“, adică ce vor face Moldovenii? Să rămână „într'o ticăloasă nemișcare“, în timp ce Muntenii își dobândesc libertatea, sau să protesteze împotriva invaziei rusești, unindu-se cu frații „de piste Milcov“ pentru liberarea patriei? Victoria Muntenilor, al căror guvern provizor a fost recunoscut de Pöartă, este începutul victoriei întregului neam. „Să nu ne dăm în lături de marea mișcare a Valahiei, căci de va izbândi ea, va izbândi și Moldova; căci de va pica Valahia, va pica și Moldova. Soartele acestor două provincii sânt atât de legate împreună, încât ele vor avea totdeauna același viitor“. Moldovenii întind Muntenilor mâna, și în același timp protestează la consulatele străine împotriva încălcării hotarelor de cătră oștile rusești. Trebuie trimiși delegați la parlamentul din Frankfurt „cu protesturi energice și cu cereri de ajutor“. Tot așa la Ministerul din Viena, din Berlin și la Camera deputaților din Paris. Aceste proteste vor însemna „o chemare resunătoare“ făcută Puterilor străine. Deocamdată însă, în semn de protest, mitropolitul cu arhieriei și boierii ar face bine să părăsească demonstrativ capitala Moldovei și să se retragă la munte. Acest gest „ar resuna în toată Evropa și ar deștepta simpatia ei pentru cauza neatârării“ Moldovei. Ar răspunde la acest gest și Românișii din Muntenia și

¹⁸ Anexa 34.

cei de peste munți. Scrisoarea se termină cu următoarele cuvinte profetice: „Noi sântem convinși că de vom da semne de vieață în ochii Evropii, Puterile liberale ne vor da ajutor și ne vor scăpa de peire; iar de vom sta în nemișcare în vremea de astăzi, ele ne vor părăsi ca un popor nevrednic de naționalitate. Dela noi, dela curajul, dela patriotismul nostru atârnă acum independența României. Să nu ne spăriem dar de intrarea Rușilor, dacă urmând pildăi Valahiei sântem hotărâți a rădica glasul și brațul, căci dacă prin energia noastră și mai cu seamă dacă prin intervenția Europei, armia ruscă va fi silită a se retrage din țerile noastre, apoi sântem scăpați pentru totdeauna de un protectorat primejdios și rămănem în lume nu un popor, ci o nație puternică și de sine stătătoare.“¹⁹

Refugiații au primit scrisori și dela persoane particulare. Intr'o scrisoare Gh. Ghica comunică lui C. Negri succesul „complet“ al Muntenilor repurtat față de Soliman Pașa, și susține că unirea principatelor românești este o necesitate.²⁰ Lascar Rosetti a primit dela Dimitrie Cantacuzino știri despre reușita Muntenilor. Se recomandă expedierea unei delegații moldovenești la Soliman Pașa în București, care să ceară unirea Principatelor române. Vezi bine, boierii bătrâni vor fi împotriva unirii, fiindcă doresc să ajungă domni. Dar se va trece peste aceste considerente mărunte, fiindcă numai unirea poate asigura existența Țărilor române și a poporului român. In cazul unirii se va creia o armată de 100.000 soldați meniți să păzască hotarele țării. Se va cere lui Soliman Pașa și amnestierea fugarilor politici și a acelor exilați pe la mănăstiri. Ar fi consult să ceară o asemenea amnestie și refugiații moldoveni răsfirați în țările europene. Scrisoarea se termină astfel: „Să trăiască Daco-România. Să dea Dumnezeu ca și după puțin timp și Bucovina, Basarabia și Ardealul să se unească cu noi.“²¹

Alt Moldovean cu numele Rale a scris unui refugiat dela Cernăuți, amic al său, că a apărut o broșură, care aprobă guvernarea lui Mihail Sturza. Ar trebui dat un răspuns, mai cu seamă în Bucovina, unde este „slobozenia tiparului“.²²

¹⁹ Anexa 29.

²⁰ Anexa 38

²¹ Anexa 37.

²² Anexa 45.

Corespondența comitetului din Cernăuți cu Constantin Hurmuzachi, care, după cum știm, petrecea în Moldova, merită o atenție deosebită. Se vor considera pentru cunoașterea mai bună a împrejurărilor și scrisorile trimise de Const. Hurmuzachi familiei sale.

Prima scrisoare, adresată părinților săi, poartă data de 4/16 Iunie 1848 și este scrisă înainte de sosirea în Moldova a lui Talaat Efendi și a lui Duhamel. Era numai vorba de venirea acestora în Moldova. Const. Hurmuzachi se miră de sosirea lui Talaat Efendi, fiindcă Moldovenii n'au înaintat Porții jalobe. Se pare că el vine la stăruința lui Mihail Sturza și a consulului prusian Richthofen. „Bejenarii din Cernăuți“ ar face bine să fie prudenți, pentru a nu periclita viața prietenilor lor exilați la Brusa. „Mă rogu“, scrie el latii, „să le spui și Mata să să liniștească și să le fie milă de bieții frați dela Brusa, pe care cea mai mică mișcare a refugiaților din Cernăuți i-ar putea pierde.“ Roagă pe tata să mijlocească trecerea hotarului pe la Boian a unuia din cei mai buni prieteni ai săi. Nu-i spune numele.²³ După trei săptămâni Const. Hurmuzachi mulțumește pentru trecerea peste hotar a prietenului său. E fericit că s'a putut întâlni, probabil pe pământul Moldovei, cu fratele său Alecu și cu „compatrioții deșărați“.²⁴

Pe la începutul lui Iulie 1848 „Societatea Moldovenilor din Cernăuți“ ceru lui C. Hurmuzachi să trimită informațiuni despre intențiile Rușilor care au invadat Moldova și despre starea „duhurilor“ din Moldova.²⁵

Următoarele scrisori ale lui C. Hurmuzachi sunt trimise din Dumbrăveni și adresate prietenului său Lascar Rosetti. El dorește să se întâlnească cu Lascar, de care îl lega o veche cunoștință și o tot atât de veche prietenie, la Suceava sau la Cernăuți.²⁶ Pe urmă îl cheamă pe Lascar la Tișăuți, unde îi va preda o scrisoare pentru comitetul cernăuțean și îi va face comunicări importante.²⁷ În altă scrisoare îndeamnă pe refugiații din Cernăuți să nu înainteze proteste, fiindcă acestea ar putea să pericliteze viața compa-

²³ Anexa 6.

²⁴ Anexa 10.

²⁵ Anexa 20.

²⁶ Anexa 27.

²⁷ Anexa 28.

trioților din Brusa. Mai mare efect ar avea protestele ambasadorilor. Comitetul din Iași nu face bine când se ocupă cu probleme de minimă importanță, neglijând problemele mari ale țării și ale neamului.²⁸ Și C. Hurmuzachi vede realizabilă unirea Principatelor române. Dorește să comunice oral lucruri importante. De aceea propune o întâlnire la Tișăuți, după cum a mai dorit-o de mai multe ori până atunci.²⁹ Iar Nicolae Hurmuzachi, profitând de ocazie, scrie fratelui său Constantin, că bejenarii moldoveni petrec pentru moment cu Alecu la Cernauca, că sunt veseli când sosește o veste bună, dar foarte triști, când știri rele ajung la cunoștința lor.³⁰

N. Ghica, unul din tinerii dela Martie, anunță pe prietenii săi din Cernăuți că a fost silit să se expatrieze. Dorește unirea Principatelor române cu Austria. In acest scop dânsul va acționa în străinătate, îndeosebi în Germania.³¹

Din Brusa a sosit o singură scrisoare. A fost adresată lui Constantin Hurmuzachi. Un oarecare Radu — probabil pseudonim — relatează că exilații din Brusa sunt bine tratați, dar duc dorul patriei și doresc o reîntoarcere grabnică.³²

---

²⁸ Anexa 30.

²⁹ Anexa 36.

³⁰ Anexa 46.

³¹ Anexa 17.

³² Anexa 25.

Ziarul „Bucovina“

Despre partea de contribuție a refugiaților moldoveni la înființarea ziarului „Bucovina“ există știri. G. Sion, unul din emigranții moldoveni, care mai târziu a dedicat Bucovinei două scrieri, relatează că ziarul „Bucovina“ a fost înființat în Octomvrie 1848 de frații Alecu și Gheorghe Hurmuzachi în colaborare cu „mulți din emigranții noștri“.¹ Independent de el, Bariț, care și el a fost la Cernăuți în anul 1848, scrie că înființarea ziarului cernăuțean s'a hotărât „într'un consiliu de familie“.² În timpul din urmă N. Cartoian în micul său studiu despre relațiile lui Kogălniceanu cu Bucovina susține că publicarea unei gazete la Cernăuți s'a hotărât după o consfătuire avută cu M. Kogălniceanu.³

E adevărat că în Octomvrie 1848, când „Bucovina“ a început să apară, M. Kogălniceanu se afla la Cernăuți. Dar ar fi riscant să se susțină că dela el a pornit inițiativa. Salvagardarea intereselor politice bucovinene, cerea înființarea unui ziar la Cernăuți. Nu se putea reuși cu acțiunea pentru liberarea Bucovinei de sub stăpânirea Galiției expediindu-se numai memorii. Era nevoie de un organ publicistic, care să insiste asupra intereselor specifice ale Bucovinei.

Ziarul „Bucovina“ a fost conceput ca organ de apărare a intereselor bucovinene. Acest lucru se anunță în primul număr al ziarului. „Foaia noastră“, se zice aici, „va fi dar defensorul intereselor naționale, intelectuale și materiale a Bucovinei, reprezentantul dorințelor și nevoințelor ei, organul bucuriilor și suferințelor ei“.

Care sunt aceste interese? Ele sunt „autonomia provincială, întreg și nemărginit progres în toate ramurile activității omenеști

---

¹ G. Sion: *Suvenire*, pag. 371.

² Eud. Hurmuzachi: *Fragmente din Istoria Românilor*, vol. I, pag. XVII.

³ Cartoian: *Pribeția lui M. Kogălniceanu în Bucovina*, în „Lui Ion Biau“ amintire, pag. 68.

— aceste sânt principiile noastre și pre care foaia noastră nici odinioară nu le va perde din ochi“.

Deci dacă respingem inițiativa exclusivă a refugiaților moldoveni la înființarea ziarului „Bucovina“, în schimb vom admite colaborarea lor la ideea editării lui.

Acest lucru este important. Dacă numai Bucovinenii ar fi înființat acest ziar, fără ajutorul refugiaților moldoveni, atunci el ar fi devenit un ziar pur bucovinean, pur provincial. El ar fi insistat numai asupra intereselor specific bucovinene fără să considere și interesele celorlalte provincii românești. Colaborând însă și refugiații moldoveni atât la înființarea cât și mai târziu la editarea ziarului, colaborând în urmă și corespondenții din Transilvania cu articolele lor, „Bucovina“ a devenit astfel un organ de publicitate panromânesc, în care se discutau deopotrivă problemele tuturor provinciilor românești. Firește că acest ziar apăra cu multă căldură și multă tenacitate interesele Principatelor române, îndeosebi pe ale Moldovei. Discutarea uneori foarte aprinsă a situației interne din Moldova și opoziția înverșunată făcută lui Mihail Sturza, sunt dovezi mai mult decât suficiente pentru influența exercitată asupra redacției ziarului „Bucovina“ de către refugiații moldoveni.

Dar și data apariției ziarului „Bucovina“ vorbește pentru o participare activă a refugiaților moldoveni la înființarea lui. Ziarul „Bucovina“ a început să apară în 4/16 Octomvrie 1848. Or, dela Aprilie 1848 începe se agita problema Bucovinei. În Mai 1848 s'a pregătit Memoriul Bucovinei, în Iunie 1848 el a fost înaintat autorităților austriace. Deci erau două luni hotărâtoare pentru soarta țării, și totuși țara Bucovinei a rămas fără organ de publicitate.

În luna lui Iulie 1848 refugiații moldoveni au plecat la Cernaucă de frica holerei. Aici în Cernaucă au petrecut în voie bună, discutând asupra problemei moldovenești și asupra situației întregului neam românesc. La începutul lui Octomvrie 1848, ei s'au întors la Cernăuți și tocmai atunci cade și înființarea ziarului „Bucovina“. E evident că în Cernaucă între lunile Iulie—Septembrie s'au purtat discuțiile, care au avut drept rezultat înființarea ziarului „Bucovina“.

Deci refugiații moldoveni au colaborat la ideea înființării ziarului „Bucovina“, fără să fi fost însă exclusivii săi fondatori.

De acest ziar s'au servit refugiații moldoveni pentru a lovi în regimul lui Mihail Sturza și a contribui la discreditarea lui.

Chiar în primul număr, în articolul de fond, scris de Gheorghe Hurmuzachi, redacția „Bucovinei“ pune net chestiunea anunțând că se va interesa foarte intensiv de stările din Principatele române contribuind prin scrisul ei la limpezirea situației interne a acestor două țări și grăbind liberarea lor de sub jugul terorismului sub care gem. „Aflându-ne la granița Moldovei“ se zice în acest articol-program, „din care și Bucovina până la 1775 au făcut parte întregitoare și cu care aceasta din urmă este unită prin fireștile legături a unei aceeași naționalități, a istoriei, a religiei, a năravurilor și a multor altor relații de trebi și de familii, noi nu putem tăgădui interesul nostru cel mai viu ambelor principate și cercărilor lor de a-și îmbunătăți starea și de a călca pe calea libertății și a fericirii, cale care prin marele întâmplări dela Mart s'au câștigat mai norocitei Bucovine. Noi nu ne putem opri de a trage în sfera cercetărilor noastre călcatele lor drituri și de a face să răsunе prin foaia noastră glasul nefalsatului adevăr, pe care un terorism fără pildă se pare că vroește într'aceste aşuprite țeri a-l osândi la o vecinică tăcere.“⁴

Ce cuvinte încurajatoare pentru refugiații moldoveni, ce perspective înveselitoare pentru amărățile lor suflete, și ce obligație grea pentru redacției!

În ziarul „Bucovina“ refugiații moldoveni au câștigat o tribună, dela înălțimea căreia au lovit în regimul dictatorial, oprimator, corupționist al lui Mihail Sturza, care prin măsurile nedrepte ce le-a luat nu a sugrumat numai un principat, un neam, ci a alungat din țară pe cei mai buni, mai capabili fii ai ei.⁵

Redacția ziarului „Bucovina“ a profitat de fiecare prilej pentru a lovi în „despotul“ dela Iași. Când s'au rechiziționat locuințele din Iași pentru Ruși, ziarul „Bucovina“ relatează că n'au fost scutiți de neplăceri nici supușii austriaci. De aceea consulul austriac Eisenbach a protestat împotriva acestei măsuri. Neprimind satisfacție din partea ministrului de interne Alecu Balș, Eisenbach

⁴ „Bucovina“ No. 1, din 4/16 Oct. 1848, articolul de fond.

⁵ Despre colaborarea refugiaților moldoveni la ziarul „Bucovina“ vezi „România Literară“, Anul I, 1855, unde la pag. 92 M. Kogălniceanu scrie: „Bucovina“ redigată de frații G. și A. Hurmuzachi, având de colaboratori pe enigrații din Cernăuți“.

a îndepărtat steagul austriac de pe casa Consulatului și a rupt relațiile cu guvernul moldovenesc. Tot atunci se relatează că în momentul când sosi la Iași știrea despre reprimarea revoluției din Valahia, Mihail Sturza să fi exclamat cu bucurie: „Domnilor! Vă heretisesc, s’au sfârșit cu dreptatea și frăția Muntenilor.“⁶

Atitudinea dușmănoasă ce se vădește în chiar primul număr al ziarului „Bucovina“, ironia usturătoare presărată în coloanele lui ori de câte ori era vorba de Mihail Sturza, au făcut senzație. Redacția era datoare să dea lămuriri publicului de dincolo și dincoace de Molna și să explice pornirea ei împotriva regimului practicat în Moldova.

În articolul intitulat „O profesie de credință în privirea articolelor Bucovinei“,⁷ redacția dă ample lămuriri asupra atitudinii ei în chestiunea Moldovei. Publicul necunoscător al situației din Moldova „se va mira negreșit pentru ce sântem atât de porniți asupra acestui domnitor și asupra a tot ce-l încungiuură, pentruce cu un adevăr așa de crud desvăluim lumii faptele lor cele mai secrete, pentruce în sfârșit întrebuițăm asupra lor toate armele tiparului?“ Pentru toți cei ce cunosc „mârșăviile d-lui Sturza, mărimea abuzurilor sale și blestămatele mijloace ce au întrebuițat spre a asupri, a demoraliza și a sărăci țeara încredințată ocârmuirii sale“ nu e nevoie de explicații. Dar pentru cei neinițiați, redacția ziarului este datoare să comunice că în Moldova se desfășoară o „neomenească dramă“. Zilnic, ca pe timpul lui Ipsilanti, sosesc emigranți în Bucovina. Aceștia sunt „frații, rudeniile, prietenii noștri“. Ei sosesc din Moldova, „vechea noastră patrie“, țara „lăsată țiraniei unui turbat“. Mihail Sturza întrece pe despoții din Asia și Africa. „Cum dar“, exclamă îndurerată redacția, „putem rămâne indiferenți la atâte rele, cum dar inima noastră să nu se revolteze la auzul unei asemenea nepilduite tiranii, care face rușine și veacului în care viețuim. Cum dar noi legați prin o îndoită datorie și ca oameni și ca Români, am putea să tăcem și să nu prigonim cu toate armele, cu toate mijloacele, cu toată ura pe domnul Sturza și pre acei ce-l ajută într’această meserie de călău? O sfântă lege ne poroncește să fim fără milă pentru acei ce n’au milă cu frații noștri, să arătăm la ivală mârșăviile lor pentru care

⁶ „Bucovina“ No. 1 din 4/16 Oct. 1848. Suplement, pag. 10.

⁷ „Bucovina“ No. 3 din 3/22 Noemvrie. 1848, pag. 21—23.

nici un cuvânt nu este destul de tare, să blăstămăm și să înfierăm cu marca infamiei pre toți infamii ce eu parte la un asemenea guvern, pe lângă care ocârmuirile piraților se potu numi ominești și să chemăm în sfârșit asupra capului lui Sturza blăstămul tuturor oamenilor de bine și fulgerile Europei“ . . . „De aceea coloanele noastre sânt larg deschise acestei cruciade îndreptate în contra unui nou Dionisie“ . . . „Nu vom conțeni un minut de a-l împroșca din toate puterile noastre, descoperindu-i cruzimile, asupririle, abuzurile și jafurile“ . . . „Bucovina nu va conțeni de a împroșca cu amândouă limbile sale (românește și nemțește). Aux grands maux les grands remèdes.“⁸

Asia, pirați, călăi, infami, abuzuri, jafuri: grave cuvinte, grave învinuiri.

Și Vasile Alecsandri a intervenit odată în această ceartă, dar în felul său delicat, ca poet, nu ca om politic militant.

O păsărică a fost întrebată de ce-i atât de tristă. Ea răspunde:

Frate 'n depărtare
O pajură mare
Se 'nalță mereu
Ghiara-i se lungeste
Și ochii-i țintește
Tot spre cuibul meu.

Apa e lină, frate
Frunza lui se bate
In codru 'nflorit,
Dar cuibu-mi gios cade
Că de mult îl roade
Un șerpe cumplit.⁹

Păsărica este Moldoveanul, cuibul este țara Moldovei, pajura este Rusia, iar șarpele Mihail Sturza.

Felul ostil, agresiv, în care scria „Bucovina“, nu putea să nu fie sesizat de Mihail Sturza. Chiar după primul număr, Mihail Sturza a început să acționeze. La ordinul lui Ministrul de interne moldovean a expediat Agenției austriace din Iași o notă, în care ceru ca unele gazete străine, între care îndeosebi „Gazeta de Trau-

⁸ „Bucovina“ No. 3 din 3/22 Noemvrie 1848, articolul de fond, pag 21—24.

⁹ „Bucovina“ No. 1 din 14/26 Februarie 1849, pag. 1.

silvania“ și „Bucovina“ să nu mai fie expediate în Moldova cu poșta austriacă, ci să fie predate la sosire cenzurei moldovenești. Consulul Eisenbach a răspuns evasiv. El să fi spus că va raporta la Viena, dar crede de pe acum că supușii străini nu vor putea fi vizați de măsurile coercitive ale stăpânirii moldovenești.

Mihail Sturza a rămas nemulțumit de răspunsul lui Eisenbach, dându-i de cunoscut într'o nouă notă, că insistă asupra cererii sale și că nu poate excepta dela cenzură pe supușii străini.¹⁰

Mihail Sturza a rămas nemulțumit de răspunsul lui Eisenbach, tuturor librarilor din Moldova în care le face cunoscut că nu li se mai îngăduie să facă comerț cu broșuri și jurnale oprite. La comenzi în străinătate vor supune Ministerului de interne lista cărților comandate.¹¹ În Februarie 1849 s'a publicat lista ziarelor străine autorizate în comerț. „Bucovina“ lipsește. „Și nu mai puțin“, se zice în ordin, „în zisa oprire se cuprind cu cea mai întreagă strictetă și gazetele de Bucovina și de Transilvania.“ La cine se vor găsi gazetele oprite, fie că le vinde, fie că le cetește, va plăti „straf“ suma de 50 galbini, iar în caz de neplată va suferi închisoare pe șase luni. În caz de recidivă, pedeapsa se va ridica la 100 de galbini și șase luni închisoare, iar în caz de neplată va înfunda închisoarea pe timp de un an.¹² S'a mai ordonat șefului Poliției din Iași și ispravnicilor ținuturilor „ca oriunde și la orice și cine ar prepune că se află broșuri, gazete și alte tipărituri, îndată în putere să calce casa și nerespectând chiar persoanele, chiar sexul fimeesc, să caute pretutindene și cu cea mai brutală cercetare, că doar vor găsi asemenea hârtie.“¹³

Ordinele lui Mihail Sturza s'au executat întocmai. Știm că a fost arestat între alții și preotul catolic Zapolski, învinuit fiind că posedă ziare străine. A fost liberat la intervenția consulului austriac Eisenbach.¹⁴ Iar un prietin din Moldova comunică redacției „Bucovinei“ următoarele: „Foaia o am cetit și iară o am recetit; dureros lucru mi-a fost, căci după cetirea celor de pe urmă șire

¹⁰ „Bucovina“ No. 4 din 20 Octomvrie (11 Noemvrie) 1848, Suplement, pag. 36—37.

¹¹ „Anul 1848“, vol. V, No. 2698, pag. 456—464.

¹² „Anul 1848“, vol. VI, No. 73, pag. 130—132.

¹³ „Bucovina“ No. 4 din 29 Octomvrie (10 Noemvrie) 1848, Suplement, pag. 36—37.

¹⁴ Tot aici, No. 3 din 25 Februarie (9 Martie) 1849, Suplement, pag. 18.

mă văzui nevoit a o da flăcărilor focului, ca nu cumva aflând-o la mine, să fiu condamnat la plata de 50 galbini sau 6 luni închisoare.“¹⁵

La întrebarea lui Eisenbach Ministerul de Externe austriac a răspuns cu nota din 29 Noembrie 1848 interzicând poștei austriace să mai transporte în Moldova ziare străine. Această măsură a început să se aplice pe ziua de 1 Ianuarie 1849, conform deciziei Direcțiunii generale a poștelor austriace din 20 Decembrie 1848.¹⁶

Guvernul moldovean, având de acum înainte în grija sa transportul ziarelor străine, le-a împărțit imediat în admise și oprite la import. Ziarele admise la import, intrau în Moldova fără a fi cenzurate. Intre cele oprite se găseau „Gazeta de Transilvania“ și „Bucovina“.

În urma măsurilor luate, expedierea ziarului în Moldova a devenit foarte dificilă. El se expedia în plicuri închise și poștarul austriac din Iași Dorneanu relatează că pe această cale cei mai de seamă boieri, între care și frații Constantin și Eudoxiu Hurmuzachi, își primesc regulat ziarul „Bucovina“. El nu cutează să deschidă, să oprească sau să retrimită aceste plicuri, deși le cunoaște pe din afară.

Și pe căi lăturalnice, prin contrabandă, intrau în Moldova multe exemplare ale ziarului „Bucovina“.

În August 1849 frații Gheorghe și Alexandru Hurmuzachi au cerut anularea opreliștei. Dar guvernul moldovean a respins cererea.¹⁷

Redacția „Bucovinei“ luând cunoștință de demersurile făcute și de măsurile luate de Mihail Sturza, făcu observațiuni malițioase. Prin măsurile acestea, Moldova va rămâne în „întunerecul barbariei“ și „nici o rază de îmbărbătare și de mângâiere“ nu va putea pătrunde în această nefericită țară. Protestând împotriva măsurilor coercitive luate, redacția „Bucovinei“ susține că Mihail Sturza se teme că „îndată ce lumina adevărului va străbate mai adânc în Moldova, va scădea cu tot sprijinul în care se sumește“. Cetățenilor austriaci nu li se poate interzice comandarea și folo-

¹⁵ Tot aici Nr. 5 din 11 Martie (23 Martie) 1849, pag. 34.

¹⁶ Anexa 49 și I. Lupaș: Corespondența lui Gr. Ghica cu Felix von Schwarzenberg 1849—1850, Extras An. Ac. Rom., București 1933, pag. 19.

¹⁷ G. Sion: Suvenire, pag. 371 și I. Lupaș: O. C. pag. 20 și 34.

sirea ziarelor austriace. Dacă Sturza va menține măsura, atunci redacția „Bucovinei“, prejudiciată în interesele ei materiale, se va despăgubi, cerând confiscarea averii lui Sturza situată în Bucovina.¹⁸

Mihail Sturza era proprietarul moșiei Bosanci din județul Suceava.

În alt număr „Bucovina“ revine asupra acestei importante chestiuni. Ea reproduce unul din noile ordine ale lui Mihail Sturza, în care se zice că trebuiesc controlate îndeosebi „unele ziare ce se tipăresc în limba națională“. Cum ziarele din Rusia puteau intra nestingherite în Moldova, redacția întreabă, dacă un guvern care ia asemenea măsuri, mai poate fi socotit „național“. Pe urmă se continuă cu reflecțiile: „Sânt, precum se vede, oameni carii nimic n’au învățat și nimic n’au uitat.“ Ei înădușă glasul adevărului și opresc pătrunderea luminei. Se adaogă pe urmă următoarele versuri:

„Ceriul luminează și nu-l poți opri
Nici lucirea soarelui a o acoperi.“¹⁹

Decizia Ministerului de Interne austriac a devenit subiectul de discuție și între frații Hurmuzachi. Într’o scrisoare datată din 29 Decembrie 1848, Alecu Hurmuzachi scrie fratelui său Eudoxiu care petrecea la Viena, că în baza ordinului ministrului austriac Stadion, poșta austriacă nu mai expediază ziare în Moldova. Măsura este nelogică. Dacă măsura a fost luată în urma intervenției guvernului moldovean, nu este de înțeles cum se poate oferi mai mult decât s’a cerut. Guvernul moldovean a cerut numai ca zia-
rele străine aduse de poșta austriacă să fie deferite censurii moldovenești. Deci, de ce s’a luat această măsură? S’a luat pentru a pedepsi guvernul moldovean sau dorește Austria să renunțe la dreptul ei exercitat până acum de a avea traficul poștal în Moldova? Guvernul austriac ar trebui să ia în scut pe cetățenii austriaci. Este „o abatere gravă“, dacă se interzice poștei austriace să expedieze gazetele austriace. Consulul austriac din Iași Eisenbach să fi primit, se zice, dela ministrul președinte Schwarzenberg sugestia să nu satisfacă dorința lui Sturza, ci să predea pachetele direct adresaților.

¹⁸ „Bucovina“ No. 2 din 11/23 Octombrie 1848, pag. 20 și No. 4 din 20 Octombrie (11 Noembrie) 1848, Suplement, pag. 36—7.

¹⁹ „Bucovina“ No. 6 din 18/30, Martie 1849, Suplement, pag. 39—40.

Măsura luată prejudicială mult interesele ziarului „Bucovina“, care există aproape exclusiv din abonamentele sosite din Moldova. În Bucovina nu sunt decât numai 40 de abonați. „Bucovina“ va apune. Ce va spune presa austriacă? Și cum se promovează prin asemenea măsuri interesele austriace în Moldova? Redacția „Bucovinei“ a făcut investiții, cumpărând hârtie de format mare, o presă de fier și litere noi. „Ce se va întâmpla acum“, când expediția foi în Moldova a fost interzisă?

Alecu Hurmuzachi roagă pe Eudoxiu să se intereseze la Ministerul de Externe austriac. Să caute a afla, dacă măsura luată este temporară sau dacă guvernul austriac intenționează să renunțe la dreptul traficului poștal în Moldova! „Cogălniceanu, Eckhardt și eu Te rugăm să intervii imediat.“ (Inedit.)

Eudoxiu Hurmuzachi s'a interesat la Ministerul austriac și a aflat că interzicerea traficului poștal pentru ziarele austriace și străine se referă numai la Iași, iar nu la Mihăileni și Botoșani. Prin aceste din urmă două puncte de frontieră „Bucovina“ poate pătrunde în Moldova.

Alecu mulțumește pentru transmiterea acestei știri și face următoarele declarațiuni valoroase pentru cunoașterea felului, cum sunt tratați în Bucovina refugiații moldoveni. Iată ce scrie:

„Severitatea prea mare, mai cu seamă față de refugiații moldoveni, este nedreaptă, ba chiar constituie o greșală politică. Refugiații moldoveni sunt mereu șicanați fără nici un motiv și sunt amenințați cu expulsarea — ipsissima verba. De aceea au plecat aproape toți, afară de trei sau patru, care din anumite motive nu pot pleca. Ieri au plecat din această cauză Kogălniceanu și Canta. Dela aceștia vei putea afla pe larg, cât de puțin tolerant și ospitalier au fost ei tratați în timpul din urmă“ . . . „Numai bunul Isăcescu, care de altfel niciodată n'a fost prea energic, i-a ocrotit pe Moldoveni, de altfel i-ar fi alungat de mult.“ (Inedită, scrisoarea din 26 Ianuarie 1849.)

Conflictul între ziarul „Bucovina“ și domnul Moldovii Mihail Sturza, în care alternau articolele vehemente ale „Bucovinei“ cu măsurile drastice luate de Mihail Sturza, a ținut până la destituirea din domnie a acestuia din urmă, întâmplată în Mai 1849.

Știrea despre detronarea lui Mihail Sturza a produs o mare bucurie în rândurile refugiaților moldoveni din Cernăuți. Iși atri-

buiau doară și ei o parte de merit. Colaborând la ziarul „Bucovina“ sau făcând să apară în el articole despre Moldova, au contribuit la căderea dușmanului, periculos atât lor cât și țării Moldovii.

Și redacția ziarului „Bucovina“ era bucuroasă. Iată ce scrie acest ziar în numărul său din 20 Mai (1 Iunie) 1849, No. 15, pag. 77: „Un act de dreptate s’au săvârșit, omenirea violată în ‘popolul Moldovei au primit în sfârșit satisfacție. In foile istoriei acelei nouă a Moldovei ce era scrise cu sânge și lăcrămi, zioa de astăzi va fi însemnată cu litere luminoase. Căci în sfârșit inecșorabila (neîmpăcătoarea) soartă au agiuns pe acel om ce au domnit cu o mână de fer această nenorocită țară pe timpul de 15 ani, ce au întrebuițat toată puterea, toate mijloacele sale ca să înădușe în ea orice pricină de desvoltare, să ucidă orice mișcare a vieții politice și naționale, să paralizăze orice propășire spirituală și materială și prin aceasta să-i răpească toate speranțele spre un viitoriu fericite și asigurat. Plângerile unui popul nobil, dar în timp de 15 ani amar bajocorit și șerbit, în sfârșit s’au ascultat și Mihail Sturza s’au depărtat din ocârmuire. Precum toată vieța lui au fost ticăloasă, asemine ticălos i-au fost și sfârșitul“ . . . „El părăsi astăzi — 3 oare după ameazăzi — rezidența sa întovărășit de blestemul și de înjurările popolului ce în masă se adunasă pe calea sa. Așa-i va fi petrecerea pân la hotarele țarei.“

Usturătoare cuvinte, dureroasă condamnare.

Puțin mai târziu, redacția „Bucovinei“ a ținut să ia rămas bun dela Mihail Sturza adresându-i următoarele versuri:

„Mihai Vodă cel vestit	In sfârșit e alungat
La prădat și la răpit	De popor și de ’mpărat,
Care-au scurs țara de bani	Plângă curtea cât va vra
Domnind 15 ani.	Eu voi râde și-oi giuca.“ ²⁰

Redacția „Bucovinei“ dorește noului domn moldovean Grigore Al. Ghica „fermitate și perseverență“, de care va avea nevoie cu atât mai mult, cu cât fostul domn demoralizase sistematic toate clasele sociale, vânzând dreptatea, posturile și rangurile și împi-lând poporul.²¹

²⁰ „Bucovina“ No. 19 din 17 Iunie (29 Iunie) 1849, pag. 95.

²¹ „Bucovina“ No. 19, Suplement, pag. 99.

Broșuri și memorii

A lansa proclamații, a tipări broșuri politice și a le distribui și a alcătui memorii pentru a fi transmise ambasadelor străine, a fost un obicei curent în anul 1848. De el s'au servit în măsură suficientă și refugiații moldoveni.

După adunarea din 27 Martie 1848 ținută în Iași la otelul Petersburg, s'a lansat o proclamație către popor cuprinzând 35 de puncte.¹

Când în luna Iunie 1848 comisarul turc Talaat Efendi sosi la Iași pentru a face anchetă și a pacifica țara, boierii moldoveni în frunte cu mitropolitul Meletie i-au predat un memoriu, în care au cerut îndreptarea relelor din țară. Talaat Efendi, se zice, a refuzat să ia în primire memoriul pe motiv că n'a sosit în Moldova pentru a asculta plângerile populației. După părerea lui, măsurile luate de Mihail Sturza pentru reprimarea răscoalei au găsit aprobarea Turciei. Boierii refuzați s'au prezentat generalului rus Duhamel, care i-a tratat prost. Numai consulul prusac, baronul Richthofen, a luat în primire memoriul promițând să-l sprijinească și să-l remită cabinetelor celorlalte state europene.²

Vasile Alecsandri a fost primul care a deschis seria foilor volante. Încă pe când se afla în Moldova, a scris poezia revoluționară cunoscută sub numele de „Deșteptarea României“. A tipărit-o în Brașov sub titlul „Cătră Români“ în „Foaia pentru minte, inimă și literatură“ No. 21, din 24 Mai 1848. A fost retipărită ca foaie volantă în Cernăuți, la tipografia Eckhardt cu titlul cunoscut astăzi „Deșteptarea României“.

Tot în Brașov Vasile Alecsandri a publicat o broșură de 20 pagini, zisă „In numele Moldovei, a omenirii și a lui Dumnezeu“. În ea se face un rechizitoriu aspru al nelegiuirilor săvârșite de

---

¹ „Anul 1848“, vol. I, No. 47, pag. 176—179.

² „Anul 1848“, vol. I, No. 315, pag. 525—539.

M. Sturza. Se formulează 35 puncte și se termină astfel: „Veniți să unim cu toții glasurile noastre și să protestăm împotriva lui Mihail Sturza! Să protestăm în numele fraților noștri cari au fost și sînt încă pedepsiți prin închisori și exiluri, fără de a fi fost judecați“.³

Din Cernăuți, comitetul revoluționar a lansat mai multe foi volante. În Iunie 1848 refugiații C. Negri, Alecu Cuza, Ion și Vasile Alecsandri, Petrache și Costache Cazimir, Vasile Cantacuzino, Gheorghe Cantacuzino, Toader și Iorgu Sion, Lascar Rosetti, Iorgu Radu, Zaharie Moldovanu, Manolache Costache, Alecu Russo, Ioan Curius, Nicolae Ionescu, și Grigore Balș au adresat Moldovenilor un apel, îmbărbătându-i să aibă „nădejde bună și unire“, fiindcă Mihail Sturza este pe cale să fie demis din domnie. Boierii sunt rugați să nu se lase ademeniți de Mihail Sturza „acel vrăjmaș încoronat ce nu ține la domnie decât ca la un izvor de îmbogățiri nelegiuite“. Sătenii să fie tari și să nu se înspăimânte de amenințările „ticăloșilor vânduți ocârmuirii“. Iar toți împreună sunt îndemnați să se lepede de Mihail Sturza: „Să cadă dar răul Moldovei Mihail Sturza, pata neamului seu. Să cadă reîmpins din toate părțile de hula lumei întregi și să fugă din țeara noastră a lungat de blestemul poporului ce au nenorocit într'un șir necurmat de 14 amari de ani“. Curajoșii refugiați continuă: „Noi sântem Români și ca Români avem drepturile noastre pe cari le vom apăra și le vom sprijini“ . . . „avem dreptul de a ne uni împotriva unei ocârmuiri mârșave și asupritoare și a scăpa patria noastră din ghiarele ei“.⁴

Tot în Iunie 1848 s'a lansat un apel intitulat „Moldova către fiii săi“ care după cuprins nu poate să fi sosit decât din Cernăuți. În apel Moldova îndeamnă pe fiii ei să părăsească „interesurile de taraf“, unindu-se pentru destituirea lui Mihail Sturza „al doilea Lăpușneanu“, omul care a făcut ca tinerimea să fie „ferecată, bătută, străpunsă de soldați ce se zic pământenii, aruncată în închisori, isgonită din țeară“. La urmă se spune: „Treziți-Vă, nu-i dați ajutor, deșteptați-Vă“.⁵

În broșura, astăzi încă inedită, intitulată „VIII Mihai“, se arată

³ „Anul 1848“, vol. I, No. 270, pag. 414—430.

⁴ „Anul 1848“, vol. I, No. 275, pag. 457—459.

⁵ Tot aici, vol. II, No. 653, pag. 219—224.

fărădelegile săvârșite de M. Sturza. Când i s'au prezentat memoriile, a răspuns:

„Cu lovituri și aresturi, cu surgunire din țară, încât au agiuns Moldova în așa ciudată stare.“ La urmă sunt scrise următoarele versuri:

„Doresc viitor ferice, doresc după valuri grele,
O predulce alinare, un cer vesel și sănin.
Infrățirea româniască după al nostru lung suspin.“

Un emigrant moldovean din Cernăuți a făcut aluzie la primirea proastă ce a avut-o la generalul rus Duhamel delegația moldovenească. El a scris o poezie intitulată „Uneltele protectoratului“. Cerând sprijin muzelor pentru a putea vesti „ce păți un ghenerar, împărătesc comisar“, autorul acuză pe Duhamel că:

„Foarte varvar ai primit
Un vlădică cuvios,
Care cu cuvânt frumos
Venisă blând să-ți ureze.“

Versurile se termină astfel:

„Ascultă-mă Duhamel
Ca să nu mai fii mișel
Du-te'ndată la Talat,
Cel vrednic și lăudat,
Ce-au primit cu'nduioșire
A unii țeri tânguire,
Dela el poți învăța,
Impărat a'nfățișa“. (Inedit.)

Altă poezie, tot compusă la Cernăuți, este adresată „Cătră Moldoveni“. Conține un îndemn la răscoală. Moldovenii sunt încurajați să se răscoale împotriva lui M. Sturza și a familiei sale. Li se zice:

„Frați Români dela olaltă,
Mai sculați-Vă 'ncă odată
Bătrâni, tineri Vă-'narmați
Cu grabă'n Eși V'adunați.
Dați năvală la palat,
Dați năvală, nu-i păcat“. (Inedit.)

Pe la începutul lui Noemvrie 1848 se pare că M. Sturza a dat de știre refugiaților că se pot întoarce în Moldova, dacă se obligă să renunțe la orice activitate politică, trăind la țară și neprimind vizite. O asemenea înștiințare s'a făcut Moldovenilor trecuți peste Dunăre.⁶

Auzind aceasta, refugiații din Cernăuți au dat un răspuns vrednic. Ei declară că n'au cerut și nu vor cere iertare și că persoanele din Iași care se străduesc să le obțină grațierea, nu acționează din ordinul lor. „Oricât de dorită“, zic ei, „să ne fie întoarcerea în iubita Moldovă, noi nici vroim, nici putem să o datorim unei ertări, pre care Măria Sa după reglement nu poate să o dea decât celor judecătorești dovediți de vinovați. Noi vinovați însă nu ne cunoaștem, căci nici un tribunal legiuit ne-au hotărât de asemenea. De aceea noi răbdăm în tăcere soarta noastră, neîndoindu-ne că zioa dreptății nu va sosi și pentru țeară“. Răspunsul acesta este semnat de C. Negri, P. Cazimir, V. Canta, G. Sion, I. Alecsandri, C. Cazimir, A. Cuza și M. Kogălniceanu.⁷

Entusiasm de atitudine dârză a refugiaților moldoveni, un Bucovinean care semnează: J. G . . . wski, — nu este altul decât Iraclie Golembiowski, adică Iraclie Porumbescu — a compus o poezie intitulată „Către zimbrul Moldovei, după pătimirile ei în Martie 1848“. Poezia este închinată „junilor patrioți români“. Porumbescu cere zimbrului Moldovei să scape pe Moldoveni de împilare.

„Scoală, zimbrule, viteze,
Sfarmă jugul, greu, aprig.
Scoală, zimbrule, viteze,
Amu-i vremea de cășlig.“⁸

Dar toate foile volante și broșurile au fost întrecute de elaboratul lui Mihail Kogălniceanu, cunoscut sub numele de „Dorințele partidei naționale în Moldova“. A fost tipărit în Cernăuți, în tipografia lui Rudolf Eckhardt, în luna lui August 1848, luna sosirii în Bucovina a lui Kogălniceanu. Prin broșurile scrise de diferiții

⁶ „Anul 1848“, vol. IV, No. 2091, pag. 546—7.

⁷ „Anul 1848“, vol. V, pag. 389 și Acad. Rom. Manuscris 4082, foaia 63.

⁸ Broșură separată, a fost reprodusă în „Anul 1848“, vol. I, No. 73, pag. 214—215.

refugiați se urmărea discreditarea domnului Moldovei. În schimb, broșura lui M. Kogălniceanu, evitând polemica, cuprinde un vast plan de viitor. În cuvinte lapidare, într'o formă concisă, limpede, se formulează dorințele Moldovenilor. Broșura cuprinde tot programul generației dela 1848, care culminează în marile dorinți: Unirea principatelor și domn străin.

Broșurile menționate până acum erau menite pentru uzul intern. Cu ajutorul lor se făcea propagandă și se formula programul politic al Moldovenilor, ba chiar și al Muntenilor.

Dar refugiații moldoveni din Cernăuți au alcătuit și memorii, expediindu-le ambasadelor străine, interesând astfel și cercurile străine pentru problema moldovenească, pentru problema românească.

Două din memoriile expediate din Cernăuți de refugiații moldoveni s'au păstrat. Amândouă au fost alcătuite în luna lui Iulie 1848.

Primul memoriu, scris în numele poporului român, poartă data de 25 Iulie 1848 și este adresat „tuturor popoarelor independente“ în numele sfintei libertăți. El cuprinde un protest împotriva invaziei armatei rusești. Rușii n'au nici un drept asupra țărilor noastre. „Suntem Români, dar nu Slavi“ . . . „Noi Români care dorim o patrie liberă, protestăm în mod solemn în fața lumii contra invaziei patriei noastre de cătră oardele de sclavi ale Țarului“. Români n'au dușmani și deci n'au nevoie să fie ocrotiți împotriva nimănuia. Cine sunt dușmanii, de care Români ar trebui feriți? Țarul inducând identitatea confesională, reduce poporul român la un popor de robi și barbari. Se protestează împotriva protecției rusești nedorite exercitată de o Putere, care la 1812 ne-a răpit Basarabia și Gurile Dunării. Tot această Putere a impus Principatelor române o constituție vicioasă și susține un domn, dușman al țării.

În memoriu se face apel la întreaga Europă, pentru a ajuta România să-și reia din nou rolul de bastion al Occidentului împotriva invaziunilor barbare. „Salvați o națiune care e sora voastră prin moravuri, prin principii, prin limbă și, peste tot, prin inima ei.“⁹

⁹ Anexa 33.

Al doilea memoriu, datat din 30 Iulie 1848, este adresat lui Soliman Pașa, comisarul turc trimis să pacifice Muntenia. El cuprinde un aspru rechizitoriu al fărădelegilor comise de Mihail Sturza „această hiară încoronată“ care de 14 ani săvârșește fapte criminale. El este un trădător al patriei, depășindu-și atribuțiile și nescocotind drepturile țării. E corupt și își însușește averile altora, singurul scop al domniei sale. Drept urmare, boierii moldoveni în frunte cu mitropolitul țării au manifestat public pe la sfârșitul lui Martie 1848. La acest act, în fond inofensiv, Mihail Sturza a ripostat cu cruzime. A alcătuit liste de conscripție, a pus la cale arestări și exilări. În consecință, boierii s'au adresat comisarului turc Talaat Efendi. Mihail Sturza a caracterizat acțiunea aceasta drept rebeliune. Pentru a-și salva situația, dânsul s'a adresat unei puteri străine „mijlocind ocupația arbitrară a Moldovei de o armată rusească, pentru ca să adaogă un sporiu de grozăvie și de ticăloșie pelângă lovirea holerei, stricăciunea lăcustelor, foametea și toate calamitățile ce deprădează astăzi țara asta nenorocită.“¹⁰

Acest memoriu a fost remis consulului francez cu rugămintea să-l înainteze lui Soliman Pașa, pentru care a fost alcătuit.¹¹

Activitatea politică a refugiaților moldoveni desfășurată în Cernăuți, fie că au plasat articole în ziarul „Bucovina“, sau au sugerat publicarea lor, fie că au publicat foi volante, broșuri și memorii, nu putea rămâne necunoscută lui Mihail Sturza. Ea a fost sesizată de el și de autoritățile rusești. Domnul Moldovei era neliniștit din cauza propagandei făcute în scopul discreditării și destituirii sale, iar Rușii se vedeau mereu loviți și insultați. De aceea ei dădeau adesea crezământ șoaptelor ce se colportau în legătură cu activitatea politică a emigranților moldoveni. Odată Rușii au aflat că în Cernăuți și în împrejurimile acestui oraș, apoi în cotul Ceremușului un mare număr de boieri moldoveni s'a întrunit pentru a se uni cu revoluționarii polonezi și a intra în Moldova. Se urmărește: răsbunare împotriva lui M. Sturza și a fiului său care s'a purtat cu ei cu „o nedemnă perfidie“.¹²

---

¹⁰ Anexa 40.

¹¹ Anexa 41.

¹² „Anul 1848“, vol. II, No. 919, pag. 524.

Altă dată aceiași Ruși au aflat că boierii moldoveni dela Cernăuți au de gând să pornească asupra Iașilor în colaborare cu frații lor din Transilvania, ba chiar și cu cei din Basarabia și că intenționează să pregătească în Moldova o răscoală pentru asasinarea lui M. Sturza, pentru răsturnarea ordinii publice, în sfârșit pentru unirea Principatelor române într'un singur stat, fără suveranitate turcească și fără protectorat rusesc.¹³

Acum, știrile interceptate de Ruși nu erau suficient de bine controlate. Ele erau mai mult vorbe, decât știri furnizate de oamenii cu răspundere. N'a fost niciodată vorba de alianța emigranților moldoveni cu revoluționarii polonezi și de marșul lor comun asupra Iașilor. La fel nimeni n'a intenționat să-l asasineze pe Mihail Sturza. În schimb, emigranții și împreună cu ei majoritatea populației moldovenești doreau destituirea lui M. Sturza.

Pericolul care amenința din partea bejenarilor dela Cernăuți, a fost sesizat la timp de satrapul Moldovei. De aceea dânsul în vara anului 1848 s'a adresat cabinetului vienez cerând măsuri împotriva refugiaților dela Cernăuți. Guvernul din Lemberg, sesizat de Ministerul de Interne austriac, s'a adresat la 2 Iulie 1848 guvernatorului Bucovinei, atragând atenția acestuia asupra activității subversive desfășurate de refugiații moldoveni dela Cernăuți. Aceștia, se zice în această adresă, abuzează de libertatea presei și alcătuiesc pamflete împotriva guvernului din Iași, a domnului moldovean și a unor persoane particulare din Moldova, pamflete tipărite în tipografia din Cernăuți. Ele se distribuie în multe exemplare în Moldova, ba chiar se expediază cu poșta și se adresează domnului moldovean. Refugiații moldoveni sunt propagandiști politici (politische Wühler), care au reușit să trezească asemenea sentimente și la poporul român din Transilvania.

Guvernatorul Bucovinei a primit ordin să sondeze în mod discret terenul și să se convingă dacă acușările aduse refugiaților sunt adevărate și să raporteze de urgență rezultatul anchetei.¹⁴

Raportul guvernatorului Bucovinei a fost expedit la Lemberg în ziua de 27 Iulie 1848. În el se constată că refugiații moldoveni prevăzuți cu pașapoarte eliberate de stărostiile austriace

¹³ „Anul 1848“, vol. II, No. 993, pag. 609—610.

¹⁴ Anexa 21.

răsfirate prin orașele moldovenești, au trecut în Bucovina, fie direct, fie prin Transilvania. Petrecerea în Bucovina le este permisă, cât timp nu contravin ordinelor și nu participă la manifestații politice.

Până în prezent atitudinea emigranților moldoveni a fost ireproșabilă. Pamfletele anonime au fost tipărite înainte de lansarea noii legi a presei. De atunci încolo nu se cunosc cazuri de publicarea și răspândirea foilor volante de cuprins ofensator. Dacă totuși s'ar întâmpla să se publice în Cernăuți asemenea foi volante, atunci domnul moldovean și celelalte persoane vizate în ele ar face bine să reclame cazul la Tribunalul din Cernăuți.¹⁵

După cum am putut vedea din documentele reproduse și din relatarea faptelor, refugiații moldoveni n'au fost inactivi în Bucovina, ci dându-și seama de obligațiile lor față de țara și frații lor rămași acasă, au format un comitet. Acesta a intrat în relații cu comitetul din Iași, pentru ca de comun acord să acționeze pentru îmbunătățirea stărilor din Moldova. Primul scop urmărit de ei a fost destituirea lui Mihail Sturza. Pentru a putea reuși, au publicat pe rând foi volante, broșuri și memorii, expediind primele două în Moldova, și înaintând memoriile cabinetelor străine sau persoanelor politice influente.

Munca aceasta n'a fost ușoară. Refugiații moldoveni au fost lăsați să petreacă în Bucovina cu condiția să nu desfășoare nici o activitate politică. Or, ceea ce au făcut, a însemnat tocmai activitate politică. Cât timp a dăinuit în Bucovina libertatea presei nelimitată, publicarea imprimatelor era permisă. Dar după câteva luni s'a publicat noua lege a presei, care îngreună drepturile cetățenilor străini. A continua cu imprimarea broșurilor și a le transporta clandestin în Moldova, era o acțiune periculoasă. Autoritățile austriace erau în drept să răspundă cu exilarea. Într'un timp situația refugiaților din Bucovina ajunsese foarte precară. I-a salvat un om, guvernorul Gheorghe Isăcescu. Acesta i-a ocrotit și când i se cereau rapoarte asupra activității refugiaților, îi prezenta ca elemente liniștite, supuse. După pensionarea lui Isăcescu au sosit alți doi guvernori: Eduard Bach și baronul Henniger, care n'au avut față de ei aceeași sollicitudine. Refugiații au fost supra-

¹⁵ Anexa 35.

vegheați, șicanați. Când în cele din urmă prin Ianuarie 1849 în Bucovina s'a declarat starea de asediu, petrecerea în Bucovina nu mai era posibilă. Au plecat, pe rând, cu toții luând cu ei imaginea unei Bucovine amicale, ospitaliere și lăsând în inimile celor care i-au cunoscut sau găzduit, amintiri din cele mai frumoase, din cele mai dulci.

Dar refugiații moldoveni, oricât de inteligenți și harnici ar fi fost, n'ar fi reușit, dacă n'ar fi găsit în Cernăuți persoane cu care să se asocieze. Ei n'ar fi fost în stare să redigeze un ziar, căci s'ar fi izbit de dispozițiunile legale care interziceau cetățenilor străini să editeze ziare politice. A fost necesar ca alții, intelectuali bucovineni, să facă lucrul acesta.

Mari sunt meritele pentru Bucovina și pentru românism ale membrilor familiei Hurmuzachi. Despre înfăptuirile lor politice și culturale s'a scris și se va mai scrie. Dar un lucru este cert: Faptul că au editat la Cernăuți în anii 1848—49 un ziar politic li se va socoti drept unul din cele mai mari merite ale lor. Frații Gheorghe și Alexandru Hurmuzachi, ajutați în ale scrisului de frații lor Constantin și Eudoxiu și încurajați și povățuiți de incomparabilul lor tată, au pătruns glasul vremii și au înțeles obligația ce le incumbă. Nesocotind truda și cheltuelile, acești doi frați s'au angajat fără ezitare la greua muncă a editării unui ziar politic pentru apărarea intereselor politice ale Bucovinei și pentru discutarea problemelor moldovenești, românești. Ziarul „Bucovina“ a devenit astfel organul de publicitate al refugiaților moldoveni care cu ajutorul lui lansau săgeți împotriva domnului moldovean urgisit.

Dar, după cum știm, ziarul „Bucovina“ era scris în două limbi: română și germană. Dacă textul român era menit pentru publicul român, cu ajutorul celui german redacția se adresa oficialității austriace și cercurilor diriguitoare din străinătate. Din el lumea străină se informa asupra stărilor din Moldova, unde un domn reacționar și venal jefuia țara, arestând pe unii din cetățeni și silind pe alții să se expatrieze. Tot din acest text se putea afla că domnul Moldovei era omul Rușilor, care, pentru a se menține în domnie, a chemat în țară armata rusească.

Articolele apărute în „Bucovina“ erau de natură să-l discrediteze pe domnul Moldovei în fața străinătății, stăpânită atunci

de duhul liberal și dornică să vadă eliberate popoarele de terorismul exercitat de puterea statului. Astfel se submina situația domnului moldovean, care se străduia să treacă în ochii străinătății drept om blând, nutrind convingeri liberale.

Articolele lansate de „Bucovina“ împotriva lui Mihail Sturza aveau un efect cu atât mai mare, cu cât frații Hurmuzachi erau oameni foarte culți, foarte bine instruiți. Cu toții, afară de Nicolae, erau absolvenți ai Facultății de drept a Universității din Viena și astfel în măsură să aprecieze sistemele politice și felurile de guvernământ. Articolele politice judicioase, scrise de ei sau modelate de ei pentru gustul străinătății, loveau crunt în interesele lui Mihail Sturza. Pentru a scăpa de scrisul incomod și discreditant al „Bucovinei“, domnul Moldovei a luat mai multe măsuri. A interzis importul ziarului în Moldova și a protestat la Viena împotriva propagandei deslănțuită contra sa. Redacția „Bucovinei“ nu s'a lăsat intimidată de aceste manopere. Ea a continuat să publice articole desavuate și trimitea ziarul în Moldova pe căi lăturalnice.

Lupta a fost vehementă, adversarii fiind dârji. Unii se sprijineau în dreptatea cauzei pe care o apărau, în timp ce alții se bazuiau în forța ce le oferea situația.

Din această luptă purtată cu arme inegale, ziarul „Bucovina“ a rămas învins. Șicanele organelor austriace și interzicerea debutului poștal în Moldova, unde se găsea majoritatea abonaților, i-au dat lovitura de moarte.

Astfel s'a stins unul din cele mai serioase, mai cinstite, mai valoroase organe de publicitate pe care l-a avut Bucovina și, poate, neamul românesc.

Dar refugiații moldoveni au lăsat în Bucovina urme adânci. Conștiința obârșiei moldovenesti, românești, n'a dispărut niciodată din sufletele Românilor bucovineni. Faptul că Bucovina făcuse pe vremuri parte integrantă din Moldova, ba că formase chiar leagănul statului moldovenesc, a fost mereu viu în inimile Bucovinenilor, diriguindu-le atitudinea și fixându-le acțiunile politice. Totuși nu se poate nega că actul politic dela 1775 a adus o radicală schimbare în situația părții de Nord a Moldovei. Guvernarea militară și în urmă alipirea de Galiția au transformat mult Bucovina. Limba germană introdusă în administrație,

școală și armată, precum și colonizarea masivă cu elemente străine au făcut ca Bucovina să pornescă pe drumul înstrăinării. Limba română se vorbea numai în familiile românești, unde se păstra tradiția țării, unde se propaga ideea că Bucovina este pământ românesc și că ea aparține neamului românesc.

În acest moment critic, sosiră în Bucovina refugiații moldoveni, aducând cu ei acel suflet moldovenesc înviorător, de care era dorită Bucovina. Ideea obârșiei comune învie din nou și se afirmă din zi în zi mai puternică. S'a înodat astfel firul întrerupt brusc la 1775. S'a afirmat din nou identitatea de interese și de năzuinți naționale. Petrecerea refugiaților moldoveni în Bucovina a avut drept urmare emanciparea națională a Românilor bucovineni. De atunci încolo a pornit mișcarea națională a lor, s'a afirmat în înființare de instituții culturale și de ziare naționale și, în sfârșit, a culminat în actul de unire din Noemvrie 1918.

Anexele 1 – 55

1.

Paris, 1848, Aprilie 2/14.

Hatmanul Alecu Roset scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi, că se găsește în Paris și intenționează să plece la Viena.

Iubite prietene, Monsiu Doxachi!

Având acest prilez cu venire acestui care va înherisi aciastă scrisoare a me, am mulțămire di a Vă scrii că știu cum Vă aflați.

Eu cu pornire cuconului Tuderiță Balș la Viiana am avut cinste di a Vă scrii și nu am avut mulțămire di a primi nici un răspuns di la Du-(Voastră); să vedi că după multe ocupații ce aveți, ați uitat pe acial cari doresti și păstriază prieteșugul Du-(Voastre).

Cu peste 5 sau 6 zile mă pornesc di aici cu toată familia me ca să vin la Viiană. Pe drum oi ave zăbavă până în Viiană 6 zile. Eu la Viiana am să trag la gazdă la Stad[t] London. Vă rog, spuneți lui sluga di plăți ce am avut la Viiana sloboadă că viind am trebuință de dânsul, câtă oi ave zăbavă la Viiană și să vorbască și cu trăsura acei cari am avut când am fost la Viiana, ca când oi vini să o am, dar să ai (= am) și cupe și butcă dischisă când oi vroi.

Vă mai rog și pentru trisurile di la Brantmair ca să urmezi, după cum V-am scris mai înainte, ca să le trimată cu vaporul pe la Galați, iar nu prin Galiția, că mă tem, precum și pentru lucrurile cari ai avut bunătate di a le primi, di a mi le trimete la Galați să le pornești, iar cu nerăbdare aștept menunta di a Te înbrățașa, iar eu cu estimul mă însămnez a Du-(Voastre) ca un frate și slugă

Alecu Roset, hatman.

Adresa pe plic: Monsieur Eudoxe de Hourmouzaki, à Vienne,

Tiefer Graben Nr. 169

Observații: Brandmayer = firmă vieneză.

2.

Suceava, 1848, Aprilie 17.

Comisarul Sucevei raportează Administrației Bucovinei, despre intrarea în Bucovina a boierului Gheorghe Radu.

Hochwohlgeborner Herr Gubernialrath!

Hochverehrter Herr Kreishauptmann!

Am heutigen Tage erschien bei dieser Expositur der vom Dominium Bossancze anher instradirte moldauische Bojar Georgi Radu mit der hier in beglaubigter Abschrift beiliegenden Sanitäts Fede der Kontumaz-Anstalt in Bossancze.

Dieser ist ein Bruder der Gattin des Gutsbesitzers Ienakaki von Kriste aus Kostina.

Der an das Dominium Bossancze mittelst dieser Expositur expedirte kreisamtliche Auftrag, laut dessen der an den Grenzen stazionirte k. k. Militär-Kordon und die Gränzzollämter mittelst ihrer vorgesetzten Behörden angewiesen wurden, moldauische Unterthanen und zwar bekannte Standes-Personen oder sonst Leute vom besseren Ansehen, dann österreichische Unterthanen überhaupt, wenn sie dort verpflegt werden und auf dem österreichischen Gebieth Schutz zu erlangen suchen, auch ohne Pässen aufzunehmen und selbst nach vorausgegangener Kontumaz und gefällsämtlicher Amtshandlung an das Dominium Bossancze übergeben, welches selbe über ihre Provenienz und sonstige Verhältnisse zu vernehmen, sie an den zu bestimmenden Aufenthaltsort zu instradiren und unter Anschluss des dieszfälligen Protokolls dem K. Kreisamte die Anzeige zu erstatten hatte, habe ich eingesehen und dieser ist mir daher bekannt.

Der Bojar Georgi von Radu gehört nach seiner Erzählung zu jenen 47 Bojaren, die von dem regierenden Herrn Fürsten die Zuhaltung der Verfassung bezüglich der Wahl der Deputirten zum Landtage in Gegenwart der in der Moldau befindlichen H. Agenten und Konsuln der auswärtigen Mächte und zwar damit die Deputirten vom Lande und nicht von dem H. Fürsten allein gewählt werden, verlangten, worauf 13 der ansehnlicheren Bojaren gefangen genommen, in Ketten geschlossen und gebunden über die Donau transportirt wurden, die anderen aber, zu denen

auch Georgi von Radu gehört, sich geflüchtet haben. Von Radu suchte Schutz auf österreichischem Boden, wurde von Tescheutz nach Bossancze transportirt und da von der dortigen Kontumaz und Zollamte dem Dominium Bossancze übergeben, welches ihn an diese Expositur instradirte, wo er mündlich erklärte, daß er zu dem Grundherrn von Kostina Jenakaki von Kriste sich begeben und da bis auf weitere Weisung verbleiben wolle.

Da der Mandatar von Kostina Franz von Chmielewski bestätigte, daß der aus der Moldau emigrirte wirklich der Bojar Georgi von Radu und Schwager des von Kriste sei, so nahm ich auch keinen Anstand ihn nach Kostina abgehen zu lassen, wo er die weitere Weisung abzuwarten hat.

Indem ich Euer Hochwohlgeboren hievon die pflichtschuldige Anzeige mache, muß ich auch ehrerbiethig beifügen, daß das Dominium Bossancze die diessfällige Anzeige dieser Expositur zur Einsendung an das k. k. Kreisamt noch nicht überreicht hatte.

Suczawa, den 17 April 1848.

Spausta.

3.

Orşova, 1848, Mai 9.

Hatmanul Alecu Roset scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi, rugându-l să cerceteze ce s'a întâmplat cu două trăsuri ale sale expediate la Galați.

Iubitul meu,

Sosind la Orşova și cercetându di treburile meli di an trecut, am găsit că șesă trăsuri porniti la 22 April au trecut la Galați și că din celi patru porniti la 14 April numai doă supt număr 534 și 535 au trecut și alti doă supt număr 536 și 537, literili G. M și G, aceli nici au trecut, nici nu se știu undi au rămas. Vă rog, prietine, bine voiți a pierdi vreami și a mergi la Brandmaier spre lumerire(!) acesti întârzieri, nici cercetându prin condecile voporurilor, aceli doă trăsuri nu s'o găsit însemnati și trecuti și mă îngrijescu să nu fii giucării noă, di a domnului fabricant Brandmair.

Iartă deci ce supărare Ți-o fac și ai bunătați di a-m[i] scrii la Iaș isprava cercetării dumitalii, rugându-ti tot odată să primești

încredințarea a stimulului cu cari am cinsti a fi a Du-tale slugă îndatorită.

Alecu Roset, hatman.

Adresa pe plic: Monsieur Doxaqui de Hourmouzaki, a Vienne,
Tiefer Graben No. 169.

Obs.: Brandmayer = firmă vieneză.

4.

(Pe la 1 Iunie 1848).

Comitetul revoluționar din Cernăuți cere celui din Iași o întâlnire în Bucovina pentru a hotărî o acțiune comună pentru salvarea Moldovei.

Fiind că în sfârșit ni s'au făcut și noă împărtășare de către binegânditorii patrioți moldoveni din Iași despre a lor lucrări pentru folosul bietii năcăjâte țări și ni-au dat prin aceasta dovadă că vor a-ș uni mișcările cu ale noastre, — asămine fiind că noi sântem pătrunși precum și pururia am fost de trebuința, acum mai mult decât în oricare altă vreme, de o înțelegire între toți și de o frățască unire, a căria lipsă după faptele trecute au adus Moldova în ce de pe urmă stare de ticăloșie — apoi noi gios iscăliți ce facem parte din patimașii tuturor urgiilor cunoscute — de și am fost oare cum depărtați de or care lucrare ce s'au făcut în țară, și prin urmare ni-am văzut săliți prin asăminia lepădare a hotărâ și noi sânguri ceia ce ni-a însuflat dureria și inima noastră pentru maica țară — totuși am priimit cu ce mai adânc sâmtită bucurie această apropiere și ajutor a fraților noștri din țară în priviria obștescului bine, — și însuflați de asăminia sâmtiri precum și în numele multelor chipuri și primejdii prin care am trecut, facem frățască chemare cătră șasă din numărul acelor Moldoveni ce în țară au apucat cauza nenorocitei patrie cu inimă de adevărați și vrednici bărbați români, spre a veni aici cătră noi în zâce zile a ne înțelege cu toții în pășirile trebuincioasă și potrivite, unde împreună fiind cu ajutorul sfintei dreptăți în ne-

dezbinare și adevărată frăție să ne alcătuim întru de o potrivă mișcare de patriotizm și datoare jărtve ca să putem ajunge cu indoită tărie la sfârșitul ce astăz tot Românul trebuie să doriască — adecă scăparia maicii țări din atâta gre și robilă nevoe.

Nu vom pășa spre nici o lucrare fără ei și cu nerăbdare vom aștepta terminul ce nu noi, dară grabnicile pasuri ale vremii îl aduc.

Rugăm ca această a noastră chemare să fie privită de cătră frații noștri din Moldova cu cuvenita ei vrednicie — unde nu iarăș din o nenorocită deosăbire și dezbinare să nască răul mai mult pentru biata țară — și unde iarăș nu ca iubitorii de patrie bărbați ce sânt acum în Moldova cu nesocotire aruncându-ne ceriria de împreună lucrare pentru binele obșteșc, — să ne aducă acolo unde a ne da cuvenit prilej de a lucra și noi în parte-ne, precum ni-a năstăvi providența — cătră care de pe urmă urmare sântem cu toții într'un sângur glas nestrămutat hotărâți.

5.

Iași, 1848, Iunie 1/13.

Comitetul revoluționar din Iași trimite celui din Cernăuți trei boieri moldoveni la întâlnirea cerută de comitetul din Cernăuți.

Fraților!

Nr. 1.

Sub iscăliții cu mulțămiri [am] primit încunoștințare ce ne faceți obștește pentru liniștilele cugetări care pot aduce nădăjduitul folos patriei, ne grăbim pe lângă încredințarea patriotizmului ce ne însuflă pe fieșcare în parte a împuternici pe dumnealor Aron Cantacuzin, Alecu Mavrocordat și Aleco Aslan ca întâlnindu-să cu Dumne-Voastră să se înțăleagă întru toate câte prin liniștitul chip să cuvîn și ar cere trebuința a să lucra.

Grigori Ghica, hatman, Grigore Cuza.

Alte trei semnături indescifrabile.

Secretari: Hrisoverghi. O iscălitură indescifrabilă.

Primit: 6 Iunie 1848.

6.

Iași, 1848, Iunie, 4/16.

Constantin Hurmuzachi trimite părinților săi știri din Moldova și roagă să se înlesnească trecerea în Bucovina a unui tânăr Moldovean.

Cu adâncă plecăciune închinându-mă sărutu mânelor D-Voastre, preiubiți, prescumpi și predoriți ai mei părinți.

Aici trebile stau tot așa cum sta și înaintea venirii lui Duhamel.

După cum vădu lucrurile, n'am mari nădejdi de schimbări folositoare. Audu că Kotzebue au spus că din articurile cerute de obștie, unele să vor încuviința. Pe bezedă Grigori l-au trimis peste Prut și cu acest chip pândescu dumiealor să pue țara la cale. Duhamel și Talaat Efendi să așteaptă pe săptămâna viitoare. Boerii pregătescu jalobe, de care audu că nu vor fi primite. Eu nu știu ce caută Turcul aici, când știu bine că păr acum Moldovenii încă nici odată n'au dat jalobă la Poartă. Turcu vine dar în urmarea raportului lui Vodă și a stăruinței consulului prusesc, așa dar nu spre cercetarea jăluirilor Moldovenilor, care păr acum n'au jăluit.

Pe bieții frați dela Măciun i-au trimis la Brusa. Dumnezeu să le fie întru ajutoriu, căci Turcii nu-mi însuflă încredere. Soarta acestor nenorociți ar fi cea mai tristă, îndată ce bejenarii din Cernăuți ar face cea mai mică mișcare, de care aici mult s'au vorbit și are știință și Duhamel și Talaat Efendi care s'au și pus în relație cu comandantul Ardealului spre a opri tot felul de mișcare ce ar putea tulbura liniștea Moldovei. Mă rogu să le spui și Măta să liniștească și să le fie milă de bieții frați dela Brusa, pe care cea mai mică mișcare din partea acelor din Cernăuți i-ar putea perde.

Preiubite tată: Intre 15 și 18 Iunie cal. vechiu va trece în Bucovina pela Cotul Boianului unul din cii mai buni ai mei prietini pe care ocârmuirea de aici foarte mult îl caută, ca să-l stâlcească și să-l nenorocească ca și pe cicalați. El este și Matale foarte bine cunoscut. Mă rog dar să aibi Măta bunătatea de a pune la cale trecerea lui mijlocind și la ghegeneralul să poroncească la gra-

niță ca să-i înlesnească trecerea peste graniță însărcinând și pe d. Totoescul și pe Costachi Botezatul să-i fie întru ajutoriu. Prietinelul acesta (din una din cele mai bune familii) va aduce o scrisoare a mea, din care veți înțalege că el este persoana aceea de care Vă scriu astăzi, rugându-Vă să binevoiți a-i mijloci trecerea în Bucovina fără pasport. Numele lui nu-l scriu, ca nu cumva prinzându-să scrisoarea mea să-l dea de golu. Pentru aceasta mă rogu să să păzască cea mai mare taină, păr ce va trece dincolo, ca să nu afle pe unde are să treacă și să nu zădărnicească ocârmuirea de aici trecerea.

Săftica nu mai are friguri. Astăzi să duce la Dulcești.

Preiubitei mămucăi sărut mânele cu adâncă plecăciune și nemărginită iubire.

Cu cea mai adâncă supunere și nemărginită dragoste a Mătale preplecat fiu

Constantin.

Obs.: Săftica = Elisaveta Sturza, născută Hurmuzachi.

7.

Iași, 1848, Iunie 11/23.

Comitetul revoluționar din Iași trimite celui din Cernăuți un raport asupra acțiunilor întreprinse.

Fraților.

Boerii triimiși din partea noastră cu în nadins misie ca să spue D-Voastre de față starea lucrurilor de aice, nu mai puțin și înpregiurările care ne leagă într'un singur și acelaș scop mântuitoriu, cu întoarcerea Du-lor Sale ni-am umplut de ce mai vie nădejde că prin încredirea și înțalegirea ce pe viitoriu să va păzi între noi, vom agiunge răpide și pe nesimțite la țalul dorințai care este acela a firicirei iubitei noastre patrii.

Acum dar Vă facem cunoscut că de lucrările făcute în urma acelor prin boeri împărtășite D-voastre, am făcut arzuri cătră Inalta Poartă pe lângă care alăturând memoar de nelegiuririle ur-

mate și călcările făcute în așăzământul țării și cu în nadins rugăminte pentru slobozirea fraților noștri ce să află la Brusa, li-am triimis cu sigur ocazion spre a să supune Măririi Sale Sultanului. Am făcut și dou jalube, una cătră comisariul turc și alta cătră acel rusăsc, iarăș cu alăturate memoaruri, toate aceste iscălite de prea sfințitul mitropolit, de preasfințiții arhieriei eparhioți și titulari și însămnat număr de boeri, între cari sânt și toți acei bătrâni, ca după ce vor veni să le dăm, dacă aceștiea vor voi a primi asămine jalube și a întreba comisie de cercetare care încă nu ne este cunoscut.

Priimiți, fraților, aceste acum de odată și aveți toată încrederea și pătrunși toți de sentimentul patrioticesc, vom lucra cu un suflet de o inimă prin canalu legiuit tot aceea ce puțința ne va agiuta și împregiurările de față ne vor povățui spre mântuirea patriei de împilatoriul ei.

De care cu tot ocazionul Vă vom împărtăși știința de rezultat și de acele ce după aceasta vom mai lucra și îndată ce prilejul ne va erta, Vă vom triimite copii și de pe jalube și de pe memoar.

Grigori Cuza, Grigori Ghica, hatman, Antohi Sion, spătar.

O semnătură indescifrabilă.

Primit, 13/25 Iuni 1848.

Pe verso adresa: Cernăuți, D. D. Aga Iorgul Radul și serdar Teodor Sion.

8.

Cernăuți, 1848, Iunie 25.

Procesul verbal al ședinței comitetului din Cernăuți din 25 Iunie 1848.

Seanța din 25 Iuni 1848.

1° S'au încuviințat și s'au iscălit de cătră toți mădulari (afară de dl. Gr. Balș care nu au asistat la seanță) instrucțiile propuse de prezident pentru ținerea în bună orândueală a seanțelor.

2° S'au format o listă de contribuții pentru înființarea unei

case de bani hotărîtă în ajutorul isbutirei planului societății. Acea listă s'au iscălit de cătră toți mădularii, însemnându-se tot odată de cătră D-lor sumele cu care vroesc a contribui.

3° S'au ales prin voturi un comitet ecsecutiv alcătuit de D-ii C. Negri, A. Cuza și P. Cazimir cu îndatorire de a găsi suma de bani însemnată în lista mai sus pomenită, de a o lua în împrumut și a o întrebuința potrivit hotărîreilor societății. Totodată s'au încuviințat de cătră toți mădularii îndatoririle acestui comitet.

P. Cazimir, V. Alecsandri.

N. B. La această seanță au asistat domnii: C. Negri, Alecu Cuza, frații Alecsandri, P. Cazimir, Vasili Ghica, Curius, N. Pisoschi, G. Cantacuzino, Toader Sion, Iorgu Sion, Dulcescu (G.), Z. Moldovanu, A. Hurmuzachi, N. Dimitrescu. Domnii Iorgu Radu și Gr. Balș nu au asistat.

Domnii V. Canta și C. Cazimir au lipsit, fiind trecuți în Moldova.

9.

[Cernăuți, 1848, Iunie 25].

Obligațiile comisiei însărcinate cu colectarea banilor

No. 4. Indatoririle comitetului ecsecutiv în cât privește găsirea și întrebuințarea banilor casei fondate în Cernăuți astăzi 25 Iunie 1848.

1. De a căuta chipurile pentru găsirea sumei banilor cuprinși în lista contribuțiilor.

2. De a întrebuința acei bani potrivit țalului societății din Cernăuți urmând întocmai deslegării încuviințării acestei societăți.

3. De a înfățișa sămile societății odată pe săptămână.

4. De a fi respunzător către societate pentru sumele încredințate în mânele lui.

Comitetul este alcătuit de trei persoane alese de societate. V. Alecsandri, P. Cazimir, Costachi Negri.

Mădulările comitetului după alegere obștească sânt: C. Negri, A. Cuza, P. Cazimir.

10.

Dumbrăveni, 1848, Iunie 25.

Constantin Hurmuzachi scrie părinților săi despre refugiații moldoveni și holera din Iași.

Cu adâncă plecăciune închinându-mă sărutu mânele D-Voastre, preiubiți, prebuni și predoriți a mei părinți.

Mă folosesc de mergerea prietinelui nostru d. Vaisembah la Cernăuți spre a Vă vesti că cu ajutoriul lui Dumnezeu noi toți ne aflăm sănătoși dorind a afla și despre a D-Voastre sănătate cele mai priincioase știri.

Novități nu mai știu decând m'am dus din Eși. Câte am știut, le-am împărtășit lui Alecu, căruia am trimis o scrisoare primită nu demult din Eși.

Dela Alecu veți fi aflat, că am avut mulțămirea de a-l vide împreună cu cialalți prietini, dragii noștri compatrioți distărați. Eu sânt bine încredințat că Alecu și Giogea iubescu acum încă mai mult Moldova decând au avut mulțămirea de a cunoaște și dame compatriote, surorile lui Negri, pe m-me Cuza, iar mai ales pe c[u]c[oana] Cleopatra, care sângură Vă va mulțami pentru bunăitatea ce ați avut în privirea pregătirei trecerei peste graniță a soțului dumisale.

Holera au făcut la Eși mare omoru, însă mai mult între prostime, între bieții săraci, între oamenii lipsiți de mijloace și de minte, precum și între acii ce nu să păzia. Ajutoriu doftoricescu chemat la vreme s'au arătat purure vindicătoriu. Slobozire de sânge din mână, la oameni sânge roș, lipitori 15 păr la 20 la stomah, muștariu cu oțātu sau hreanu la stomah și la pulpe, frecături cu oțātu aromatic, cu spirt de camforă și cu ustoriu la tot trupul păr ce vine sudoarea, ceaiu de mintă sau de romaniță, când nu poate vărsa omul, ipicacuaua păr ce varsă veninu, aceste leacuri întrebuițându-se îndată, scapă pe bolnavu. La Botoșani au fost păr acum 15 bolnavi, care toți cu aceste mijloace au scăpat. Acum însă să vorbește că și acolo boala au început a spori. Eu o socot a fi lipicioasă, pentru aceasta mi-am făcut o afumătoare pentru hărtii și am înștiințat carantină în toate satele. De nu este boala lipicioasă, măsurile acestea nu strică nimica, de este lipicioasă folosescu.

Și un copil a Turcului au murit la Eși. Audu că și Vodă s'au îmbolnăvit rău de holeră.

Constantin.

Giogea = Gheorghe Hurmuzachi.

11.

Cernăuți, 1848, Iunie 14/26.

Comitetul din Cernăuți aprobă acțiunile întreprinse de comitetul din Iași și cere informațiuni.

Fraților!

Nr. 2. Scrisoarea DV. din 11 Iunie ne-au făcut mare mulțămire incredințându-ne că unul din cele dintâi gânduri a DV. a fost pentru soarta fraților noștri dela Brusa.

Ne unim cu toții și din toată inima la [trimiterea] arzului ce D-Voastră ați făcut cătră I[nalta] P[oartă] cu cuprinsul acelu act lucrat într'un chip potrivit cu ideile de dignitate a epoei noastre, iar nu în chipul umilitor și îngiositor ce se obicinuia în vremile de mai nainte și care trăgea asupra sa disprețul Puterilor cătră care ne adresam.

Noi sântem convinși că a venit vremea în care putem vorbi cu glas mare și cu capul rădicat, fiind mai vârtos că cauza ce apă-răm este o cauză sfântă și înaltă ce nu trebuie a fi răzămată decât pe înalte simțiri. In urmare sântem de idee ca petiția și memoarul ce vor fi înfătoșate comisarilor să poarte mai mult caracterul unei drepte pretenții a obștiei, ci nu caracterul unei rugăminți umilite. Căci sântem în dreptate de a pretinde răsturnarea duș-manului patriei noastre și dar ori ce rugă din parte-ne ar fi în-jositoare pentru noi.

Asemine noi sântem convinși că frica compromităției este o simțire nepotrivită cu zioa de astăz pentru acel ce lucrează în cuget curat la binele public, și dar de datoria noastră este a lăsa de o parte ori ce sfieală spre a păși mai sigur și mai repede cătră țălul ce ne-am propus.

Isbânda nu le va lipsi nici decum când vom înțălege lămurit că prin unire vom dobândi putere, și acum mai lesne decât ori și când izbânda va fi cu noi, dacă, precum ne-au asigurat frații

noștri Cant[acuzino], Aslan și Mavr[ocordat], comitetul din Iași va da mâna cu reprezentanți din toate treptele și din toate ținuturile țării.

Binevoii dar a ne da relații până unde soțietatea din Iași și-au întins ramurile sale prin țară spre obștească neapărată unire, de care am vorbit la graniță și tot odată Vă poftim să nu întârziați prin căutări de prilejuri a ne trimite copiiile hârtiilor ce lucrați D.V., pentru ca și noi să putem avea vreme de a conlucra la dânsle înainte de a se espedui ele la adresele lor. Deosăbit de alte prilejuri poșta este cel mai bun mijloc de corespondență.

Fiind însă că sânt unele chestii mai însemnate pe care cu greu le-am putea lămuri prin scrisori, Vă poftim ca după făgăduințele ce ne s'au dat de cătră trimișii D.V. să însărcinați pe cine veți socoti dintre D.V. ca să vie cât mai în grabă să se înțeliagă cu noi despre o întrebare foarte mare și însămnată pentru viitorul țării noastre, adecă: despre planul de lucrări și de reforme ce este de închipuit în interesul viitor a patriei după răsturnarea dușmanului obștescu.

Atât D.V. cât și noi știind prea bine că în vremile grele de astăzi numai din împreuna înțălegere între doritorii fericirii patriei poate să nască acea fericire. Deci trebuie cu toții să ne tălmăcim lămurit, să ne sfătuim cu toată frățiea pentru ca să ferimu patria noastră de urmările vătămătoare ce s'ar putea naște din o nedeplină înțălegere; căci numai atunce când ne vom pătrunde mai adânc de duhul veacului, când ne vom da mâna mai strâns toți fii Moldovei, vom asigura mai lesne soarta mumei noastre.

P. Cazimir, V. Alecsandri, Costachi Negri.

12.

Cernăuți, 1848, Iunie 26.

Statutele comitetului revoluționar din Cernăuți.

Nr. 3. Prezidentul ales prin încredirea obștiei nu este alt decât obștia într'o singură persoană. Or ce zice, face sau hotărăște nu este privit ca de la dânsul, ce de la obștie, fiind el numai împlinitoriul voinței ei și întrebuintându-o în numile ei încât să atinge de puncturile următoare.

Indatoririle prezidentului sânt:

1. A aduce pe fieșcare mădular la păstraria bunei orândueli.
2. A da cuvântul cui îl cere și pe rând.
3. A popri cuvântul când nu să va cere.
4. A nu lăsa pe nime a să abate din chestie.
5. A pușe la voturi, când sânt chestii nelămurite și s'ar păre îndoitoare.

Asăminea are drit a propune și a vota ca și ceilalți mădulari.

Indatoririle mădularelor sânt:

1. A nu pute vorbi decât numai când li se va da cuvântul, după ce-l vor cere.
2. A nu întrerupe pe nime.
3. A asculta zisele prezidentului pentru buna orânduială.
4. A să supune la or ce hotărâre a prezidentului privind dignitatea soșietății.
5. A nu se pute depărta din adunare înaintia închiderei seanții, fără pricină bine cuvântată.

Fiecare mădular are însă drit, afară din rândul său de vorbă, a lua cuvântul, tot după ce-l va cere, când cel ce vorbește face aluzie directă la ceia ce au zis mai înainte numitul mădular.

Tot mădularul are drit de a propune, rămâind la obștie a hotărâ de să priimește propunirea.

Or și care mădular ce nu s'ar supune a păzi aceste a sale îndatoriri, nici după a treia poftire a prezidentului, va fi străfuit cu o mică dare în folosul cheltuelilor soșietății.

Secretarii vor înscrie numile acelor ce cer cuvântul după rândul în care l'au cerut.

Adunările s'au hotărât de toată obștia a fi în două zile pe săptămână: adică Dumineca și Miercurea la cinci ceasuri sara. Cărând însă neapărata trebuință a să mai aduna obștia în seanță ecstraordinară, să va convoca de cătră prezident și secretari.

Nici unul din mădulari nu poate lipsă la nici o seanță fără pricini bine cuvântate, ce prin înscris le supune prezidentului.

Or căruia individ, străin soșietății, ce ar voi a face parte din e, i să va vota intraria și priimirea sa, nu va fi decât după votul în favorul său, a două treimi din adunare.

Costachi Negri, V. Alecsandri, P. Cazimir, Gheorghe Cantacuzino, Zaharia Moldovan, Teodor [Sion], Iorgu Radul, M. Costachi, L[ascar] Roset, I. Alecsandri, Curius, . . . Dimitrie, N. Pisoțchi, Grigori Balș, A. I. Cuza, Dulcescu, G. Sion, Alecsandru Hurmuzachi.

N. B. Urmăria iscăliturilor a mădularilor societății din Cernăuți.

Vasilie Canta, Costachi Cazimir, D. Cuza, D. Lambrino, Alecu A. Cantacuzino, Alexandru Roset.

13.

Cernăuți, 1848, Iunie 27.

Procesul verbal al ședinței comitetului din Cernăuți din 27 Iunie 1848.

Seanța din 27 Iunie.

I. D. PISOȚCHI au întrebat adunarea de primește propunerea D-Sale a să înțelege în numele societății din Cernăuți cu o partidă din Iassi, a căreia șef ar fi d. N. Istrati și care, precum să spunea, ar lucra tot în senzul patriotic.

Rădicându-se oare care prepusuri asupra caracterului d. Istrati, adunarea n'au primit propunerea făcută.

II. S'au pus însărcinare d-nului PISOȚCHI ca să stringă ajutoriuri bănești dela binevoitorii Români din Moldova și a trimite sumele adunate la casa de bani înjghebată în Cernăuți.

N. B. La această seanță au asistat dd: C. Negre, P. Cazimir, A. Cuza, V. Ghica, Gr. Balș, T. Sion, G. Dulcescu, G. Cantacuzin, N. PISOȚCHI, Z. Moldovanu.

Iar dd. A. Hurmuzachi, I. Alecsandri, V. Alecsandri, G. Sion n'au asistat la seanță și n'au escuzat neființa lor; d. N. Dimitriescu s'au pornit la Dresda, d. Curius la Paris, împărțășind mai nainte la câțiva din mădulările societății cuvintele depărtării lor.

P. Cazimir.

14.

Cernăuți, 1848, Iunie 27.

C. Cazimir și V. Canta plecând la hotarul Moldovei cer concediu pentru câteva zile.

Domnule prezident,

Fiind săliți a mergi la graniță spre ne a întâlni cu rudeniile noastre, rugăm pe cinstita adunare a considera ca pricini cuvântate a noastră depărtare din sânul ei; neputând acum hotări vremea întoarcerii noastre, căci de vom cerca chipuri de a intra în Moldova, vom face-o neperzând nici cum din vedere țelul nostru obștesc, iar dacă soți[e]tate va găsi de cuviința de a pune în lucrare planul discutat ieri între noi, adică de a lua (indescifrabil), Folticeni, binevoiască a ne înștiința, căci vom pute fi de agiutor pregătind câțiva oameni bine hotărâți.

Avem cinste, Domnule, de a fi cu toată supunere a Domniei Tale plecate slugi

C. Cazimir, V. Canta.

Adresa noastră este: Horodniceni par Mazanaești.

Pe verso adresa: Domnului Domn Costachi Negri, Cernăuți.

*

Obs.: După cum ne comunică G. Sion în ale sale: *Suvenire contimpurane*, București 1888, tip. Acad. Rom., pag. 348, o seamă de refugiați moldoveni plecară din Cernăuți cu 7 trăsuri. După un drum de o zi și jumătate ajunseră la hotarul Moldovei și trecându-l s'au întâlnit cu vreo 20 patrioți moldoveni. Scopul a fost ca refugiații din Cernăuți să fie puși în curent cu întâmplările din Moldova.

15.

Iași, 1848, Iunie 15/27.

Comitetul din Iași relatează celui din Cernăuți în ce fel a fost primită boierimea de către comisarul turc Talaat Efendi.

Fraților.

Nr. 3. Lucrările ce am mai făcut aice în urma celor încunoștințate prin adresul cu Nr. 2 sânt următoarele:

După voea ce am luat dela Talaat Efendi 14 a curgătoarei, am strâns toată boierimea (!) la Ex[celența] Sa avându în frunte pe preosfințitul mitropolit cu arhieriei eparhioți și titulari, am fost bine primiți arătându-ni-să destulă dragoste și bunătate. Ni-au făcut cunoscută poronca ce are, care fiind slobozită după răportul trimes de aice, că anume am fi având dor de revoluție, îl însărcinează ca să lucrezi împreună cu gen[e]r[al] Duhamel spre potolirea revoluției.

Dar noi i-am dat destule încredințări că nici de cum asămine cugetare nu am avut nici are nimene decât numai oborârea Domnitoriului carile este numai sânгур pricina nemulțămirii țării. Din pricinile cuprinsă în memoarul ce s'au dat alăturat cu jaloba, de care V'am înștiințat și pe care am primit-o cu mulțămire și am făgăduit că cu răport din partea sa le va trimite Înaltei Porți cu arătare dorințelor noastre încredințându-l îndestul că vom fi sprijiniți în dreptele noastre cereri.

După care urmiază ca noi să rămânem liniștiți așteptând rezultatul după poronca ce-i va veni dela Poartă.

Dela Valahiea am luat știință după ștafeta venită eri noapte că la 11 Iuni au întrat în Buc[urești]: Iancul Bibescu în capul a 15.000 panduri olteni care unindu-să cu melișiea, au iscălit Vodă constituția propusă. Au schimbat Ministerul cu ministre (!) noi și cu aceste Vodă au rămas domn având piste tot oștiri de 30.000.

General comandant rusăsc cu toată suita lui au fugit în

Focșanii Moldovei, unde așteaptă oaste rusască care să și zice că ar fi trecut pela Leova cinci polcuri cavalerie rusască din oastea adunată în dreptul Leovii.

Aceste (patru cuvinte indescifrabile): Vă facim cunoscut că den toate împregiurările trebui a fi liniștiți așteptând dezlegarea Inaltei Porți . . . . Talaat Efendi ca să-î dăm cu desăvârșire dovadă despre cel adevăratu răport a domnitoriului.

Ceea ce iaste mai de înșămnat că în voroavele ce am avut cu Talaat Efendi, i-am propus ca să triimitem o deputație din parte noastră la Sultan. Ni-au răspuns că aciasta iaste o măsură din acela mai nimerite fiind acolo mântuire noastră la părintele nostru și așa noi acum ne îndeletnicim întru aceasta și fără prelungire vom și porni bărbați dintre noi cari să vor socoti destoinici pentru o asemine misie și pentru aceasta trebuie a ne purta înțelepțăște ca să agiungem la țelul dorit. Iar mai pre largu de toate veți lua cu lămurire știință dela Dulcescu carile în adins vine la D-Voastră spre aceste.

Cant. log. Grigori Ghica, hatman.

3 semnături indescifrabile.

16.

Cernăuți, 1848, Iunie 28.

Autorizația eliberată lui PISOȚCHI și DULCESCU pentru colectare de bani în țară.

Injghebându-să în Cernauț o casă de bani pentru neapărate patriotice trebuinți, spre a să mai înmulți ace casă, să orânduște pe d . . . . a aduna agiutoare bănești de la binevoitorii Români din Moldova.

Din partea soțietății de aici iscăliți:

C. Negri, A. Cuza, P. Cazimir.

17.

Braşov, 1848, Iunie 30.

N. Ghica scrie comitetului din Cernăuți, că dorește să colaboreze și să acționeze în străinătate pentru interesele Moldovei.

An meine flüchtigen Freunde und Landsleute in Czernowitz.

Theure Freundel!

Das Wohl meines Vaterlandes und für es ein besseres Schicksal zu erringen, das war meine Absicht und dieses ist auch mein Streben gewesen, dem ich treulich im Inneren des Vaterlandes nachging, so wie ihr es im Auslande gethan. Nun ist unser Vaterland von den Russen besetzt, die vermuthlich das System der Regierung mit Waffengewalt zu unterstützen gekommen sind. Im Innern ist es mir unmöglich thätig zu sein, denn ich war genöthigt, mich zu flüchten. Es bleibt mir demnach nichts anderes übrig als meine Kräfte mit den Eurigen zu vereinigen und im Ausland dieselben anzuwenden. Ich will durch die Presse wirken, will dahin streben, daß durch das Organ (un cuvânt indescifrabil), der kräftigsten Stütze der österreichischen Monarchie, die Donaufürstenthümer, ein neues Leben erhaltend, ihr Schicksal mit dem Schicksal der österreichischen Staaten vereinigen. Erachtet ihr, daß ich zu etwas zu gebrauchen bin, glaubt Ihr, daß meine politischen Ansichten nicht unvernünftig sind, so schreibt mir nach Pesth, wohin ich jetzt reise, poste restante und ich werde Euch willfahren. Ich glaube, daß ich auch nach Frankfurt mich begeben werde. Ich wäre nach Czernowitz geeilt, um mich mit Euch zu besprechen, es war mir aber unmöglich, einen Paß dahin zu erhalten, und ich wollte auch nicht zu beharrlich darauf bestehen, damit ich mich nicht hier schuldlos verdächtige, denn es scheint, daß man manche der Walachen und Moldauer als russische Emissaire betrachtet.

Euer Freund N. Ghika.

Ich ersuche, welchen immer meiner Freunde Hurmuzaki, mich

bei den anderen Landsleuten, diese Ansichten bekannt machen, zu vertreten, indem ich alle herzlich umarme.

Pe verso adresa: Monsieur de Hourmousaky a Cernowitz,

Pecetea poștei: Kronstadt, 30. Iuni.

18.

Cernăuți, 1848, Iulie 1.

Comitetul din Cernăuți cere celui din Iași informațiuni despre evenimentele din Moldova.

Fraților.

Nr. 7. Stafetele venite la autoritățile de aici și scrisorile particulare ce am primit ne înștiințează: că Luni în 28 Iunie au intrat în Iași 5.000 Ruși și că mai multe mii au intrat totodată și în Huși, ca de acolo să triacă în Valahia.

Noi aflându-ne în ce mai desăvârșită neștiință despre asămîne invazie, în patria noastră, necunoscând țălul acestei invazii, ne adresăm cătră D-Voastră, ca cât mai degrabă să ni dați științele cele mai lămurite:

I n t â i u : Cât privește numărul oastei rusăști ce să află acum în Moldova și a celei ce este să triacă prin țara noastră în Valahia?

A l d o i l e a : Supt ce cuvânt au călcat Rușii pămîntul Moldovei? Ce au declarat ei întrînd în țară? Ce vöesc să facă, în sfârșit câtă vreme să socotește că vor rămîne pe pămîntul nostru?

La aciastă silnică invazie, ce socotiți D-Voastră să faceți, care este duhul țarei și cum sânt priviți Rușii la noi îndeobște?

Momentul de astăzi este pre critic, ca noi să nu punem împreună toate puterile noastre spre a dipărta primejdia ce amerință patria. Vremea au sosit, ca Moldova să protesteze împotriva unei invazii așa de silnice și așa de periculoasă pentru întreaga țară. Trebuie să arătăm lumii întregi, că noi nu voim pe Ruși și că întrarea lor pe pămîntul nostru este jignitoare drepturilor ce avem, pe care noi ca o nație sântem datori a le apăra.

Domnul Șiler este însărcinat din partea noastră să primiască dela D-Voastră relațiile cerute și în ce mai scurtă vreme să ni le aducă însuși.

Neputându-ne îndestula cu veștile ce primim cu poșta, și după înpregiurările de astăzi având nevoie de o corespondență cât să poate mai diasă spre a cunoaște opinia țarei întregi,

Vă angajăm să statorniciți regulate corespondențe zilnice între D-Voastre și ținuturi pe de o parte, și pe de alta între Moldova și noi.

P. Cazimir.

19.

Cernăuți, 1848, Iulie 2.

Procesul verbal al ședinței comitetului din Cernăuți din 2 Iulie 1848.

Seanța din 2 Iulie 1848.

Primindu-să înștiințare de intrarea Rușilor în principatele noastre s'au trimes:

I. In Moldova pe dd. F. Șiler și G. Dulcescu, ca cu ochii lor să să încredințeze de intrarea Rușilor în Moldova, să cerceteze scopul ce ș-au propus Rușii intrând în țările noastre, să să înformeze de aceea ce Moldovenii supt înpregiurările de față gândesc a face.

Spre acest țal s'au dat trimișilor scrisori la câteva fețe din Moldova, mai ales la mădulările comitetului din Iași, cu care mai înainte să afla în corespondență societatea de aice. Du-lui Dulcescu pe lângă însărcinarea pomenită s'au mai pus și însărcinarea de a aduna contribuții de bani de la binegânditorii patrioți și de a le trimite la Cernăuți cât să poate mai îngrabă.

II. Societatea au însărcinat pe d. Iancu Alecsandri să să ducă fără zăbavă în Valahia și științele ce va pute culege tot în scopul misiei trimișilor la Moldova să le împărtășască societății.

N. B. La această seanță au asistat dd.: Negre, P. Cazimir, A. Couza, V. Alecsandri, I. Alecsandri, V. Ghika, G. Balsch, Th. Sion, G. Sion, G. Dulcescu, G. Cantacuzin, Z. Moldovanu, N. Piszki, A. Hurmuzaki, L. Rossetti, A. Mourouzi, M. Costaki, Iorgu Radu.

6 Iulie 1848.

P. Cazimir.

20.

Cernăuți, 1848, Iulie [1—10].

Comitetul revoluționar din Cernăuți scrie lui Constantin Hurmuzachi cerând informațiuni despre armata rusă din Moldova.

Domnului Constantin Hurmuzachi.

Nr. 8. Societatea Moldovenilor din Cernăuți.

Oasta ruscă au intrat în Iașii. Rușii au trecut pin Moldova ca să margă spre Valahia. Necunoscând motivul acelei invazii, poftim pe Domnia Ta, să binevoești a ne împărtăși științele ce vei fi având despre țălul ce Rușii ș-au propus călcând pământul nostru. Dorim să avem cunoștințe cât să poate mai lămurite despre numărul Rușilor ce au intrat în Moldova și a celor ce au trecut în Valahia. Sub ce pretecest au motivat întrarea lor, ce vroesc să facă, în sfârșit Te poftim să ne înștiințazi de (indescifrabil) ce au pricinuit la noi acea sălnică invazie, ce zic că voesc să lucreze acei care de la legalitate așteaptă mântuirea țării, cum sânt duhurile dispoiate acolo, când o putere varvară nu respectează drepturile nației noastre și calcă în picioare trac[ta]-turile.

Dl. Șiler [este] însărcinat din partea noastră cu înadinsă misie în Moldova, veți conferi (?) științele ca de la Domnia Ta [un cuvânt indescifrabil].

P. Cazimir.

21.

Lemberg, 1848, Iulie 2.

Guberniul din Lemberg cere Administrației Bucovinei supravegherea refugiaților moldoveni.

Wohlgeborner Herr Gubernialrath!

Nr. 8366. In der angebotenen Zuschrift beschwert sich der regierende Fürst der Moldau Michael Stourdza, daß mehrere an den letzten Unruhen in der Moldau beteiligten moldauischen Un-

terthanen, welche über Siebenbürgen in die Bukowina entflohen sind, die freie Presse mißbrauchend unaufhörlich Schmähschriften gegen die moldauische Regierung, gegen die Person des Fürsten und gegen einzelne moldauische Unterthanen verfassen, welche in der Druckerei in Czernowitz aufgelegt und in zahlreichen Exemplaren in der Moldau verbreitet und selbst an den Fürsten gesendet werden.

Diese moldauischen Flüchtlinge werden übrigens auch als politische Wühler bezeichnet, welche sich schon während ihres Aufenthaltes in Siebenbürgen zum Geschäfte machten, in dem Volke das Gefühl der Nationalität anzufachen und dasselbe in nationalem Sinne zu bearbeiten.

Ich ersuche Euer Wohlgeboren dem Treiben dieser in der erwähnten Zuschrift nahmhaft gemachten moldauischen Unterthanen der Richtigkeit der gegen sie vorgebrachten Anschuldigungen im unaufsichtlichen Wege näher nachzuforschen und mir über das Ergebnis unter Rückschlus der Kommunikate zu berichten.

Ich verharre mit vollkommener Hochachtung Euer
Wohlgeboren ergebener Diener

Goluchowski.

Adresa: An S. Wohlgeboren den k. k. Herrn Kreishauptmann in Czernowitz.

Arhivele Statului Cernăuți, Dosarul 1848.

22.

Orșova (1848), Iulie 3, stil nou.

Lascar Rosetti cere lui Eudoxiu Hurmuzachi informațiuni politice despre Moldova și Austria.

Bester Freund.

Schreibe mir unverzüglich nach Kronstadt — Siebenbürgen, was man von der Moldau und Wallachei denkt und vorzüglich, auf welche Weise die Leute, in deren Händen gegenwärtig die Lei-

tung der Geschäfte ruht oder vielmehr nicht ruht, von unserer Länder Zukunft denken und wie sie die Idee einer romanischen Nationalität aufnehmen und außerdem forsch auf den Grund und schreibe mir gewiß.

Dein L(ascar) Rosetti.

*

Lieber Doxaki.

Haben Sie zugleich die Güte einerseits mir einen reichhaltigen Bericht über die etwa bekannte, unsere Länder betreffende Politik Oesterreichs mitzutheilen, zugleich auch über die Stellung, die das gegenwärtige Ministerium einnimmt, d. h. denkt sich Oesterreich an Deutschland anzuschließen oder nicht? Welche Stellung es alsdann im ersteren Fall gegen seine Provinzen diesseits der Donau einnehmen würde.

Herr Roznovano ist ersucht, sich hieher zu begeben.

Ganz der Ihrige

Em. Kostaky Iepouranu.

Angekommen in Pesth, Sonntag abends um 9 Uhr, um Mitternacht.

Meine Adresse: Bei der Königin von England Nr. 21.

Adresa pe plic: Herrn Eudox. Hurmuzaki in Wien.

Nachzufragen beim H. Al. Rosetti Roznovano aus der Moldau.

Scrisoarea e dată din Pesta.

23.

[Iași, 1848, Iulie].

Un emisar trimite comitetului din Cernăuți știri din Moldova și cere activitate energetică.

Amice.

Mă cunosc foarte norocit de onorul ce me-ai făcut arătându-mi o încredere atât de însemnată și care eu până acum dela D-Ta încă n'am fost meritat-o, nedându-Ți încă nici o dovadă la aceasta.

Dacă până acum încă nu Ț-am răspuns este că doream să-Ți

dau un răspuns cât de lămurit și egzact la întrebarea ce me-ai făcut. Indată ce am fost agiuns la Eși văzind trebile cum să gășesc, m'am fost încredințat că numai cu arma se poate face ceva și așa de a doua zi am și fost scris unui amic al meu la Paris în pricina armelor, acum în locul răspunsului ce așteptam și care vroeam se-l triimet D-Tale, mama aceluia amic îmi scrie dela Paris că au murit în revoluția din Iunie trecut, însă își aduce a-mint(e) că fiul său i-au fost spus că n'au putut să găsească nicăire arme pe credit și însuși cu plată să găsească cu greu. Așa dar dacă aveți bani, vă recomandez unul din acești trei Români ce se află la Paris, Place Sorbonne Nr. 3: d. Malinescu, Chinezu și Cozadini, și căroră puteți se încredințați atât banii cât și orice secret, ei sânt în stare să vă facă slujba ce mai bună, mai vârtos că eu însuși am să le scriu cum se urmeze ca să găsească arme. Eu unul socot, amice, că a trecut vremea unde numai se vorbim și se proectăm, acum numai fapta este totul. Patriea este în pieirea ce mai mare, dar și gloria poate fi totodată cu atât mai mare, cu cât este greutatea de a o scăpa. De aceasta eu unul Vă propun ca să facem îndată și fără ce mai mică zăbavă o asociație intitulată „Salutul Patriei“ la a căriea înjghebare nu să încape nici regulamente, nici debatații, ci numai depunerea nu numai a câțiva galbeni dar a mii de galbeni, alții nădăjduesc chiar a stărilor lor. Cu aceste se se cumpere iarăși îndată toate uneltele de războiu. Cât pentru războinici Vă . . . . . să puteți găsi D-voastră atâtea focuri căți soldați Vă voi găsi eu, la care atât de bine m'am încredințat după cercetările ce am făcut încât Vă pot pune drept chezăsie capul meu. Eu ca unul ce nu mi-i drag numai vorba, dar mai vârtos faptă, mă și ocup în minuta aceasta a-mi preface toată starea în bani și a o ofra asociației de se va putea combina, iar de nu o voi întrebuița-o eu singur și toată spre scaparea patriei.

Deci Te rog să ai bunătatea a face această propunere confrăților noștri și a-mi trimite un răspuns lămurit ca se știu de ce se mă razăm și că dacă societatea se va înjgheba, să-mi dau îndată demisia de secretari și să-mi ofrez nu numai starea dar și persoana în slujba societăței, și să fiu gata a mă porni îndată la Paris sau aiurea ca simpl comi pentru cumpărarea armelor și a altor unelte, spre a putea agiunge la țelul comun.

Din nuvelile de aice vei ști că îndată după agiungerea Rușilor în țară consulul republicei franceze și consulul Prusiei au făcut o protestație foarte energică împotriva lor, steagul nu-l mai rădică, ba încă dacă nu se vor duce după cum se aude, vor să se și pornească amândoi din Iași. Se nedejduește, după cum întri-găm acum, că și aghentu Austriei are să-i imiteze. In zilele trecute venisă o poroncă Rușilor să se întoarcă îndată în țara lor și cu adevărat acei dela Bârlad s'au și fost întors cu toții, ear după 24 oare le-au venit contra-ordin să vie înapoi și se formeze de iznoavă lagăru de la Bârlad. O persoană dela Bârlad în care am toată încrederea îmi scrie că au și revenit un polc cu tunuri și o mie cinci sute Cazaci. M'am dus la Musurus, secretarul lui Talaat Efendi, și el me-au zis că Rușii nu vor rămâne în țară decât numai până la sosirea Turcilor ce să așteaptă aici din zi în zi să vie 2000. La Galați sânt opt mii și la Giurgevo au se treacă 4000. Ori ce se fie dar, noi trebuie se ne gătim de război. Consulul republicei ține cu Românii, cum nici un Român n'ar putea face mai bine. După depeșile ce am priimit astăzi din Paris, guvernul se ocupă cu mare activitate de soarta țării noastre.

Te rog să spui lu(i) Negry, Alecsandri și la toți confrății noștri frățăștile îmbrătoșari, iar lui P. Cazimir și Radu cere-le multe ecscuzări din partea mea, că n'am avut încă vremea să le scriu, căci iată că și D-Tale însuși sânt silit a-Ți trimete brui-lionul neavând vreme a-l mai copia. Intre noi stineturile (?) să lipsască, însă cu a doua poștă voi mai scrie.

La București toate merg în deplin și țara toată să pregătește cu tot soiul de arme se atace pe Ruși.

Adieu, al D-Tale confrate

Știi cine.

24.

Brusa, 1848, Iulie 12.

Eufrosina Rosetti se plânge Ministerului de Interne de șicanele ce le suportă.

Cătră cinstitul Departament a trebilor din lăuntru.

Nu-i destul după atâte nenorocite întâmplări introdusă în cursul acestui an amerințătoare din partea ocărmuirii încontra

fiilor mei, prin care călcându-mi casa cu un însămnat număr de militari, sfarmată, prădată de cătră oamenii ocărmuirei, de feliurite lucruri și anume: ceasornic, tabacheri, imameli, un surtuc cu o însămnată somă de bani, cămeși și alte feliurite lucruri, răpindu-i pe fii mei din așternuturile lor, cu atâta aspră tratare, legându-i, înbrăcându-i cu mantale și cușme pline de cele mai scârnave insecte, trimețându-i în eczil afară din prințipat, în contra pravelilor și a dreptăților omenirei.

Acum nefiind ocărmuire îndestulată de toate ce am suferit, atacarisăști proprietate luând oamenii cu carele lor din săcere și coasă, lăsând până să scuture pe câmp, atât boerească cum și a lăcuitarilor, carii lăcuitarii plătescu birul lor și trag havaleli. Dar în lipsa anului trecut cu pâne ocărmuire n'au venit în agiutoru lor, decât noi stăpânii ne-am împrumutat de le-am dat hrana lor și le-am plătit și birul. Acum au mai trimes slujitori cu trierători de cosăscu și eu orzu fără să ne lasă pentru sămânță și fără macar să de de știre vechilului.

Deci dar gios iscălită făcând cunoscut cinstitului Departament toate aceste de mai sus însămnate înpregiurări, sălită mă gășasc a protesta în contra tuturor acestor arbitrare urmări, pentru toate însămnătoarele pagube, care mi s'au pricinuit atât în casă, cum și la moșiile noastre și pe acele înposesuite, neavere acelui ce să cuvine, totodată rog pe cinstitul Departament să binevoiască a mi se slobozi și o copie legalizată dipe acest protest.

Log. Eufrosina Rosetti.

Obs.: A fost mama lui Lascar Rosetti.

25.

Brusa, 1848, Iulie 16.

Un exilat scrie lui Constantin Hurmuzachi că speră să se întoarcă în patrie.

Lieber Konstantin!

Daß Du nie pflegst die Hände im Schooße zu behalten, wenn's die gute Sache gilt, das weiß ich und die ganze Welt. Daß du -

mir aber nicht geschrieben hast bis jetzt, hat mich geschmerzt. Du weißt wohl, wie viel ich auf Deinen Rath, auf Dein Wort lege; darum aber zürne mir nicht. Wir sind hier bis jetzt wohl erhalten die Cholera passiert. Sie ist seit drei Tagen nicht mehr, wie man versichert. Die Türken behandeln uns sehr gut, und zwar nicht als Gefangene. Wir sind frei und auf Kosten des Staates auf das möglichst gemächlichste und grosartigste für Brussa, was aber doch blutwenig heiszt für andere Länder. Wir fangen an zu hoffen nach den Nachrichten, die Ihr uns vom Hause geschickt und nach anderen, die wir aus Konstantinopol erhalten, daß unser Elend bald endigen wird. Gebe Gott, denn wir haben jeder schon unsern Theil. Wenn's nur für's allgemeine Beste wäre. Allen den Deinigen, allen Freunden herzliche Grüße, besonders Deinen Brüdern und insbesondere dem Aleko.

Meinen herzlichen Dank dem H. Baron v. Richthoffen, dessen edelmüthiges Benehmen alle unsere Herzen mit Dank erfüllt. Lebe wohl, lieber theurer Konstantin, sei glücklich. Welch glücklicher Augenblick, wenn wir uns noch ein Mal umarmen.

Dein treuer Freund Radu.

26.

Iaşi, 1848, Iulie 5/17.

Gheorghe Dulcescu trimite comitetului din Cernăuți informațiuni din Moldova.

Prea cinstiți compatrioți!

In ce mai mare grabă Vă înștiințezu ca astăzi Luni demineăța de abie am agiuns la Eși. După ce am trecut granița fără ce mai mică supărare, am mers la Baia și cnezu Demitri. Ni-au primit tare bine și după multe debătiri să tânguiră că s'au pre neglijat treaba, gândind a izbândi pe drum legal. Dumnealui mi-au aretat o adresă pregătită pentru adunarea obștească de Francfurt, care adresă atâta este de bine făcută în limba nemțască și în favorul binelui pentru patrie, încât din partea me nu o pot lăuda destul. Pe lângă altile au și spus că nu vrednicește a să mai primi de vre

o lucrare, fiind că nu-i cu cine. Toți s'au pus pe divan la ciubuc și patria o dezbracă Rusu că până la Târgul Neamț au venit cioloveaci cu Cazaci și dezbracă și deșartă hambarele și coșeri de pâine, dind numai țedule de primire, ear bani nici cum.

Să aude că ocărnuire vre să trimată oaste spre a prinde Căzaci dela Baljătești cari stau gata a se opune și de altă parte a trece granița. La Târgu Frumos este holera tare. Am fost la coconu Costachi Sturza la Ruginoasă și am avut mare bucurii de a auzi de Dumne-Voastră. Și frații sânt acasă, însă unul bolnav de friguri. La toți li pare rău că au scăpat vremea ce mai bună. Sânt gata cu multe puște, dacă va cere trebuință. Au trimes răvașul la Micloșeni cătră coconul Alecu Sturză. La întoarcerea me m'oi abati pe acolo. Când am agiuns la Eși, am mers îndată la domnu Richthoffen și am aflat: că la Eși sânt tri mii de Ruși și la Brailă șesă mii care însă nu să cutează a intra fiind că să opun Români (bravo Români). Numai Moldova nu numai hambarele, dar și ușile li va deschide spre a li pofti la divan. Da Rusu a zice: „Forte mulțămesc, da dumnia-ta poftim afară.“ Bravo Moldovene voinice. Domnul Richthoffen să leapădă de toată nădejde că va mergi cu prințipaturi bine și nice vre să dei vre o relații, vre un consult și nice dacă boerii cu acel înadins au lucrat de li-au legat, văzând tot norodu și nesărind pentru Dumnelor. Ce cătăm să mai nedejduim? Acum, unde toți sânt legați.

Rușii au deschis lagăru lor pe Copou peste drum de lagăru nostru. Din soldații noștri au murit vre o două sute și Ruși 300. Morți la Eși numără vro 8 mii. Cu mila lui Dumnăzău s'au coborit număre pe zi la 20 de oameni.

La aghent n'am mai potut merge, fiind că nu potem să scăp poșta a vă înștiința aceste toate. Vodă au mai trimes Cazaci, spre a mai prinde tineri boieri de pila țară. Eșu este ca mort.

În grabă mare să nu scap poșta, înch(ei) aceste rânduri și di voiu trei, voiu scri mai mult cu poșta viitoare.

Rămân plecat și bun patriot

Din comité.

Pe verso adresa: An Se. Hochwohlgeboren dem Herrn C. Negri, zu Czernowitz, à hotél de Vienne.

Obs.: Cneazul Dimitrie este Dimitrie Cantacuzino. Otelul de Viena este scris greșit în loc de Otelul de Paris.

27.

Dumbrăveni, 1848, Iulie 5/17.

Constantin Hurmuzachi scrie lui Lascar Rosetti că dorește o întâlnire și trimite salutări.

Herzlich geliebter, herrlicher Freund.

Sei mir herzlich willkommen in meiner Heimath. Meine Seele glüht vor Sehnsucht, Dich zu sehen, sich Dir mitzutheilen. Ich habe so vieles Dir mitzutheilen. Ich muß Dich sehen, ehe Du meine Heimath verläßt. Ein feindliches Geschick vereitelt unbarmherzig unsere Korrespondenz. Deinen Brief von Orschowa erhielt ich erst den 15. Mai. Ich antwortete Dir sogleich nach Kronstadt und schickte meinen Brief erga Recepisse an den dortigen Erzpriester Popazu. Allein ich erhielt weder von Dir, noch von ihm eine Antwort. Ich schrieb Dir wieder und schickte Dir zwei Briefe, einen durch König und den zweiten durch Schaefer von der österreichischen Agenzie, die über Kronstadt nach Bukarest Ende Mai gereist sind. Ich erhielt wieder keine Antwort. In Zworischte hörte ich, daß Du in Czernowitz bist. Ich gab Dir ein Rendez-Vous. Mein Unglück versagte mir das Vergnügen, die Freude des Wiedersehens. Ausführlicher hierüber habe ich mich in meinem Brief an meinen Bruder Aleco ausgesprochen, in welchem ich mich hinlänglich gerechtfertigt. Ich verweise Dich sowohl in dieser Hinsicht als auch in andrer, auf den besagten Brief, der das neueste enthält. Deinen Brief von Montag, den 10. Juli, dem Tage Deiner Ankunft in Czernowitz, erhielt ich erst Sonnabend Mittags. Deinen Brief von der Grenze erhielt ich gestern, Sonntag, früh. Ich muß Dich sehen, ich muß Dich bald sehen, aber nicht mehr in Mihaileni, denn die Cholera herrscht dort und man ist nicht so bequem, wie in Teschoutz. Kannst Du nicht kommen, so schreib mir und ich will auf paar Tage zu Dir nach Czernowitz oder Suczawa kommen. Aber reise ja nicht fort, ohne mich gesehen zu haben.

Sapienti pauca. In Bukarest soll die Geschichte einen sehr schmachhlichen Ausgang genommen haben. Näheres in meinen Briefen an Aleco, wovon einer unter Mikulischer Adresse abgeht.

Nächstens mehr. Antworte mir bald, mit erster Post, und gieb

den Brief meinem Bruder Aleco. Sag aber keinem Menschen, daß ich nach Czernowitz kommen will, sonst kann ich nicht kommen. Sapienti pauca.

Ich küsse Dich Millionen Mal aus tiefster Seele und mit dem ganzen Ungestüm eines Dir für immer ergebenen Herzens.

Herzliche Grüße und Küsse allerseits: Aleco, Negri, Alecsandri und Cazimir.

Leb wohl. Ich eile, um die Post nicht zu versäumen.

Dein alter Freund Constantin.

Thoderasch Stourdza ist an der Cholera in Roman gestorben. Also nicht einmal die Großlogopheten bleiben verschont.

28.

Dumbrăveni, 1848, Iulie 18.

Constantin Hurmuzachi scrie lui Lascar Rosetti că dorește o întâlnire în satul Tișăuți.

Lieber, guter Lascar,

Ich bin beauftragt, Euch ebenso dringende als wichtige Mittheilungen zu machen und Euch einen Brief aus Bukarest zu übergeben. Ich fordere Dich daher auf, gleich nach Empfang dieser Zeilen an die Gränze nach Tescheutz bei Suczawa zu kommen und mich sogleich von Eurer Ankunft daselbst in Kenntniss setzen zu lassen. Der österreichische Unteroffizier Hilarski wird mich unverzüglich von Eurer Ankunft in Kenntniss setzen. Ein walachischer Emissair hat einen Brief für Euch gebracht. Ich soll Euch auch einen Brief übergeben unter der Adresse: Negri, L. Rosset, Alexandri und Peter Cazimir. Ich würde ihn nach Czernowitz schicken, allein ich bin nicht sicher, ob er Euch daselbst findet. Zudem muß ich Euch auch mündlich mehreres mittheilen, was ich dem Papier nicht anvertrauen kann.

Verlieret keine Zeit.

Die Cholera darf kein Hindernisz seyn. Wir haben sie auch hier, wo täglich 10 Menschen sterben.

Adieu.

Dein Freund Constantin Hurmuzachi.

29.

Cernăuți, 1848, Iulie 18.

Comitetul din Cernăuți cere celui din Iași o acțiune puternică pentru salvarea Moldovei.

Fraților!

Nr. 9. — Deși prin poșta trecută nu am priimit nici o scrisoare dela Moldova, multe vești mari au ajuns la auzul nostru și ne-au pătruns în adâncul inimei.

Purtarea D-Voastră înaintea comisarilor, plină de energie și vrednică de toată lauda, și unirea care vă leagă pe toți și la care au venit de s'au închinat însuși apărătorii cei mai zeloși a cărmuirii de astăzi; acea unire nepilduită până acum în țerile noastre, ne-au însuflat cea mai mare bucurie și cea mai deplină nădejde pentru îmbunătățirea soartei Moldovei și mai cu seamă pentru viitorul fericit a României întregi!

Curaj dar, fraților, căci acum am ajuns într'o epohă unde putem face pașuri de urieaș spre a înainta către țelul dorit de toți, câți avem sânge de Român în inimile noastre. Curaj! căci acum au venit vremea în care o simplă resturnare de domn este o chestie ușoară și neînsemnată. Valahia s'au ridicat cu bărbăție și au proclamat neatârnarea ei! (această veste au sosit pe aice). Tot odată Rușii au călcat hotarele Moldovei, în vreme tocmai când doi comisari de pace se află în țara noastră!

Ce facem noi?

Trebue oare să privim cu nepăsare disprețuirea drepturilor noastre prin acel pas a Rosiei și să rămânem într'o ticăloasă ne-mișcare, când frații noștri au început lupta libertății României? Sau trebue să simțim că ne este de sfântă datorie să protestăm în numele drepturilor noastre întemeiate pe tractaturi, împotriva călcării hotarelor noastre și să ne înțălegem cu frații de piste Milcov pentru ca să conlucrăm cu dânșii la acelaș țal? Aceasta este chestia ce resare acum pe orizontul nostru și pe care noi Moldovenii sântem datori a o lua în privire cu bărbăție, pentrucă Europa ne privește și ne judecă!

Mișcarea Valahiei spre dobândirea neatârnării naționale, ajutorul ce au priimit ea de piste Carpați și călcarea hotarelor Mol-

dovei de cătră o putere ce s'au îndatorit prin tractate a respecta; aceste trei acte însemnate au să hotărască pentru totdeauna soarta provinciilor dunărene legată cu chestia Orientului. Totodată declararea Românilor din Banat și din Transilvania de a veni în ajutorul Moldovei și a Valahiei când le-ar călca vre un dușman, este o dovadă de duhul ce însuflă astăzi pe toți Românii. Ce ne rămâne de făcut dar noă Moldovenilor?

Să închidem ochii la lumina ce resare în preajma noastră, pentru ca să ne arate drumul libertății?

Și să ne tragem cu mișălie sub cuvânt că sântem slabi? Nu, fraților! căci dacă nu avem putere singuri, putem dobândi putere prin înțelegerea noastră cu toți Românii. Nu, fraților! să nu ne dăm în lături de marea mișcare a Valahiei, căci de va izbândi ea, va izbândi și Moldova. Soartele acestor două provincii sânt atât de legate împreună, încât ele vor avea totdeauna același viitor.

De datoria și interesul nostru este dar să întindem mânele la frații noștri de piste Milcov, ca frați de același sânge și de aceeași soartă. Și dar să nu întârziem mai mult a ne înțelege lămurit cu ei și a protesta formal la consulatele franceze, austriane și prusiane din Iași, precum și la Poartă în contra călcării arbitrare a hotarelor noastre.

Totodată pentru de a ne pregăti sprijini puternici în Evropa, să grăbim a trimite deputați cu protesturi energice și cu cereri de ajutor la Dieta de Francfort, la Ministerul Vienii, la stăpânirea Prusiei și la Camera din Paris.

Să facem o chemare resunătoare Puterilor streine, care au făgăduit protecție popoarelor ce vor căta a recâștiga neatârarea lor, și care au declarat că vor privi cel întâi pas a Rosiei pe pământul nostru ca un caz de resboiu.

Și dacă, precum în Valahia, ar 'ntra și s'ar opri în Moldova o armie dușmană, fiind că din nenorocire nu aveam nici o putere pregătită spre împotrivire, noi socotim că atunci, dacă Preosfinția Sa mitropolitul cu Vlădicii s'ar pune în fruntea boerilor adunați acum în Iași și părăsind capitalia, s'ar retrage cu toții la munte, acest act de bărbăție ar fi deocamdată o foarte însemnată protestație împotriva călcării țării noastre, o protestație energetică care nu numai că ar resuna în toată Evropa, dar ar și deștepta simpatia ei pentru cauza neatârării noastre.

[Cu] acea retragere a boerimei la munți, s'ar face tot odată și un centru a tuturor bărbaților cu inimă din Moldova; un centru de scăpare cătră care ar alerga toți lăcuiitorii înspăimântați de venirea dușmanilor; un centru care intemeindu-se atât pe puterea adunată din țară, cât și mai vârtos pe puterile din Transilvania și din Banat, ar fi în stare să facă manifestații multe, mai serioase și mai mântuitoare în înțelegere cu Valahia.

Noi sântem convinși că de vom da semne de vieață în ochii Evropii, Puterile liberale ne vor da ajutor și ne vor scăpa de peire; ear de vom sta în nemișcare în vremea de astăzi, ele ne vor părăsi ca un popor nevrednic de naționalitate. Dela noi, dela curajul, dela patriotismul nostru atârnă acum independența României. Să nu ne spărieam dar de intrarea Rușilor, dacă urmând pildăi Valahici, sântem hotărâți a rădica glasul și brațul, căci dacă prin energia noastră și mai cu seamă dacă prin intervenția Europei, armia rusească va fi silită a se retrage din țerile noastre, apoi sântem scăpați pentru totdeauna de un protectorat primejdios și rămâneam în lume nu un popor, ci o nație puternică și de sine stătătoare!

Gheorghe Cantacuzene, Curius, Basile Canta, Costachi Negri, Teodor S[ion], A. I. Cousa, Zaharachi Moldovano, P. Cazimir, Iorgu Radu, V. Ghica, C. Cazimir, Grigori Balș, V. Alecsandri, G. Sion, I. Alecsandri.

30.

Dumbrăveni, 1848, Iulie 12/24.

Constantin Hurmuzachi trimite lui Lascar Rosetti știri și dorește o întâlnire la Tișăuți.

Theuerster Freund,

Mein herrlicher Lascar.

Ich habe Deinen Brief vom 20. I[aufenden] M[onates] erhalten und beeile mich, Dir die verlangte Antwort zu geben. Sie lautet wie folgt: Komm nach Teschoutz bei Suczawa, vorausgesetzt, daß Du die Cholera, die überall ihr Haupt erhebt, nicht fürchtest. Ich fürchte sie nicht. Mein Bruder Aleco wird Dich gern begleiten.

In Teschoutz können wir auch drei Tage lang sprechen. Ich muthe Dir nicht zu, jetzt, wo die Cholera überall herrscht, an die Grenze zu kommen. Sie herrscht auch in Czernowitz und in Dumbrăveni. Fürchtest Du sie aber nicht, so bekommst Du sie nicht. Für den Fall, daß Du nicht kommen solltest, sage ich Dir, daß Du auf den Beitritt im Lande nicht rechnen sollst. Die Leute sind seit jeher Hosensch . . . r.

Neues, was ich aufreiben konnte, erfährst Du von meinem Bruder Aleco. Eine Verwahrung von 15 Personen hätte keine Wirkung und würde die Lage der Flüchtlinge nur verschlimmern. Kommt Zeit, kommt Rath. Einen besseren Erfolg verspreche ich mir von der Verwahrung der Gesandten in Stambul. Doch darüber wollen und müssen wir mündlich und umständlich sprechen, wenn Du nach Teschoutz kommst. Die neuste Proskriptionsliste wird Dir mein Bruder Aleco mittheilen. Es ist nicht wahr, daß der Aslan in Ketten nach Iassi geführt worden. Man hat sich überzeugt, daß die ihm zgedachte Verfolgung ungerecht gewesen wäre, da sie auf lügenhafte Berichte eines gewissen Laczano, dem Sion einst Lobgedichte gesungen, sich stützte.

In Iassi hat die Cholera aufgehört. Das gewisse Komität ist sehr drollig. Es stellt unter Anderem die Frage: Was ist die Absicht der Russen? Wie lange bleiben sie da? Sei so gut, ihm diese Fragen zu beantworten. In der Walachei geht's nicht so schlecht, als man behauptet hat. Die provisorische Regierung soll wieder zurückgekommen seyn, nach dem die Contra-Revolution besiegt worden. Soliman Pascha und Emin Effendi werden in Galatz erwartet. Sie sollen die Fürstenthümer pazifiziren. Es heiszt, daß man den Einmarsch der Russen in Konstantinopol mißbilligt und daß Rußland den Duhamel decanonirt und so weiter. Lari fari. Duhamel soll zum Sündenbock erkohren seyn. Er hat den Einmarsch verschuldet, er hat seine Instruktionen überschritten. Wie fein! Nicht 600, sondern 62 Schurken haben das Gesuch, in Folge dessen die Moskowiter hereingekommen, unterschrieben. Es heißt, daß die Türken die walachische Geschichte billigen und den Einmarsch der Russen mißbilligen. Ich kann nicht klug werden aus der ganzen Geschichte. Des kleinen Freundes Brief gibt Euch Aufschluß. Was ich sonst noch wußte, habe ich dem Aleco mitgetheilt. Wende Dich daher an ihn.

Ich möchte Dich sehr gern sehen und sprechen. Ich habe Dir Vieles zu sagen, was ich nicht schreiben kann. Sapiienti pauca.

Sei gesund. Ich bin es bis jetzt. Starke Reibungen mit warmen Essig am ganzen Leib, aber sehr starke Reibungen, Senfpflaster am Magen, Schwitzen sind heilsam. Rother Wein ist köstlich und wunderthätig. Diät und Weisheit die besten Präservativmittel.

Antworte mit erster Post direkt nach Botoschan unter meiner Adresse. Du brauchst keine Umwege [zu machen], sonst bekomme ich Deinen Brief zu spät. Ich bin k. k. konstitutioneller Staatsbürger und darf also nichts fürchten. Der k. k. zweiköpfige Adler schützt mich mit seinen Fittigen. Auch ich schütze sogar den k. k. Agenten und rette ihn vor Katzenmusiken. Leider kann ich ihm aber das, was ihm fehlt, nicht geben, weil quod natura negat, reddere nemo potest. Er ist und bleibt, was er war.

Lieber Lascar! Es heiszt, daß die Russen ihren Einmarsch beurenen. Gott weisz, ob es wahr ist. Es heiszt auch, daß 60.000 Wallachen unter Waffen stehen. Ich habe sie nicht gezählt. Aus Bukarest hat niemand direkt Nachricht. Von jeher war die Verbindung zwischen den zwei Fürstenthümern sehr selten und gering. Jetzt aber hat alle Verbindung aufgehört.

Lieber Michel! Ich brenne vor Sehnsucht, Dich zu sehen und zu sprechen. Ich weisz mehr, als ich schreiben kann. Ich kann nur nach Teschoutz kommen. Die Bauern, die die Grenze bewachten wurden heimgeschickt. Ach! Tage darauf hat man sie wieder hinausgeschickt, um die Grenzen zu hüten. Also kommen die Russen nicht. Ja man hat sogar diejenigen Russen zurückberufen, die aufs Land geschickt waren, um die Proviantlieferungen zu betreiben. Also hat Litiano, dem man 200 Russen, wovon er auch mir die Hälfte abtreten wollte, wahrscheinlich um ihn zu schrecken, in Aussicht gestellt, umsonst sich geflüchtet. Ich habe mich nicht geflüchtet.

Leb wohl und antworte mit erster Post Deinem treuen Freunde
Constantin.

Obs.: Despre pretinsa arestare a lui Aslan scrie și Ion Măiorescu zicând că 400 Cazaci l-au arestat noaptea și l-au legat („Convorbiri Literare“ 1898, Anul XXXII, pag. 231). Arestarea lui Aslan o desminte Dimitrie Cantacuzino în scrisoarea sa din 1848, Iulie 16/28, vezi anexa 37.

31.

Boian, 1848, Iulie 24.

Raportul postului vamal despre trecerea hotarului Bucovinei a lui Nicolae Pisoțchi.

Löbliches k. k. Kreisamt.

Nr. 510. Mit der hier beiliegenden Indorsat-Zuschrift des hiesigen k. k. Gefällshauptamtes vom 24. Juli 1848 Zahl 633 ist der am heutigen Tage aus der Moldau wegen Verfolgung von Seite der dortigen Regierung sich herüber geflüchtete H. Nicolay Pissocki zur Anweisung an Ein löbliches k. k. Kreisamt anher übergeben worden.

Derselbe wird daher unter einem an Ein löbliches k. k. Kreisamt zur weiteren hohen Veranlassung abgestellt.

Indescifrabil.

Raportul soldatului:

Als ich bei der Czardaque Nr. 172 am Schildwachposten gestanden bin, erblickte ich am Rückwege von der rechtstehenden Colibe einen Herrn unweit der Czardaque stehen, welcher im Begriffe war, in dieselbe hineinzugehen und als Remigrant sich zu melden. Ich führte denselben sodann zum Commandanten Gefreiter Woinar hin und übergab den Remigranten nach Vorschrift.

Außer einem Sack mit Wäsche hat der Remigrant sonst nichts Konterbandmäsziges bei sich gehabt.

32.

1848, Iulie 13/25.

Grigore Ghica scrie lui Costache Negri despre succesele diplomatice raportate la Constantinopol.

Mon cher Negri!

Rejouissez vous tous, puisque nous arrivons au terme de nos souffrances. Nos demarches ont eu à Constantinople un entier succès. Les ambassadeurs étrangers ont pris à coeur notre cause et l'ont appuyée auprès de la Sublime Porte. Michel doit être déjà

destitué par un ferman que Talat Effendi a reçu à Galatz. Nous demandons par un second papier sa mise sous jugement à Solyman Pacha qui se trouve à Bucharest. Les troupes russes retrogradent et dans quelques jours l'évacuation complète aura lieu. La Porte a accordé aux Valaques la constitution avec quelques modifications. Nous nous proposons de demander aussi une constitution fixée sur les mêmes bases avec certaines modifications appropriées au pays.

C'est là notre dernière tache à remplir. Aussitôt que sa destitution sera promulguée je Vous avertirai afin que vous veniez tous contribuer par vos moyens à l'oeuvre au plustôt au chef d'oeuvre de notre constitution moldave.

Embrassez vous tous mes chers compatriotes et rejouissez-vous que l'heure de la délivrance a sonné pour le pays.

Je vous serre cordialement la main.

Gr. Ghyka.

Iubiții noștri fii, înbrățișându-vă pe toți Vă triimitem blagoslovenii.

Cu agiutorul celui Prea puternic ne-[a]m apropiet de sfârșitul patimilor suferite din partia noastră. Fiți liniștiți și încredințați că s'au lucrat tot ce au trebuit și au ertat înpregiurările vremilor și în vremea cuvenită se va scrie DV ca să veniți înapoi, să lucrăm împreună pentru viitoriul patriei.

Al D-Voastre părinte sufletesc

† Veniamin Costachi.

L'infâme avait confiné à leurs terres une 20 de boyards. Duhamel et Kotzebue sont entièrement compromis. Vous devez avoir appris comment j'ai mis le premier à la porte.

On assure que l'infâme est sous arrêts.

33.

Cernăuți, 1848, Iulie 25.

Memoriul refugiaților moldoveni adresat popoarelor europene.

Nr. 10. A tous les peuples indépendants le peuple Romain s'adresse en toute confiance au nom de la Liberté saintel

Les Russes ont envahi notre territoire! De quel droit? A quel titre? En vertu de quel traité?

De droit nous n'en reconnaissons aucun à la Russie sur nos provinces! Nous sommes Romains et non Slaves. Notre pays dépend de la Turquie comme pays soumis de sa propre volonté et non comme pays conquis. Nos traités avec la Sublime Porte assurent l'intégrité de notre nationalité et de nos droits.

Est-ce du droit que le Czar s'arroge impunément d'étouffer non seulement dans son empire mais même hors de ses frontières tout mouvement national tendant à acquérir la liberté. C'est donc du droit du plus fort contre le plus faible, du droit du despotisme contre les principes sacrés de la régénération des peuples.

Nous Romains qui voulons une patrie libre, protestons solennellement à la face du monde contre l'envahissement de notre patrie par les hordes esclaves du Czar.

Est-ce à titre de protecteurs que les régiments moscovites ont passé nos frontières?

Quels sont les ennemis contre les quels ils veulent nous protéger malgré nous? Les Romains n'ont pas d'ennemis en Europe parmi les peuples libres. Ils n'ont que des amis!

C'est donc contre les principes divins qui éveillent le monde. C'est contre les sentiments puissants de la liberté et de la dignité national, que la protection russe prétend s'exercer? Le Czar, à titre de correligionnaire veut donc, au nom de la croix du sauveur, faire du peuple romain un peuple esclave et barbare, il veut étouffer notre nationalité sous le poids de sa protection despotique et arbitraire.

Nous Romains qui voulons une nationalité reconnue protestons solennellement contre la protection russe que nous n'avons jamais demandée et dont nous ne voudrions jamais! La Russie protectrice nous opprime, nous corrompt, nous dépouille impunément aux yeux du Monde. La Russie protectrice nous a pris la Bassarabie et les bouches du Danube en 1812. Elle a occupé notre territoire et l'a dévasté impitoyablement pendant plusieurs années, lors de la guerre avec la Turquie; Elle nous a imposé une constitution vicieuse et un prince ennemi de son pays que, pendant 14 ans, elle a soutenu et encouragé dans ses actes infâmes malgré les gémissements de tout un peuple.

La Russie protectrice vient en ce moment d'envahir notre pays afin d'écraser sous son despotisme notre mouvement national. Elle veut s'emparer du peu de terrain qui nous reste pour patrie afin de se frayer une voie plus sûre et plus directe vers Constantinople.

Que pourrait faire de plus la Russie déclarée officiellement l'ennemi de la nation romaine?

Cette déclaration nous la faisons nous même à toute l'Europe, à la Turquie qui risque de perdre en nous 4,000.000 d'alliés fidèles, à l'Allemagne dont les intérêts commerciaux sont gravement menacés en ce moment par les démarches de la politique russe, à la France qui nous a toujours temoigné tant de sympathie et qui s'est déclarée la première sentinelle de la Liberté, à toutes les puissances enfin qui reconnaissent à la Romanie le droit de se régénérer pour devenir de nouveau, comme par le passé, le boulevard de l'occident contre les invasions des barbares.

À nous France! À nous Allemagne! Un peuple digne de la liberté protèste de toutes les forces de ses droits contre l'invasion de Russes. La Romanie, à peine renaissante et déjà menacée, se met à l'abri de vos étendards glorieux et fait appel à votre puissante intervention. Sauvez une nation qui est votre soeur par les moeurs, par les principes, par la langue et surtout par le coeur.

Adăogat: Envoyé aux journaux: le National et la Réforme!

34.

Miclăușani, 1848, Iulie 14/26.

Un membru al comitetului din Iași scrie comitetului din Cernăuți despre șicanele, căroră sunt supuși Moldovenii din partea Rușilor.

Iubite frate!

Scrisoarea D-Voastră din 1 Iulie supt Nr. 7 am primit-o tocmai la 8 a acestei luni, însă nu dela persoana recomandată, ce cu totul lăturalnic, încât din aciasta și după împregiurările în care ne aflăm cu toții, nici am putut să vă dăm vre un răspuns până acum, când în privire că toți cielalți mădulări să află împrăștieți,

unii pela hotar sau piste hotar de frica terorismului din nou început cu venirea Rușilor, iar alții ținuți pela moșiile lor din porunca lui Vodă, precum veți vede mai gios; eu din parte-mi grăbesc a-Ți face cunoscut, iubite frate:

1. Că No. supt care adresați scrisoarea din urmă m'au pus în nedumerire, necunoscând cuprinderea celorlalte ce veți fi adresat supt No. 6 și 5, de care n'am auzit să să fi primit de vre unul din noi.

2. Că în vreme pe când omorâtoarea boală a holerei era în furia ce mai mare, de care cu toții să împrăstiesă (mai ales când Vodă poruncisă a ni arunca morții pe la porțile casălor noastre), Luni în 28 Iunie au intrat și Rușii în Iași în număr dela 2 până la 3 mii și 250 Cazaci o parte, iar alta în număr de 6 mii au trecut la Bârlad, să înțelege că cu scop pe atunce de a merge în Valahiea.

3. Cu venirea Rușilor în țară Vodă văzindu-să iarăși în elementul său, au adunaț sfatul după numirea noului ministru visternic A. Balș și prin aceasta la 1 Iulie au hotărât ecsilarea unora și oprirea altora pe la moșii, la care cerând și învoirea lui Talaat ce să află încă la Iași, nu au luat-o. In urmă însă pe la 4 sau 5 Iulie folosindu-să de pornirea acestuia la Galați pe temeiul pomenit încă eri făcută după înadinsa sa cerire și pe sprijinul Rușilor au început a face o mulțime de arestații, de care Te vei pute lămurii din alăturata aice însămnare. Deci pe deoparte groaza holerei, mai ales după ce au săcerat pe capul bisăricei și pe mulți bărbați din numărul bunilor patrioți, iar pe de alta toate arătatile sălncii făcute în chipul cel mai barbar, au întârziat pentru o vreme lucrurile noastre.

Pe la 4 Iulie au disbarcat la Galați și o armie turcească în număr de 4000 supt comanda lui Rifat Pașa. Instrucțiunile acestuia după cât știu sta ca să intre în Valahiea pentru ca atât acolo, cât și la noi să restatorniciască liniștea. Inșă după disbarcare încredințându-să că nici într'un loc nici în altul nu ecsistă vreo revoltă care să lovească în driturile Porței, au declarat că ei nu vor intra în Valahiea și nici în Moldova mai departe, până ce Rușii nu vor da lămuriri, ca supt ce intenție au făcut invazia, când revolta nu să vede nicăiure.

In asămine împregiurări dar și după ce s'au luat știință că în armiea turcească au sosit și alți doi comisări Suleiman Pașa (ce

au fost ambasador la Paris) și Serim Efendi, întâiul secretariu al Porței, pentru ca să să informeze despre cele întâmplate în Prințipate. Noi pe câți am putut a ni aduna aice la țară, am făcut hârtiea alăturată în copie cătră numiții comisari și prin mijloace sigure am și trimis-o la Galați.

După cele mai nouă științe ce și eu am primit prin scrisori cu data de 8 Iulie, Te înștiințaz, iubite frate, că lui Talaat Efendi, care precum am arătat să află la Galați, venindu-i o estafetă dela Constantinopol, el îndată au chemat la sine pe cârmuitorii ținuturilor Ibrăila și Focșanii munteni, și gratulându-i că trebele lor merg bine și în plin, le-au spus că Poarta cunoaște noa constituție a Valahiei cu deosăbire numai de vre trei articule care și acele să vor debata mai întâiu de sfatul Valahiei în ființa și a trimișilor din partea Porței (care's cei mai sus numiți).

Dela București încă au venit câțiva deputați care adresându-să cătră comisari li-au declarat că ei primesc pe Turci cu brațile deschise, nu vreau însă a ști mai mult de protecția Rușilor. Acești deputați au fost primiți foarte bine. In capitala Valahiei stau cu toții înarmați, carii cu ce au putut, gata să întâmpine ori și ce atac din partea trupelor rușăști, care însă după cum stau lucrurile de față, nu vor trece în Țara Româniască, mai ales după înștiințările ce li-ar fi venit că în Dardanele au sosit flotila franceză și engleză spre a opri pe Turciia dela ori ce alianță mai departe cu Rosiea.

Poștă rusească nu este mai mult în Valahiea.

La sfatul ce s'au ținut între trimișii Muntenilor și Pașii dela Galați, Duhamel și Coțebue n'au luat nici de cum parte, ce numai consulii Austriei și a Angliei. Trimșișii din partea Porței au cerut a să scrie guvernului provizoriu din Valahiea să le trimită 5 trăsuri cu cele trebuincioase spre a să duce la București, de unde apoi este știință că vor veni și la Eși. Trupe turcești însă vor rămâne la Galați supt purtarea de grijă cu provizii a ținuturilor Ibrăila și Focșani munteni.

Baronul Sturmer, ambasadorul Austriei din Constantinopol, au scris aghentului din Eși cu mulțămire pentru științele ce-i dă și tot odată îl îndatorește a spune boerilor că nu va lipsi a face luare aminte asupra Moldovei și că jaloba lor au fost primită cu multă dorință. Iar copii depe dânsa s'au împărțășit la toate ambasadele.

Asămine și ambasadorul englez au declarat că e și asupra sa apărarea dreptăților acestor țări.

Veți fi auzit despre atacuri ce s'au făcut și dela venirea Rușilor încoace în averile celor mai mulți din proprietari. Vodă supt pretectul adunării de proviant pentru trupele muscălești, au pus de au rădicat depe la moșiile oamenilor ce mai mare parte din pâinea ce ave adunată, precum și fân, orz, ovăz și lemne. Pe unde să arată ce mai mică împotrivire, pe loc să e cu deasila spărgându-să ambarele și coșările, toate aceste, numai și numai spre a aduce pe oameni la disnădejde și a-i face să să rescoale, ca atunci să poată zice: Iată revoluția, eu nu V'am chemat în zădar. Cu toate aceste fiindcă împotriviri nu s'au văzut nicăiure și Rușii să aflu în comfuzie despre felul sămei ce au a da pentru năvălirea lor în țară (de care consulii Prusiei și a Franței au protestat încă dela început) acum tot prin Vodă să silesc a aduce iscălituri de mulțămire pentru că au venit și au izbăvit țara de revoltanți. Puțini însă au găsit cu asămine plecare, căci cei mai mulți nu vor nici într'un chip, ci mai ales au declarat, că nu pot să-i suferă nici de cum, fiind de povară și cu nenorocire pentru țară. Din asăminea demonstrații lesne să poate înțelege cum pot să fie priviți Rușii de cătră toți îndeobștie. Indatoririle ce Vodă s'au silit a li face, nu l'au scutit de a nu fi ținut de dânsii ca prizonier căci atât în vremea cât s'au aflat în lagărul lor, cât și acum de când s'au mutat în capitalie, stă tot supt pază și nu are voe de a eși nicăiure. Aciasta să zice a fi din pricină că Talaat Efendi când au pornit din Iași l'au dat pe sama Rușilor în persoana lui Duhamel, declarându-i că Vodă este căzut în catigoria de giudecată.

Cu toate aceste el nu încetiază și acum a face tot felul de neagiunsuri acelora, pe carii îi numește dușmanii săi. Între altile au poroncit și călcarea a mai multor casă, așa a lui Craete, spre a-i cerceta hârțile și altele.

Pe lângă arhiereul Iustin care să află la bisărica sf. Vasilie din târgușor, au întrebuițat și întrebuițază tot soiul de chipuri atât de amenințare cât și cu făgăduințe spre a-l îndupleca să dea la iveală niște hârții a mitropolitului ce are prepus că s'ar afla la dânsul și să sloboadă un feliu de înscris, că au fost înșălat de bătrânul și de boeri, ca să iscăliască în tânguirile țarei. Insă toate încercările au fost zădarnice, arhiereul Iustin este nestrămutat și

au declarat că mai bine va suferi să i să tae mânilor decât să iscăliască asămine act.

Chiar astăzi când scriu, am primit veste îndestul de sigură că o parte din trupele rusăști aflătoare în Bârlad au trecut înapoi în Basarabia și că peste 4 sau 5 zile vor eși cu toții din hotarale țării noastre. Să piară pomenirea lor cu sunet!

Aceste fiind științele ce și eu li-am primit la moșia mea, nu lipsăsc a Ți le face cunoscut cu adăogire că îndată ce vom ști rezultatul celei mai din urmă hărtii a noastre, ne vom sili pre cât vom pute în aceste timpuri critice, a lucra tot aceea ce va fi spre binele și fericirea comunei noastre patrii, de care la vreme veți fi înștiințați cu toții.

Binevoește pe lângă aceste a împărtăși și îmbrăçoșările mele tuturor fraților compatrioți aflători acolo.

a Dumi-Tale plecată slugă
(indescifrabil).

35.

Cernăuți, 1848, Iulie 27.

Guvernorul Bucovinei raportează Guberniului din Lemberg despre atitudinea politică a refugiaților moldoveni.

Bericht des buccov. Kreishauptmannes.

Landespräsidium!

Die in der zurückfolgenden Beilage des h[ohen] Erlasses vom 2. d[ieses] M[onates], Z[ahl] 8366 bezeichneten moldauischen Unterthanen waren bei den letzten Unruhen in der Moldau kompromittiert und haben sich aus diesem Anlasse größtentheils mit Reisezertifikaten der in der Moldau bestehenden k. k. Agenzie Starostien versehen, entweder unmittelbar, oder über Siebenbürgen nach Czernowitz begeben, um dort die weiteren Ereignisse abzuwarten. Der Aufenthalt daselbst wird denselben im Grunde der hohen Präsidial Bewilligung vom 6. April 1848. Zahl 4451 insolange gestattet, als sie sich hierlandes der gesetzlichen Ordnung fügen und in keine Umtriebe einlassen werden.

Dies wurde bisher nicht wahrgenommen und die Schmähschriften, deren Verbreitung den moldauischen Herrn Fürst Michael Stourdza in seiner Eingabe vom 15. v[origen] M[onates] den erwähnten moldauischen Unterthanen zur Last legen will, sind ohne Angabe des Autors vor der Kundmachung der Preszgesetze verlegt worden, welche erst die zur Amtshandlung über Preszvergehen berechtigten Behörden bestimmt hat. Seither ist von dem Erscheinen einer für den moldauischen Herrn Fürsten oder einzelner moldauischer Unterthanen beleidigenden Flugschriften nichts bekannt geworden, und wenn dieser Fall wider Vermuthen eintreten sollte, müszte der Herr Fürst oder die sonst verleumdeten Personen bei dem hierorts zusammen gesetzten Preszgerichte als Kläger auftreten.

Nach der Äußerung der hierorts sich aufhaltenden moldauischen Unterthanen wird ihr Aufenthalt hierlandes von keiner Dauer mehr seyn, da nach den letzten Nachrichten aus der Moldau die russischen Truppen zur Verlassung dieser Provinz sich anschicken und türkische Truppen nach Iassi im Anzuge sind, welche das Verfahren des Herrn Fürsten Stourdza nicht billigen werden und ihn zur Abdication bewegen dürften.

Is[ăcescul].

36.

Dumbrăveni, 1848, Iulie 15/27.

Constantin Hurmuzachi trimite lui Lascar Rosetti informațiuni despre evenimentele din Moldova și dorește o întâlnire la Tișăuți.

Lieber Lascar.

Von sehr verschiedenen Seiten aus sehr glaubwürdigen Quellen erfahre ich, dasz die Russen Befehl erhalten, die Fürstenthümer zu räumen, dasz die von Berlad bereits abgezogen sind, dasz die von Jassi heute abziehen, dasz der Melech, der sie ins Land gebracht, beschlossen hat, sie zu begleiten, da er den Zorn des Halbmondes fürchtet, dasz Duhamel eine Badereise unternimmt und die walachische Constitution soll von Suliman Pascha, der in Galatz angekommen und eine walach. Deputation sehr gut aufge-

nommen hat, genehmigt worden seyn. Bloss die Errichtung der Nationalgarde und die Emanzipation der Bauern soll beanständet worden seyn. Außer Suliman Pascha kamen in Galatz an: Rifaat Pascha, der Commandant der in die Moldau eingerückten 3000 Türken, die noch immer bei Galatz kampieren und Emin Effendi, der erste Pforten-Dragoman. Dort befindet sich auch Talaat Effendi, den man heute in Iassi zurückerwartet.

Es heizt allgemein, dasz der Melech nach Bessarabien geht. Jetzt oder nie ist es Zeit etwas zu thun, und Groszes zu erlangen. Nach meiner Meinung wäre die Vereinigung der Moldau mit der Walachei unter den nämlichen Institutionen und Bedingungen das Einzige, was man jetzt erstreben sollte und nicht schwer erlangen könnte. Sapiienti pauca. Komm gleich nach Teschoutz. Wir müssen sprechen. Negri, Bazil Alex[andri], Petraki Cazimir und Kuza und meine Brüder sollen mitkommen. Wenn mein Bruder George nicht da ist, so soll wenigstens mein Bruder Aleco kommen. Ich habe Euch Wichtiges mitzutheilen, sehr Wichtiges, Dringendes. Ich bin sogar beauftragt, mit Euch zu sprechen. Kommt also unverzüglich und zeigt mir sogleich euere Ankunft durch einen Bothen an. Ich bleibe in Dumbraveni, um euere Ankunft an der Grenze zu erwarten. Die paar Bojaren, die in Jassi noch geblieben, haben Beglückwünschungsbriefe an die Türken nach Galatz geschickt und die geringe Anzahl der Unterschriften durch die von Melech, gleich nach Talaat Abreise verfügten Hausarreste entschuldigte. Lascar Bogdan ist mit diesem Papier nach Galatz gereist — vorigen Freitag. Leb wohl und komm längstens Montag früh, da werde ich schon neuere Nachrichten haben, die ich Sonntag Abends bekommen musz. Adieu Dein alter treuer Freund

Constantin Hurmuzachi.

O b s. : Melech = Domnul Moldovei Mihail Sturza.

Fraza: „Und die geringe Anzahl der Unterschriften durch die von Melech, gleich nach Talaat Abreise verfügten Hausarreste entschuldigte“ rãmâne neînțeleasă.

37.

Baia, 1848, Iulie 16/28.

Dimitrie Cantacuzino dă lui *Lascar Rosetti* informațiuni asupra evenimentelor din Moldova și arată ce acțiuni trebuie întreprinse pentru salvarea patriei.

Lieber Lascar.

Meinem Versprechen gemäß richte ich die ersten Zeilen von hier an Euch.

Auf der moldauischen Gränze wurde ich mit Handkuß und nicht mit Waffen empfangen. In einigen Tagen werd ich hoffentlich Euch Alle in Iassy umarmen.

Ich fand mehrere Brife aus Iassy, der letzte vom 14. Iuly mit folgenden Nachrichten.

1. Die Russen, welche in und bei Byrlad und Tikutsch gelagert waren, sind bereits nach Leowa zurückmarschirt. Das Lager von Iassy sollte gestern gehoben werden und die Truppen sich nach Sculeny zurückziehen.

2. Der Grund dieser plötzlichen Veränderung der russischen Politik wurde hervorgerufen durch die Proteste, welche die Gesandten von Frankreich, England und den vereinigten deutschen Höfen Deutschlands in Constantinopel, der Pforte, gemacht haben sollen.

3. In Folge dieser kategorischen Erklärung der Mächte und der Deputation der Wallachen bei den Türken, ist ein Pascha nach Bukarest geschickt worden und die Pforte hat dem Duhamel eine Note erlassen, in welcher sie den Rückzug der russischen Truppen verlangt und die Aufrechterhaltung der Ordnung in den Fürstenthümern selber übernimmt.

4. Der Mihalaky wird ebenfalls auf Verlangen der Türken solange von den Russen bewacht, bis die auf dem Marsche befindlichen 2000 Mann türkischen Truppen in Iassy anlangen. Jedoch schreibt mir mein Correspondent, daß sich der Fürst zur Flucht vorbereitet, wohin weiß man nicht, ich glaube nach Rußland, um nicht gesteinigt zu werden.

5. Die Nachrichten über die vielen Arrestationen sind Lügen. Der Aslan, Basil Sturdza und noch mehrere Andre waren in Grosechty auf meiner Glasfabrik, wohin kein Russe gekommen ist. Auch sind keine Truppen in Balsateschty, es sind nur Kosaken nach Niamtz und Waratiko, um einige Boyaren zu fragen, die sich jedoch in den Gebirgen versteckt haben.

6. Der türkische Pascha ist auf das feierlichste von einer Deputation Wallachen in Giurg(e)owa empfangen worden. Er hat alle Punkte genehmigt bis auf die Bildung der Nationalgarde.

Diese sind die neuesten Nachrichten, die ich aus der besten Quelle erhalten habe. Morgens fahre ich nach Balsateschty und von dort nach Grosechty, um mich mit den Vettern, dem Nico Gyka in Kumaneschty und anderen Bojaren zu begegnen. Uns bleibt jetzt nichts anders übrig als wie eine Deputation nach Bukarest an den Pascha abzusenden, um die schleunige Vereinigung mit der Wallachei zu verlangen.

Dieses solltet auch Ihr Flüchtlinge sogleich thuen mit einer Bitte von Allen unterschrieben, wo ihr den Eintritt in Euer Vaterland verlangt. Auch wir werden als ersten Punkt die Amnestie für alle politischen Flüchtlinge und Gefangene in den Klöstern verlangen. Gegen die Vereinigung werden alle Alten sein, die Fürsten wollen werden. Ich für meinen Theil finde nur in der Vereinigung eine gesicherte Zukunft für unsre Länder. Da Rußland nicht unterlassen wird, durch die Türken selbst seinen Einfluß bei uns zu behaupten, müssen wir die Vereinigung um jeden Preis durchsetzen und vor Allem eine Streitmacht von wenigstens 25.000 Mann Truppen organisiren, sowie eine Gränzschutzwache von mindestens 90.000 Mann, die mehr ausrichten werden, als eine Nationalgarde aus Juden und Fremden zusammengesetzt. Versäumt ja nicht sogleich nach Bukarest zu schicken, ich werde Alles aufbiethen, damit längstens in acht Tagen unsre Deputirten dahin abgehen. Die Resultate werde ich dem Hurmuskaky mittheilen.

Hoch lebe Dako-Romanien! Möge recht bald die Bukowina, Bessarabien und Siebenbürgen sich uns anschließen.

Wenn mich die politischen Verhältnisse von Balsateschty nach Iassy führen, werde ich von dort recht ausführlich schreiben.

Grüße Alle, auf baldiges Wiedersehen im freien Vaterlande.

flüchtig

Dein

Dimitri.

Pe verso adresa: Sr. Wohlgeboren dem Herrn Lascar von Rossetti in Czernowitz, im Hause A. Hurmusaky, dringend.

O b s. : Dimitrie = Dimitrie Cantacuzino.

38.

1848, Iulie 16/28.

Gheorghe Ghica dă lui Costache Negri informațiuni despre evenimentele din Moldova.

Mon cher Négri.

Je vous ai annoncé par la voie ordinaire le départ de troupes russes ainsi que les succes complet que les Valaques ont eu puisque la Porte a approuvé leur constitution avec certaines modifications. Nous devons nous occuper actuellement de la confection de la notre et envoyer une deputation a Constantinople immédiatement après l'arrivée de Soliman Pacha a Iassi.

Mon opinion particulière est la reunion des deux provinces. Aussitôt que le Prince Michel prendra la fuite je vous avertirai afin que vous arrivez tous en masse.

En attendant je vous embrasse et suis votre tout dévoué ami.

G. Ghyka.

Pe verso adresa: Monsieur Constantin Negri, Czernowitz.

39.

Iași, 1848, Iulie 17/29.

G. Dulcescu scrie comitetului din Cernăuți despre activitatea ce o desfășoară comitetul din Iași.

Domnul meu!

Soțietatea de care V'am făcut cunoscut prin scrisoarea trecută că ar fi, ecsistă în adevăr, compusă din mai mulți bărbați de Marte, carii s'au pus în relații până acum și cu unile din ținuturi. Propaganda este începută afară de capitală și prin mai multe poliții. In miliție încă au (captat) vreo câțiva ofițeri. Această soțietate are pregătită o proclamație cătră popor precum și un proiect de constituție în conformitate cu a Valahiei.

După înțălegirea ce am avut cu unii din mădulari propuindu-le a intra în relație și cu D-Voastră, mi-au arătat în privirea aciasta ce mai vie dorință și tot odată m'au învitat chiar să vă fac cunoscut o asăminea, pentru ca să putem lucra într'o unire. Așa dar, ea aștiaptă întru aciasta răspunsul D-Voastră cât mai neîntârziat, nefiind timp de perdut și tot odată voește a ști oficial de cele ce ați lucrat până acum, după care și ea Vă va împărtăși pe ale sale.

Precum V'am mai arătat și mai denainte, soțietatea fiind alcătuită parte din oameni ce să numesc în limba aristocrată din popor și fără de stare; prin urmare mijloacele de a putea realiza și sprijini lucrurile lor, le lipsăsc mai de tot. Acum de abia au început a face oare care adunări bănești, dar și aceste foarte mici.

Eu din parte-mi Vă fac cunoscut că după înputernicirea ce am luat de acolo, n'am putut să fac nimică altă decât să agonisăsc făgăduințe depe la unii și alții cătră carii m'am adresat. In acei ce avem nădejde, nu i-am întâlnit până acum fiind duși în toate părțile de frica colerei și numai aice am început a face ceva, care însă îi foarte puțin. Ași dori dar să știu, dacă împrumutul proectat s'au adus în ființă sau nu.

Pentru Rușii dela Bârlad sânt mai multe scrisori aice și oamenii cred, că ei au trecut în Basarabia, încât să nădăjdueste că în curând vom scăpa și de acei aflători în capitală. Vodă s'au de-

clarat că trece cu dâșii și încă depe acum s'au început negoțieri cu N. Rosnovanul care este merit a-i fi următoriu!

Vestea că constituțea Valahiei s'au cunoscut de Poartă, au produs în poporul de aici ce mai vie mulțămire, încât de sigur îl vom ave în parte la ce dintâi încercare de a o proclama și la noi, a-săminea și prin ținuturi. Lăcuiorii încă au simțit și spre dovadă că cunosc ceea ce poate să fie bun pentru dâșii, sânt câteva conspirații asupra proprietarilor, cu scop chiar de a-i ucide. Una din aceste și ce mai însămnată (fiindcă era într'însa cincisute) au fost cât pe ce să izbutiască la moșia Urecanii a fraților Catargiești. Inșă și unul din d-lor mi-au istorisit-o. Și cu toate aceste partea ce mai mare din proprietari nu vor să înțăliagă nevoia ce urmiază pentru chiar interesul lor a le da de voe acum aceea ce odată vor fi bucuoși a țeda, când din nenorocire va fi târziu.

Al d-Tale cu toată cinstea
D[ulcescu].

40.

Cernăuți, 1848, Iulie 30.

Memoriul refugiaților moldoveni din Cernăuți adresat comisarului turc Soliman Pașa.

Excéllence

Nr. 11. Nous, émigrés de Moldavie par suite de cruautés du Prince Michel Stourdza, venons en toute confiance au devant de Votre puissante intervention et faisons appel à Votre justice.

Au nom de notre Patrie nous accusons Michel Stourdza d'avoir été traître à son pays et traître à la Turquie.

Pendant 14 ans, ce fléau couronné, plus terrible que tous les autres fléaux qui ont devasté la

Nr. 11. Noi, emigrați din Moldova în urmare cruzimilor Domnului Mihai Sturza, venim cu toată încrederea înaintea puter nicei Voastre intervenții și facem apelul la dreptatea Voastră.

În numele patriei noastre noi acuzăm pe Mihai Sturza de trădător patriei sale, de trădător și chiar Înaltei Porți.

Această hiară încoronată mai grozavă de câtu toate nenorocirile care au venitu asupra Mol-

Moldavie sous son règne, ce prince ennemi déclaré de ses sujets a commis impunément les actes les plus criminels. Il a méprisé les lois divines et humaines; il a foulé aux pieds les droits sacrés de l'humanité; et malgré son engagement solennel vis-à-vis de la Sublime Porte, il a méconnu la sainteté de devoirs qu'il était appelé à remplir en montant sur le trône.

Non content cependant d'avoir été ainsi traître à sa patrie, le Prince, mu par la soif inextinguible de l'or et craignant la Justice inévitable de Sa Hautesse le Grand Sultan, a taché par tous les moyens de dissoudre les liens qui attachent la Moldavie à l'Empire Othoman; et pour arriver à ce but, dans la seule intention de garantir des richesses acquises par la spoliation, il n'a pas hésité à se rendre l'instrument actif d'une foule de machinations sourdes et contraires aux intérêts de la Sublime Porte.

C'est en présence de pareils actes et afin de mettre un terme à l'influence pernicieuse et corruptrice du gouvernement que les Moldaves ayant à leur tête les boyards et le Métropolitain, ont fait une manifestation légale dans les derniers jours du

dovei sub domnirea lui, acest domnu dușmanu declarat a supușilor săi, în cursu de 14 ani, fără temere de osândă a făcutu faptele cele mai criminale: El a desprețuit legile divine și umane; el a călcat în picioare drepturile sfinte a omenirii și înprotiva însărcinărilor îndatoririi sale de cătră In. Poartă, el a necunoscut sfințenia datoriilor ce trebuie să îplinească suindu-să pe tron.

Cu toate aceste Domnul Sturza nemulțămîtu de a fi trădătoriu numai patriei sale, mișcat de setea neînpăcată a aurului și temându-se de pedeapsa ce putea să tragă din partea prea In. Sultan, s'au silit prin toate mijloacele să defacă legăturile ce leagă pe Moldova cătră Imperiul Otoman, și pentru ca să aגיעă la scopul acesta cu țălu de a-și asigura avuțiile dobândite prin răpire, el nu s'au sfiitu a se face instrumentul activu a o mulțime de lucrări ascunse și contrariu intereselor Inaltei Porți.

În vederea unor asemenea fapte și în dorința de a pune un capăt influenței pernicioase și corumpătoare a guvernului, Moldovenii, având în capul lor pe boerii și pe mitropolitu, au făcut o manifestație legală în cele din urmă zile a lunei lui

mois de Mars, maniféstation à la quelle le Prince a répondu par des listes de proscriptions, par des ordres arbitraires d'emprisonnement et d'exil et par d'infames calomnies contre la plupart de ses sujets.

C'est à la suite de ces nouvelles preuves de haine, de trahison et de tyrannie de Michel Stourdza que les Moldaves ont fait une nouvelle manifestation auprès de Son Excellence Taa-lat Effendi; manifestation imposante que le Prince a de nouveau essayé de traiter de rébellion et qu'il a voulu étouffer à tout prix, au détriment même de sa patrie; et à cet effet il a traitreusement motivé l'occupation arbitraire de la Moldavie par un corps d'armée russe, afin d'ajouter un surcroît de terreur et de misère au fléau du choléra, aux ravages des saute-relles, à la famine et à toutes les calamités qui devastent en ce moment notre malheureux pays.

Excellence!

La Moldavie est pénétrée des sentiments les plus cordiaux pour l'Empire Othoman. Les Moldaves qui par leur position sent et seront toujours les fidèles amis de la Sublime Porte, veulent consolider aujourd'hui plus que jamais le traité de

Martie, manifestație cătră care acest domnu a respunsu prin liste de conscripții, prin porunci arbitrării de întemnițare și de ecsiliu și prin mărșave clevetiri înprotiva celor mai mulți din supușii sei.

In urmarea acestor noue dozevi de ură, de trădare și de tirănie a lui Mihai Sturza, Moldovenii au făcutu o nouă manifestație cătră Ecselenția Sa Talaat Efendi, trimisu aice a Inaltei Porți, manifestație impozantă pe care domnul earăși a cercat a o trăta ca rebelie și pe care a voit să o sugrume prin toate chipurile, chiar cu perdearea patriei sale; și spre acest sfârșit ca un trădător au mijlocitu ocupația arbitrară a Moldovei de o armată rusască, pentru ca să adaogă un sporiu de grozăvie și de ticăloșie pe lângă lovirea holerei, stricăciunea lăcustelor, foametea și toate calamitățile ce deprădează astăzi țara astă nenorocită.

Ecselenția Voastră!

Moldova este pătrunsă de simțirile cele mai cordiale pentru Imperiul Otoman. Moldovenii, care prin poziția lor sânt și vor fi pururea amici credincioși a In. Porți, astăzi mai mult decât totdeauna voescu a consolida tractatele strămoșilor lor cu Ea.

leurs ancêtres avec Elle. Mais avant tout, ils ont besoin de l'appui de leur Suzérain pour échapper au système oppressif d'un Prince ennemi de leur Nationalité.

C'est donc à la Sublime Porte que nous faisons appel pour nous sauver d'un tyran reconnu traître à son pays et traître à la Turquie.

En faisant un pareil acte, Sa Hautesse le Grand Sultan ajoutera à sa gloire celle d'avoir rendu justice à un peuple de sa haute protection et s'attachera par les liens sacrés de la reconnaissance quatre millions de Romains qui se feront toujours un devoir de prouver leur fidélité en toute circonstance.

Nous finissons en priant Votre Excellence d'agréer les vœux que nous faisons pour le règne glorieux de Sa Hautesse le Grand Padischah et de considérer les soussignés comme les très humbles et très dévoués serviteurs de votre Excellence.

Basile Ghika
 Prince Aléxandre Morouzi
 G. Radoul
 C. Negri
 V. Alexandri
 I. Alexandri
 A. Russo
 P. Cazimir
 C. Cazimir
 B. N. Cantacuzeno

Dar înainte de toate ei au nevoie de sprijinul suzeranului lor pentru ca să scape de asuprirea unui domn dușman naționalității lor.

Așa dar noi, pentru ca să scăpăm de un tiran recunoscut ca trădător patriei și a Turciei, alergăm la ajutorul Înaltei Porți.

Prin un asemenea actu Prea Înaltul Mare Sultan va adăoga la gloria sa aceea că au făcut dreptate unui popor prin înalta sa protecție și prin legături sacre de recunoștință va avea patru milioane de Români care vor cunoaște tot deauna de datorie a-și dovedi supunerea lor în toată înpregiurarea.

Noi sfârșim rugând pre Excelența Voastră de a primi binecuvântările ce facem pentru domnirea glorioasă a înaltului mare Padișah și a considera pe subînsemnații ca pe cei mai supuși și mai credincioși servitori a Excelenței Voastre.

N. Ionesco
 Théodore Sion
 Zaharie Moldovan
 Em. Kostaky-Iepuran
 G. Sion
 A. I. Cousa
 I. A. Cantacuzèno
 L. A. Rosetti
 N. Pisosky.

41.

Cernăuți, 1848, Iulie 30.

Adresa refugiaților moldoveni trimisă consulului francez.

Monsieur le Consul général,

No. 12. Les preuves nombreuses de sympathie que Vous avez montrés pour nos malheurs; les services signalés que Vous avez rendus à la plupart d'entre nous et surtout l'appui fort et sincère que Vous avez prêté à notre cause nationale, sont des actes dignes de la grande Nation que vous représentez en Moldavie, des actes capables de vous attirer la reconnaissance et l'amour de tout un peuple.

Ces sentiments de la part des Moldaves Vous les possédez déjà, Monsieur, et si nos compatriotes ne vous les ont pas manifestés encore ouvertement, c'est aux circonstances pénibles où ils se sont trouvés que vous avez à l'attribuer et non à leurs cœurs, car, soyez-en convaincu, Monsieur, leurs cœurs Vous sont acquis à tous les titres.

Permettez-nous donc, à nous émigrés de Moldavie, d'anticiper sur l'époque de notre retour à Iassy afin de Vous exposer ici tout ce que nous sentons de gratitude pour la manière dont Vous avez pris la défense de notre sûreté personnelle lors des affaires du mois de Mars et surtout pour la fermeté avec laquelle Vous venez de défendre les droits de notre patrie contre l'invasion arbitraire de la Russie.

Grâce à Vous, Monsieur, nos Malheureux frères de Broussa ont senti s'adoucir les tourments de leur exil, grâce à votre puissante intervention la Moldavie vient d'échapper d'une occupation désastreuse d'armées ennemies. C'est donc au nom de nos frères, au nom de notre patrie que nous Vous adressons en ce moment les sentiments de profonde reconnaissance dont nous sommes pénétrés à Votre égard, et c'est en vertu de notre entière confiance en Votre amitié que nous Vous prions de présenter vous-même au nouveau commissaire de la Sublime Porte, Soliman Pascha, l'adresse ci-jointe, après en avoir pris connaissance, et si Vous le jugez à propos.

Agréez, Monsieur le consul général, l'assurance de notre considération la plus parfaite et de notre profond dévouement.

Basile Ghika, C. Negri, G. Sion, N. Pisosky, Zaharachi Moldovan, P. Casimir, C. Casimir, Th. Sion, A. I. Cousa, I. A. Cantacuzène, Em. Kostaky-Iepouceanul, L. A. Rosetti, G. Radoul, Prince A. Morouzi, B. N. Cantacuzène, I. Alexandri, V. Alexandri.

La urmă adăogată următoarea dată: 14/26 Juillet 1848, Tchernowitz.

42.

Iași, 1848, Iulie 19/31.

Mavrojeni trimite lui Costache Negri informațiunii asupra evenimentelor din Moldova.

Mon cher Negri!

Ma rencontre avec Mr. Doultchesko m'a engagé de Vous adresser ma présente pour Vous mettre en fait en quelques mots, de notre triste état de choses. Les affaires sont plus graves que jamais et d'une complication impossible à débrouiller. Une partie de l'armée campée à Bérlad a quitté notre pays pour repousser en Bessarabie; lorsque nous sachions positivement si le reste suivra la même marche. Malgré les bruits accredités qui ont courru les jours passés que les Russes avaient reçu l'ordre d'évacuer le pays, le camps d'ici ne bouge pas et nous les voyons même prendre des dispositions qui donnent à prévoir une longue occupation. D'une autre part on assure que les Russes n'attendent que la ve... de Turcs pour nous quitter. On assure en même temps que ceux qui ont quitté Bérlade vont retrograder et que de nouvelles forces de 60.000 hommes les suivront. De tous ces bruits... il... que la vérité et impossible a connaître.

Nous autres ici, nous nous occupons former une cause qui nous donne les moyens d'agir. Tout le monde est dispersé, mais nous esperons pouvoir les reunir ici dans peu de jours. Pour le... il n'y a à Iassi que Alekaki Marocordato, Chrisoverghi et moi. Je vous annonce que la... de notre partie et de parvenir a... pour la Moldavie la même constitution qui serra devalu à la

Valachie telle que les Valaques l'ont proclamé. A eu même temps la réunions de deux principautés sous un même gouvernement c'est dans ce ... sens que nous sommes de ... à travailler, par tout les moyens possible; aucune autre diversion ne saurait nous en faire ... Faites connaître ce que je vous écris à tous nos frères de la bus et je ne mang... pus.... de vous faire régulièrement toutes nos demarches et tous le progrès qui nous ... Si votre confiance ne m'ut pus retirée, mettez moi aussi de Votre côté au faite ... que vous croirez opportun, pour que nous commencions un fais ce segir avec emiter et ...

Tout à vous

Mavrojeni.

Excusez mon ...

On prétend que Taalate Effendi arrive ...

43.

Iași, 1848, Iulie 19/31.

G. Dulcescu raportează comitetului din Cernăuți despre cele săvârșite de el în Moldova.

Domnul meu!

7. In privire că d. Sander pe care vi-l recomandez prin osăbită scrisoare din 17 a curgătoarei, nu s'au pornit spre acolo la 18, precum era hotărât, ce au rămas pe mâne, eu mă grăbesc a Vă înștiința și prin aceasta despre noutățile mai prospete ce sună:

Că Rușii dela Bârlad deși trecură înapoi în Basarabia precum scrisoarea din 17. arată. Acum însă din nenorocire sânt științe ce trec de pozitive că au venit iarăși în numita politie. Iar cătră acei din Iași să zice că în noaptea trecută s'au mai adaos încă o mie ce au trecut pe la Sculeni. Pe de altă parte Turcii încă să mișcă, la Galați [din] carantin iasă acum 6000, ca după aciasta să să tragă în sus spre Iași unde să așteaptă mai ales că și din partea departamentului din lăuntru s'au slobozit poronci cătră ocărmitorii ținuturilor a le pregăti poduri și celelalte.

În Valahia spun că întră 16.000 și pe lângă acestiea să mai zice că alți 50.000 între carii să află și o cavalerie din cele mai alese, să apropie de Dunărea, lucru care știindu-să de Ruși, să vorbește că și ei ar fi poroncit unei divizii a să trage tot spre Dunărea, iar rămășiței din diviziea ce să află acum în Moldova să triacă și să să uniască cu acei dela Bârlad.

Eu Vi le spun aceste încât să atinge despre Ruși după știința ce am luat dela unul din ai noștri care spionează în consulatul rusăsc, iar cele atingătoare de Turci să vor lăsa aice îndeobște, mai ales după știința ce au adus-o aice unul din frații Node.

Între altele mai noi este și aciasta că Vodă scriind socrului său, lui Vogoride, l-au rugat să-i facă cunoscut de poate a să mai ține pe tron sau nu, ca la întâmplarea din urmă să-și deie dimisia. Și răspunsul ce l-au luat este că după purtarea ce au avut preferând cu întrecire pe Ruși, el nu poate a-i agiuta întru cât de puțin, și așa precum din aciasta urmiază ca să cadă, iar în Constantinopol s'ar trăta astăzi despre unirea Valahiei cu a Moldovei supt un domnitoriu strein, apoi spre a să îmbuna măcar cât de puțin înaintea țarei să să sârguiască a compune potrivit cu împregiurările de față a țării, un așezământ pe care să-l trimită la Constantinopol pe de o parte, iar ca decât să silească [a se] împăca cu boierii, să cheme pe toți cei afară din țară înapoi și tot odată să să asigure ce pe cât s'a pute mai mult avutul său (macară ce el au luat-o de demult).

Această știre circuliază între toți biurocrații cei mari.

Adaog a Vă mai spune că mai mulți din tineri de sama aceluea ce scrie D-Tale tac acum și cu carii eu m'am grăbit a intra în relație, să silesc a întruni toate partizile liberale ce ar fi aice sau afară în țară, a forma o casă și a lucra în sfârșit prin înțelegire cu D-Voastră și Valahia precum cred că V'o manifestiază aciasta prin scrisoarea pomenită mai sus, pe care V'au făcut-o după propunerea me.

Eu mă silesc prin tot chipul cu cei asăminea mie a lăți propaganda și până acum am vre-o câțiva preoți și mai mulți tineri.

Vlădica . . . este și va fi al nostru pentru totdeauna. Tot acum

am luat nădejdi și pentru mai înșămătoare agiutorări bănești, pe care n'oi lipsi a Vi le trimite la vreme.

Așteptând dar răspunsuri la lunga aceasta scrisoare pe care cred că le voi primi prin însăși persoană ce Vă va încredința pe aceasta.

Sânt al D-Tale cu toată cinstea

D(ulcescu).

44.

Iași, 1848, Iulie 31.

Un necunoscut arată lui Costache Negri ce fac soldații ruși în Iași.

Cu toată supunerea, cucoane Costachi,

Făcându-Vă înștiințare despre toate în răvașul de urmă și fiind că toate n'au luat nici un fel de schimbare, nici eu nu pot a da ceva de novita. Numai trebui să vă spun că cu toate că se spune că Rușii să vor duce cu sigur, eu încă nici o mișcare văd care să-m aducă vre un fel de încredințare de depărtare. In toate serile să duce boerime afară la Copou și Rușii să strâng în grămadă și cântă și gioacă în fața lor și toți privitorii arată un fel di bucurie de nebuniile lor ce li fac sârând ca comedianți în toate părțile, numai eu nu li putem vede fără de ciudă strigând în gură mare: Na Bahlui! v'ați înplut cu mamaligă?, vă vine a sări? o, țoc, țoc, țoc, țoc, țoc. Așa câte și mai multe. Boerii și jidanii ce era adunați râde di-și ține pânticile.

Vă rog dacă viți duce cumva dela Cernăuți din pricina holerii, să-m înștiințați unde viți așaza și adresă, să vă mai pot scri cât voi fi în Eși. Răvașul alăturat aveți bunătate a-l 'da c[uconului] Toader Sion, însă binevoiți în grabă fiind grabnic.

Vroidu-Vă la toți, buni prieteni și compatrioți, nesmintită sănătate, mă închin cu supunere.

Un patriot.

Pe verso adresa: Hochwohlgeboren den Herrn K. von Negri zu Czernowitz, à l'hotelle de Vienne (greșit în loc de otel de Paris).

45.

(1848, August)

Rale scrie comitetului din Cernăuți despre evenimentele din Moldova și despre o broșură care urmează să se tipărească la Cernăuți.

Iubite prietine.

Nu Ț-am răspuns la scrisoarea prin care ai vrut numai să-Ț ecspeduesc alta cătră Hurmuzachi neavând ce-Ți spune. Iar acum ne-am înștiințat că Rușii să întorecu, că Soliman Pașa vine în zilele acestea în Eși, Duhamel c'ar fi învinovățit pentru aducerea oștirilor și că Vodă cu familia sa s'ar fi ducând peste Prut spre a face adunare prietenilor sei, cărora au vrut a-ș vinde țara. Domnul dee ca și aceasta să să adeverească.

Cu poșta al doile Vă voi scrie mai lămurit, despre ducerea Rușilor și misia lui Soliman Pașa ce nu poate fi după împregiurările politice a Turchii decât favorabil nouă.

Arată fraților de acolo că drumul legal este bunișor pentru că nu dădu cuvânt Rușilor a zăce că veniră pentru a liniști vre o răzvrătire, pentru că scoasă minciunos raportul lui Vodă și prin urmare că nu ne lasă a nădăjdui nicidecum împlinirea dorințelor noastre.

Am trimes prin C. Hurmuzachi o refutare împotriva unei broșuri favoritoare lui Vodă. Grăbiți numai decât a să tipări ca să nu rămâe neîntâmpinată, să să lumineze puținii oameni ce s'ar ademeni aceia și lipsindu agiutoriul fizic rusesc, să-i lipsască tot agiutoriul moral, care mulțămită fie slobozeniei tipariului din Bucovina —, s'au paraluat (!) și să mărginește sau în puține fețe care privescu în căderea stăpânului lor și a lor proscricție, sau în oamenii de rând care sânt nemulțămii numai atunce când nu le lucrează calfele, nu le umblă neguțitoria.

Inchinăciuni și îmbrătoșări lui Hurmuzachi, Negri, Alecsandri și d. Sion și Cazimireștilor și etc. (?)

Al Vostru

Rale.

46.

Dorna, 1848, August 11.

*Nicolae Hurmuzachi scrie fratelui său Doxachi despre felul cum
petrec refugiații moldoveni la Cernauca.*

Lieber, guter, theurer, einziger Doxaki.

Der Aleco befindet sich mit vielen jungen Moldauer(n) in Czerna-
nauka, wo sie, wie ihnen jemand sagt, daß die Russen aus der
Moldau weg sind, gleich Wein holen lassen und Banquette geben,
wie sie wieder, [wenn] sie hören, es ist nicht wahr, traurig sind.
So ist es schon mehrere mal der Fall gewesen.

Grunzel.

47.

Bosanci, 1848, Septemvrie 16.

*Postul de grăniceri raportează comandamentului militar al Bucu-
vinei despre trecerea hotarului Bucovinei a episcopului Iustin
Edessis.*

An ein löblich kais. königl. Bukowiner Militär und
Grenz dann Truppen Divisions Kommando

zu Czernowitz.

Am 12. September um $\frac{1}{2}$ 8 Uhr in der früh erschien der Herr
moldauische Bischof Iustine Edessie aus Iassy, welcher sich am
Grenzschraken als Remigrant mit folgenden Worten ohne Paß
meldete:

Er wäre bei dem seeligen Patriarchen von Iassy erster Sekretär
und Archivarius gewesen, wurde nach dem Tode dieses hohen
Priesters von der Regierung beauftragt, alle die geheimen Papiere
und Verordnungen an einem bestimmten Tage der Regierung zu
unterlegen, wo nicht, so wird er in einem von den verbandten
Klöstern seinen künftigen Aufenthaltsort angewiesen bekommen.

Es bleibt ihm daher nichts anderes übrig, als so schnell wie möglich die ihm als heilig anvertrauten Urkunden und Schriften zu retten und sein Heil in der Flucht zu suchen. Er bath daher um Einlasz und Aufnahme in die kais. königl. Staaten.

Es wurde dem hochwürdigen Herrn demnach der Eintritt gestattet, und mit ihm nach Vorschrift verfahren.

Welcher Vorfall hiermit Einem löbl. Bukowiner Militär und Grenz dann Truppen Divisions Kommando ehrfurchtsvoll unterlegt wird.

In Erkrankung des H. Lieutenant Wothe

Anton Seemann.

36 Jahre, zivil gekl. ganz leer, ohne Paß.

48.

Wien, 1848, Dezember 15.

Autorizația eliberată lui Eudoxiu Hurmuzachi de a ridica corespondența lui E. Costachi-Epureanu și a lui Lascar Rosetti.

Vollmacht.

Hiermit bevollmächtigen wir Endesgefertigte: Emanuel Iepuriano Kostaki und Lascar Rosetti den Herrn Eudox. von Hormuzaki alle unter unserer Adresse ankommenden Briefe, Geld und sonstige Sendungen von der Post zu erheben und unter seiner Unterschrift den Empfang zu bescheinigen.

E. Kostaki-Iepoureano, L. Rosetti.

49.

Cernăuți, 1848, Decemvrie 27.

Ziarele străine oprite să intre în Moldova.

An die löbliche Redaktion der „Bukowina“.

Das hohe Präsidium der k. k. obersten Hofpostverwaltung hat mit Dekret de dato Wien, 20. d[ieses] M[onates] Z[ahl] 1401 anher angedeutet, daß zufolge Erlasses Seiner Ex[cellenz] des

Herrn Ministers des Innern die Beförderung aller in- und ausländischen Zeitungen und Journale nach Iassi vom 1. Jänner 1849 angefangen gänzlich einzustellen ist.

Wovon man eine löbliche Redaktion der „Bukowina“ hiemit in Kenntnis setzt.

Vom k. k. Postinspektorat.

50.

Cernăuți, 1849, Ianuarie 2/14.

Foaia volantă cu care ziarul „Bucovina“ anunță publicului sistarea apariției din cauza stării de asediu.

Inștiințare.

Prin proclamația înaltului General-Comando a Galiției din 10 Ianuarie puindu-să Galiția și Bucovina în stare de războiu s'au curmat totodată și publicarea a tot felul de jurnaturi cu ecsepție a Gazetei de Lemberg și Cracovia.

Din aceasta cauză și „Bucovina“ trebuind a conteni, redacția ei să grăbește de a încunoștința despre aceasta pre onorații săi abonați, făgăduind că ea nu va lipsi a face de îndată cuvenitele pasuri la locurile competente spre a i se înnoi continuarea foaii.

Redacția „Bucovinei“.

Foaie volantă în limba română și germană, în Academia Română, Manuscris român. No. 4082, foaia 31.

51.

Olmütz, 1849, Ianuarie 22.

Ciorņa cererii în care ziarul „Bucovina“ cere Ministerului de războiu autorizația de a reapare.

Durch die Verhängung des Belagerungszustandes über Galizien und die Bukowina wurde das einzige in Czernowitz unter dem Namen „Bukowina“ erscheinende Zeitungsblatt von unverdientem

allzufrühem Untergange ereilt. Dieses in romanischer Sprache mit gegenüberstehender deutscher Übersetzung herausgegebene Wochenblatt verfolgt eine mehr nationale und literarische als politische Tendenz, indem es das bisher fast gänzlich vernachlässigte nationale Element und namentlich die in der Bukowina brachgelegene romanische Sprache zu heben und zu läutern sucht, mit politischen Tagfragen sich jedoch fast garnicht und höchstens in Beziehung auf die stammverwandten Donaufürstenthümer befaßt, deren traurigem Lose es durch Darlegung ihrer Rechte und Interessen und durch Bezeugung eines gerechten Mitgeföhles Rechnung zu tragen nicht umhin kann. Dabei aber ist dieses Wochenblatt von einer nicht zu verkennenden loyalen Gesinnung gegen die erhabene österreichische Dynastie und die Gesamtmonarchie, sowie vom Geiste steter Schonung gegen das Bestehende durchdrungen, weshalb es auch mit Recht der besonnenen Presse beigezählt wird.

In Anbetracht des Umstandes nun, daß die „Bukowina“ und die in Kronstadt erscheinende „Gazeta de Transilvania“ wegen ihrer lokalen und provinziellen Färbung außerhalb Siebenbürgens wenig Interesse bei nur geringem Anhang bietet, die einzigen in Österreich ausgegebenen romanischen Zeitungen sind, in Anbetracht ferner, daß seit Neujahr auch die „Gazeta de Transilvania“ wegen der traurigen Lage Siebenbürgens und der sehr herabgeschmolzenen Abonnentenzahl bis auf Weiteres eingegangen ist, folglich die „Bukowina“ als romanisches Blatt allein besteht, in Anbetracht endlich, daß der Stamm der Romanen in Ungarn und Siebenbürgen seine altbewährte treue Anhänglichkeit an Fürst und Vaterland mit seinem noch fließenden Herzensblute besiegelt und auch in der Bukowina, wie die letzten Ereignisse zeigen, nicht gewankt hat, erlaubt sich die Redaktion der „Bukowina“ ehrfurchtswoll die Bitte (zu stellen):

Das Hohe k. k. Kriegsministerium wole ihr die Bewilligung zur ferneren unbeirrten Herausgabe der Wochenschrift „Bukowina“ womöglich ohne Verzögerung geneigtest ertheilen und die entsprechende Weisung an das k. k. Galizische Generalkommando ergehen lassen.

Die Redaktion der „Bukowina“.

52.

Viena, 1849, Ianuarie 12/24.

A. I. Cuza scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi despre situația materială a refugiaților moldoveni.

Mon cher Hourmuzaki,

Alexandre Rosetti affecté par le . . . (Splén??) pour vous écrire lui même me charge de vous demander en premier lieu des nouvelles de votre précieuse santé et vous prier de bien vouloir nous faire savoir le terme de votre retour si désiré pour différentes raisons parmi lesquelles (bien entendu, la première, l'agrement de votre Société). Alexandre a reçu ma lettre de Iassy par la quelle on lui annonce un envoi d'argent, il désiderait partir, cela serait même nécessaire pour lui puisqu'il doit toujours s'en aller qu'il fit ce voyage en compagnie, la solitude lui étant nuisible, mais il ne peut pas s'en aller sans nous voir avant, et je me suis décidé de l'attendre quelques jours; repondez-nous donc si vos affaires diplomatiques auprès des Illustres vous retiendront encore longtemps. Des lettres chargées sont ici pour Nico Ghika qui est parti et nous attendent — de même Rouso dans la supposition que vous avez de l'argent pour lui, désire votre retour — il a échappé bravement à tous les dangers . . . .

qui n'ont pourtant passé sur lui sans lui laisser une assez forte teinte de Magar (?). En espérant vous voir avant mon départ que je remets aussi pour cela je vous prie de croire au sincère devouement de celui qui se fait un plaisir d'être votre

Serviteur

A. I. Couza.

P. S. On me dit que Georges serait aussi de la députation, faites lui mes compliments pour cela et nos amitiés.

Pe plic adresa: Monsieur Doxaki Hourmuzaki à Olmütz, Mitglied der Bucowiner Deputation.

53.

Paris, (1849), Februarie 2.

Lascaŕ Rosetti scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi, cã dorește sã trimiță mamei sale ziare franceze și roagã pe E. H. sã mijloceascã expedierea acestora dela Viena la Iași. Despre starea politicã din Paris.

Lieber Freund.

Ich bin in einer Verlegenheit und wende mich natürlıch an Dich, um wie immer Deinen hochweisen Rath einzuholen. Dir muß es schmeicheln, und mir nützt es. Der casus ist folgender: Meine Mutter und der Bakal schreiben mir, daß sie unmöglich dem Verboth der Zeitungen sich fügen können, daß sie zu Grunde gehen ohne Zeitungen, in Folge dessen haben sie mir folgende Adresse eingesandt, um ihnen auf diese Weise eine Zeitung zukommen zu lassen. Die Adresse ist: „Monsieur A. Photinos, secretaire du Consulat de S. M. Hellenique à Iassy“. In der Wahl der Zeitungen habe ich mich entschieden für die „Estafette“, weil sie einen Auszug aus den bedeutendsten Zeitungen aller Farben liefert und auf diese Weise die Einseitigkeit der französischen Zeitungen abhilft. Übrigens würde ich mich auf die kürzest mögliche Zeit abonirt haben, um zu einer anderen Zeitung überzugehen, falls diese den Lesern nicht zusagen sollte. Aber jetzt kommen die Schwierigkeiten. Das Abonnement kann von hier nur bis Wien gemacht werden und nicht bis Iassy. Ich müßte also das Blatt an irgend jemanden in Wien anweisen, der es wieder weiter expediren müßte. Nur weiß ich nicht, ob in Wien unter den jetzigen Umständen d. h. während des Belagerungszustandes dieses Blatt bezogen werden darf und dann, ob die österreicheische Post sich nicht absolut weigert, für wen immer Zeitungsblätter für die Moldau aufzunehmen. Ich ersuche Dich daher, Dich über alle Punkte genau zu erkundigen und mich in Kenntniss zu setzen; nur bitte ich Dich, diess in der kürzest möglichen Frist zu thun, denn sie erwarten in der Moldau mit heißer Sehnsucht die Ankunft der Zeitungen von Tag zu Tag. Findest Du, daß es ein-

facher und kürzer ist, das Abonement in Wien selbst zu machen, so thue es und benachrichtige mich. Ich glaube fast, daß dieß das Beste seyn wird, wenn aber nicht, so schreibe mir ungesäumt, damit ich Dir das Blatt einsende, welches Du alsdann die Gefälligkeit haben wirst als Zeitung (das ist als Brief) weiter zu expediren.

Wir haben abermals Unruhen gehabt oder vielmehr, wie die ministeriellen Zeitungen sagen, wir hätten sie gehabt, wenn nicht zur rechten Zeit die nöthigen Maßregeln getroffen worden wären. Die gerichtlichen Untersuchungen werden wahrscheinlich hervorstellen, daß dieß leider wahr ist. Unfähig durch Vertrauen und Gesetz, den Staat zu leiten, da ihnen — den Republikanern — die Leitung aus der Hand gefallen, ohne daß sie ihnen jemand gewaltsam entrissen hätte, denken sie durch Guillotine und Terrorismus Alles, was nicht auf dieselbe Weise denkt, auf die Seite zu schaffen, um allein auf dem Kampfplatze, dem Friedhofe, zu bleiben und keine weitere Anfechtung zu befürchten zu haben. Die Umstände und Verhältnisse gelten ihnen nichts und sehen nicht ein, daß eben weil sie ihnen Hohn sprechen, ihnen die Zügel aus der Hand gleiten, um in andere überzugehen, die sie berücksichtigen und nach ihrem Werthe ausschlagen. Sie sehen nicht ein, daß dieselben Potenzen (die sie doch nicht vermissen können) dieselben Faktoren liefern und glauben, daß im Peter oder Paul aller Widerstand liegt und daß einmal diese vernichtet, aller Widerstand aufhören muß. Unfähig durch Vertrauen und Einsicht sich erwünscht und nothwendig zu machen, wollen sie durch Feuer und Schwert sich aufdringen, denn das Gefühl ihrer Unfähigkeit sagt ihnen, daß solange sie nicht allein da stehen, sie nicht das Ruder handhaben können.

Das ewige Politisiren ist mir zum Eckel geworden. Man hört nur Politik und was für Politik! Was mich aber schmerzt, ist zu sehen, daß Leute, deren Kultus die Ehrlichkeit ist, die das reinste Herz haben und unfähig waren sonst auch nur ein Huhn umzubringen, daß solche Leute im Vorgefühl der Unhaltbarkeit ihrer Träumereien der Guillotine und allen Gräueln das Wort reden und sie als eine Nothwendigkeit darstellen, um die christliche Liebe unter den Menschen einzuführen. In Schule, Kirche, Werkstat und Gasse wird nur Politik getrieben und Alles geht

zurück. Unsere jungen Leute lernen nichts, weil sie der Alp der Politik plagt und sie legen an den Tag eine Unduldsamkeit, eine Absprecheri, eine Genügsamkeit und Anmaßung, die die unzweifelhaftesten Begleiter der Ignoranz sind. Was anderen Kopf(fzer)brechen und Schlaflosigkeit verursacht, das thun sie ab mit einem Wort in höchster Instanz. Eritis sicut deus, scientes bonum et malum! Den einzigen Trost habe ich, daß die Franko-Fanatiker von der Höhe ihrer Begeisterung herabzusteigen beginnen und geneigt werden einzuräumen, daß auch die Franzosen Menschen sind und zwar nicht Alle der besten Art.

Leb wohl

L. Rosetti.

Pe plic adresa: Monsieur Eudox Hourmouzaki à Vienne, Autriche, Tiefen Graben Nr. 169.

Mama lui Lascar Rosetti a fost Eufrosina, fiica lui Dumitru Manu din Constantinopol și a domniței Marioara Caragea.

54.

Atena, 1849, Februarie 20.

Un Rosetti trimite lui Eudoxiu Hurmuzachi comunicări personale.

Vielgeliebter Freund.

In der Überzeugung, daß Dier diese paar Zeilen freuen werden, greife ich mit Freude nach der Pfeder, um Dier stets zu beweisen, daß weder die Entfernung noch die Umstände mich haben zögern lassen, ein(en) Augenblick, um Dier nicht sogleich wie ich in Kenntniß gesetzt worden bin, wo Du Dich befindest, Dier zu schreiben. Ich befinde mich in Athen seit vier Monathen neben meiner einzigen Schwester und preise Gott für die Gönung, denn ich bedurf (!) dringendst einer solchen Zerstreung, um mich erhalten zu können, welches auch nicht ermangelt hat sich einzuschücken; ich bin wie neu geboren, erholt von allen Leiden mit dem einzigen Unterschied, daß ich zu sehr fühle, daß dieß nicht mein Geburtstort ist und wehe ihm stillen nach meiner

Heimath, welche Gott weiß welche Kleidung nehmen wird und was aus ihr werden wird.

Ich bin einer sonderbaren Ansicht und sage, entweder werden wir erfrühren oder wird sich das Eis schmelzen — keinen Mittelpunkt kenne ich nicht, besonders noch nachdem ich erfahren habe, daß das Eis selbst eure Grenze überschritten hat. Ich kann mich teuschen, Gott gebe. Daß ist ein ungemein großer Schlag für die Zivilisation. Wir haben's theils den Magiaren zu verdanken, ihrem Stolze und Hochmuth. Diejenigen, die keinem anderen Rechte anerkennen, sind ihm nicht werth. Die Zeiten und die Geschichte wird's besser beweisen, aber lassen's wir ihnen.

Du und meine Brüder befandet euch gerade in den schwierigsten Augenblicke, doch die Vorsicht hat euch geschützt. Ich weiß nicht, warum Aleku mir nicht schreibt, ich habe ihm unlängst geschrieben Post restant und weiß nicht, ob ihm bei (= mein) Brief zugekommen ist, da ich die Adresse nicht kannte. Habe die Güte und erkundige Dich.

Was diesem hiesigen Lande anbetrifft, das Beste ist, man genüge sich bloß mit den Beschreibungen und mit der Geschichte Altgriechenlands, denn wenn man's von nahe kennen lehrt, so verliert man jede Ullision (= Illusion), und wenn noch was zu sehen ist, so sind die alten Monumenter und dergleichen, welche wahrhaftig zu erstaunen sind. Was die Gesellschaft anbetrifft, sie ist föllig demoralisiert. Ich erwart mit Ungeduld, zu sehen, welchen Weg die Sachen nehmen werden. Man spricht sehr von einem Bündniß zwischen F[rankreich], E[ngland] und T[ürkei] hinsichtlich der orientalischen Frage, die so sehr bedroht ist.

Ich befinde mich wohl und umarme Dich herzlich. Meine Emphelungen an Deiner ganzen Famillie. Grüße mir Konstantin und schicke ihm den beiliegenden Brief.

Meine [Grüße] an alle Unglückliche, die sich in Deiner Umgebung befinden.

Schreibe mir, wenn Du überflüssige Zeit [hast]. Lebe wohl, ich küsse Dich vom ganzen Herzen.

Schreibe mir und wo Dein aufrichtiger Freund sich in Wien befindet

Dein

Rosetti.

Am copiat scrisoarea aceasta cu toate greșelile ortografice și de limbă, care se datoresc parte stării nervoase a scriitorului, parte cunoașterii defectuoase a limbii germane.

55.

Cernăuți, 1849, Octomvrie 23.

Gheorghe Hurmuzachi comunică Administrației Bucovinei că se retrage dela conducerea ziarului „Bucovina“, care de acum înainte va fi redigat de fratele său Alexandru.

Löbliches k. k. Kreisamt.

Ich habe bisher in Gemeinschaft mit meinem Bruder Alexander Hurmuzaki die hier erscheinende Zeitschrift „Bucovina“ redigiert. Nachdem ich aber meinen bleibenden Aufenthalt fortan auf dem Lande zu nehmen gesonnen bin, das Preßgesetz aber das Recht zur Redigirung eines öffentlichen Blattes an die Bedingung knüpft, daß der Redakteur desselben seinen Wohnort in demselben Orte habe, wo das Blatt erscheint:

So beehre ich mich hiemit Einem löblichen k. k. Kreisamte die vorschriftsmäßige Anzeige zu machen, daß ich vom heutigen Tage von der verantwortlichen Redaktion der „Bucovina“ zurücktrete, welche letztere in Hinkunft unter der alleinigen Redaktion meines Bruders und bisherigen Mitredakteurs Alexander zu erscheinen fortfahren wird, — daß somit mit dem heutigen Tage auch meine bisherige Verantwortlichkeit für diese Zeitschrift erlischt.

Georg Hurmuzaki.

(Arhivele Statului Cernăuți, pachetul: ziarul „Bucovina“.)

Indice

Nume de persoane

A.

- Alecsandri Iancu: 1, 3, 4, 6, 9, 14—5, 38, 40, 59, 64, 70, 83, 103, 105.
Alecsandri Vasile: 1, 3—4, 6—8, 10, 11, 13, 14, 21, 31, 37, 38, 59, 62, 64, 70, 80, 83, 95, 103, 105, 109.
Ardeleni: 2.
Aslan Alecu: 20, 55, 62, 84—5, 97.

B.

- Bacal: 115.
Bach Eduard: 44.
Balș Alecu: 29, 90; Grigori 2, 6, 10, 14, 15, 38, 58—9, 64, 70, 83; Tode-riță 51.
Bănățeni: 2.
Bariț Gheorghe: 27.
Bejenarii din Cernăuți: 25—6, 56.
Bibescu Iancu: 66.
Bogdan-Duică Gh.: 13.
Bogdan Lascar: 95.
Botezatul Costache: 57.
Brandmayer: 51, 53—4.
Bucovinenii: 2, 17, 28 (vezi și Ro-mâni bucovineni).

C.

- Canta Vasile: 5—6, 10, 14, 18, 35, 40, 59, 64—5, 83.
Cantacuzino, boier: 3, 67; Alecu 64, Aron 20, 55, 62; Dimitrie 24, 77, 85, 96—8; Gheorghe 1, 5, 15, 38, 59, 64, 70, 83; Ion A. 6, 103, 105; Vasile 6, 14, 38, 103, 105.

- Caragea Marioara: 117.
Cârste Ienache: 2, 52—3.
Cartoian N.: 27.
Catargiu, familia: 100.
Cazacii: 75, 78, 85, 90, 97.
Cazimir Costache: 2, 6, 14, 38, 40, 59, 64—5, 83, 103, 105; Petrache 2, 3, 6, 13—15, 21, 38, 40, 59, 62, 64, 67, 70—1, 75, 80, 83, 95, 103, 105; frații 7, 10, 109.
Cernăuțenii: 20, 22.
Chinezu: 18, 74.
Cleopatra, cucoana: 60.
Cozadini: 18, 74.
Cracte: 22.
Crivăț Iustin: 3 (vezi Iustin Edessis).
Curius Ion: 6, 9, 14, 38, 59, 64, 83.
Cuza Alexandru: 6, 10, 14—5, 38, 40, 59, 64, 67, 70, 83, 95, 103, 105, 114; Dimitrie 64; Grigore 55, 58.

D.

- Dimitrescu Nicolae: 6, 9, 14, 59, 64.
Dorneanu, funcționar: 33.
Duhamel, general rus: 17, 20, 21, 25, 37, 39, 56, 84, 87, 91, 92, 94, 96, 109.
Dulcescu Gheorghe: 6, 14—5, 18, 19, 20, 59, 64, 67, 70, 77—8, 99, 100, 105—108.

E.

- Eckhardt Rudolf, tipografie: 35, 37, 40.
Eisenbach, consul austriac: 29, 32—4.
Emin Efendi: 84, 95.

Epureanu Manolache: 1, 2, 6, 8, 9, 15,
38, 64, 70, 73, 103, 105, 111.

F.

Filipescu, ofițer: 5—6.

G.

Ghica Gheorghe: 24, 98; Grigore 21,
55, 58, 67, 86—7; Grigore, domn 36;
Nicolae 26, 68, 97, 114; Vasile 6,
14—5, 59, 64, 70, 83, 103, 105.

Goleștii, frații: 6, 7.

Goluchowski, guvernorul Galiției: 72.

Guvernorul Bucovinei: 3.

H.

Henniger, baron: 44.

Hilarski: 80.

Hrisoverghi: 55, 105.

Hurmuzachi Alecu: 7—8, 14—5, 25—27,
33—5, 45, 59, 60, 64, 70, 77, 79, 80,
83—4, 95, 97—8, 109, 110, 118—9;
Constantin 4—5, 7, 25—6, 33, 45,
56—7, 60—1, 71, 76—7, 79, 80, 83—5,
94—5, 109, 118; Doxachi 8, 25, 56—7;
Eudoxie 4, 5, 7, 9, 10, 33—5, 45, 51,
53—4, 72—3, 110—1, 114—5, 117;
Gheorghe 8, 27, 29, 33, 45, 60—1,
95, 114, 119; Ilinca, 8; Nicolae 7,
26, 46, 110.

Hurmuzachi, familia: 1, 6, 8, 10, 13,
45, 68.

I.

Ieșenii: 17, 20—2.

Ionescu Nicolae: 5, 38, 103.

Ipsilanti: 30.

Isăcescu Gheorghe: 35, 94.

Istrati Nicolae: 15, 64.

Iustin Edessis, episcop: 3, 6, 22—3,
92, 110—1.

K.

Kogălniceanu Mihail: 3, 6—8, 10, 27,
35, 40—1.

König, emisar: 79.

Kotzebue, consul: 56, 87, 91.

L.

Laceanu: 84.

Lambrino: 64.

Liteanu: 85.

M.

Maiorescu Ion: 85.

Malinescu Vasile: 3, 5, 6, 18, 74.

Manu Dumitru: 117.

Mavrocordat Alecu: 20, 55, 62, 105.

Mavrojeni: 20, 105—6.

Melech: 94—5 (= Mihai Sturza).

Meletie, mitropolit: 3, 17, 21, 37.

Miculi Carol, muzician: 8.

Miculi, familia: 7, 79.

Moldovanu Zaharie: 1, 2, 6, 14—5, 38,
59, 64, 70, 83, 103, 105.

Moldovenii: 9, 15, 17, 19, 20—3, 25, 38,
39, 70, 81—2, 101—2.

Moruzi Alecu: 1, 6, 7, 10, 15, 70, 103,
105.

Moșcoviții: 84.

Muntenii: 19, 23—4, 30.

Murguleț, familia: 8.

Musurus, secretar turc: 75.

N.

Negri Costache: 1, 3, 6, 7, 8, 10, 13—5,
19, 20—1, 24, 38, 40, 59, 60, 62,
64—5, 67, 70, 75, 78, 80, 83, 95, 98,
103, 105—6, 108—9.

Node, frații: 107.

P.

Pandurii olteni: 66.

Panu Anastasie: 6.

Paşa dela Galaţi: 91.
 Photinos A.: 115.
 PISOŢCHI Nicolae: 3, 6, 14—5, 59, 64,
 67, 70, 86, 103, 105.
 Popazu, protopop: 79.
 Porumbescu Iraclie: 3, 6, 40.

R.

Radu: 77.
 Radu Gheorghe: 2, 6, 14—5, 38, 52—3,
 58—9, 64, 70, 75, 83, 103, 105.
 Rădulescu-Pogoneanu Elena: 7, 13.
 Rale: 24, 109.
 Ralet Dimitrie: 5; Smărăndiţa 6.
 Richthofen, consul: 17, 25, 37, 77—8.
 Rifat Paşa: 90, 95.
 Rolla Const.: 5, 6.
 Romalo Grigori: 5, 6.
 Românii: 19; bucovineni 17, 47.
 Rosetti: 117—8; Alecu 5, 6, 51, 53—4,
 64, 114; Eufrosina 75—6, 115—7;
 Lascar 1, 2, 4—7, 10, 15, 24—5, 38,
 64, 70, 72—3, 79, 80, 83—5, 94—6,
 103, 105, 111, 115—117.
 Rosetti-Roznovanu Alecu: 73.
 Roznovanu: 73; Nicolae 100.
 Russo Alecu: 1, 2, 6, 9, 38, 103, 114.
 Ruşii: 15, 17, 19, 22, 24—5, 29, 42—3,
 68—9, 70—1, 75, 78, 81, 83—5, 88,
 90—2, 94, 96, 99, 100, 105—110.

S.

Săftica, vezi: Sturza Elisaveta.
 Sander, emisar: 106.
 Seemann Anton: 111.
 Serim Efendi: 91.
 Sion Antohi: 58; Gheorghe 1, 2, 6—8,
 10, 14—5, 27, 38, 40, 59, 64—5, 70,
 83—4, 103, 105, 109; Teodor 1, 6, 10,
 14—5, 38, 58—9, 64, 70, 83, 103, 105,
 108.
 Soliman Paşa: 19, 22, 24, 42, 84, 87,
 90, 94—5, 98, 104, 109.
 Spausta, comisar: 53.

Stadion, ministru: 34.
 Stürmer, baron: 91.
 Sturza Alecu: 78; Costachi 78; Elisa-
 veta 57; Grigori 56; Mihai 1, 2, 9,
 17, 19, 21—5, 28—9, 31—39, 40,
 42—4, 46, 71, 92, 94, 96, 98, 100—3,
 109; Toderaş 80; Vasile 97.
 Sultantul: 21, 58, 67, 101, 103.

Ş (Sch).

Schaefer, emisar 79.
 Şiler Franz: 15, 18, 70—1.

T.

Talaat Efendi: 17, 20—3, 25, 37, 39,
 42, 56, 66—7, 75, 87, 90, 91, 95, 102,
 106.
 Tardini Fani, actriţă: 11.
 Totoescul: 57.
 Turcii: 75, 77, 84, 91, 95—6, 105—7.
 Turcul, cetăţean: 61.

T.

Tarul Rusiei: 41, 88.

V.

Valahii: 98.
 Veniamin, mitropolit: 22, 87.
 Vlădescu Alex., artist: 11.
 Vogoride: 107.

W.

Weissenbach: 60.
 Woinar, soldat: 86.
 Wothe, ofiţer: 111.
 Würth: 9.

Z.

Zapolski, preot: 32.
 Zotta Sever: 13.

Nume de localități, instituții și lucruri

A.

Abrud: 2.
 Administrația Bucovinei: 71, 119.
 Agenția austriacă din Iași: 31, 79.
 Anglia: 91, 96.
 Ardealul: 24, 56.
 Asia Mică: 1, 6.
 Atena: 117—8.
 Austria: 9, 26, 34, 68, 73, 75, 91, 113.

B.

Baia: 77, 96.
 Bălsătești: 98.
 Bălțătești: 78.
 Banat: 2, 82—3.
 Bârgău, pas. 2, 4.
 Bârlad: 2, 75, 90, 93—4, 96, 99, 105—7.
 Basarabia: 24, 41, 43, 88, 93, 95, 98—9,
 105—6.
 Berlin: 2, 23.
 Biczaz: 18.
 Blaj: 1.
 Boian: 3, 4, 25, 56, 86.
 Bosanci: 2, 3, 34, 52—3, 110.
 Botoșani: 2, 3, 35, 60, 85.
 Brăila: 1, 19, 78, 91.
 Brașov: 1, 2, 4, 37, 68—9, 72, 79, 113.
 Brusa: 1, 6, 20, 25—6, 56, 58, 61, 76—7,
 104.
 Bucovina: 1—5, 7—11, 18, 20, 24, 27,
 40, 44—7, 56—7, 72, 98, 109, 112—3.
 „Bucovina“, ziar: 16, 27—36, 45—6,
 112—3, 119.
 București: 5, 9, 24, 66, 75, 79, 80, 85,
 87, 91, 96—7.
 Budapesta: 73.
 Burdujeni: 18.

C.

Câmpia libertății: 1.
 Carpații: 81.
 Ceremuș: 42.
 Cernauca: 1, 8, 11, 16, 26, 28, 110.

Cernăuți: 1, 2, 4—10, 13—18, 20—4,
 26—8, 35, 37—44, 54, 56, 58—9,
 60—1, 64—5, 67—8, 70—2, 78—9,
 80—1, 84, 87, 93, 98, 100, 104—5,
 108, 111, 119.
 Chestia zilei, articol: 15.
 Comanda militară din Galiția: 112,
 113.
 Comănești: 97.
 Comitetul revoluționar din Cernăuți:
 13—4, 18, 20—1, 25, 38, 54—5, 57—9,
 61—4, 69, 70—1, 81—3, 99.
 Comitetul rev. din Iași: 15—8, 20—2,
 26, 54, 57—8, 61—2, 66—7, 81—4, 99.
 Constantinopol: 77, 84, 86, 89, 91, 96,
 98, 107, 117.
 Consulatul englez: 9.
 Copou: 19, 78, 108.
 Cornul-Luncei: 4, 7, 18.
 Costâna: 2, 52—3.
 Crasna: 8.

D.

Daco-România: 24, 98.
 Dardanelele: 91.
 Deputațiunea Bucovinei: 114.
 Deșteptarea României, poezie: 37.
 Dorințele partidei naționale: 40.
 Dorna: 4, 18, 110.
 Dorohoi: 2.
 Dresda: 9, 64.
 Dumbrăveni: 25, 60, 79, 80, 83—4,
 94—5.
 Dunărea: 40, 107.

E.

„Estafette“ ziar: 115.
 Europa: 9, 23—4, 31, 41, 81—3, 88—9.

F.

Facultatea de drept din Viena: 9.
 Foia pentru minte: 37.
 Focșani: 67, 91.
 Folticeni: 65.

Frankfurt: 19, 23, 68, 77, 82.

Franța: 10, 75, 89, 96.

G.

Galați: 1, 21—2, 51, 53, 75, 84, 87, 90—1, 94—5, 106.

Galiția: 27, 46, 51, 112.

Gazeta de Cracovia: 112; de Lemberg 112; de Transilvania 31—3, 113.

Germania: 26, 73, 89, 96.

Giurgiu: 1, 75, 97.

Grozești: 97.

Guberniul din Lemberg: 43, 71—2, 93.

Gurile Dunării: 41, 88.

H.

Hangu, munți: 3.

Horodniceni: 65.

Hotel London din Viena: 51; de Moldavie 7; de Paris 7, 78; Petersburg 1, 37; Regina Angliei 73.

Huși: 69.

I.

Iași: 1, 2, 9, 15—8, 20—2, 26, 29, 30—2, 35, 37, 40, 43—4, 53—8, 60—2, 64, 69, 70—1, 73—5, 77—8, 82, 84, 90—1, 94—6, 98—9, 104—6, 108—10, 112, 114—5.

K.

Kronstadt, vezi Brașov.

L.

Lăpușna: 8.

Lemberg: 43, 71—2, 93.

Leova: 67, 96.

Leseverein juridisch-politischer: 9.

Lugoj: 1.

M.

Măcin: 6, 56.

Mamornița: 4.

Mazanaești: 7, 65.

Memoriul boierilor mold.: 17.

Memoriul Bucovinei: 28.

Miclăușani: 78, 89.

Mihăileni: 3—5, 7, 35, 79.

Milcov: 23, 81—2.

Moldova: 1, 2, 4, 6, 9, 10, 13—5, 17—20, 22—3, 25, 28—9, 30—6, 39, 40, 52, 54—6, 59, 60, 65, 67, 69, 70—2, 78, 81—3, 86, 90—1, 93, 95, 100—5, 107, 110, 115; râu 2.

Moldovenii: 7.

Molna: 30.

Muntenia: 9, 15, 19, 20, 22, 42, 72.

N.

Nimirceni: 18.

O.

Olmütz: 114.

Orșova: 4, 5, 53, 72, 79.

P.

Paris: 1, 4, 5, 9, 10, 13, 18—9, 23, 51, 64, 74—5, 82, 91, 115.

Parlamentul din Frankfurt: 19, 23, 77, 82.

Poarta Sublimă: 20—1, 23, 25, 61, 66—7, 82, 86—8, 90—1, 96, 98, 100, 102.

Poșta austriacă: 111.

Principatele române: 9, 24, 26, 28—9, 41, 43, 84, 94, 96, 106, 113.

Prusia: 75, 82.

Prut: 56, 109.

R.

Roman: 80.

România: 8, 23—4, 41, 81, 83.

Ruginoasa: 78.

Rusia: 31, 81, 84, 88—9, 96—7.

S.

Salutul patriei: 18—9, 74.

Sculeni: 96, 106.

Siebenbürgen, vezi: Transilvania.

Sinăuți: 4, 5.

Sirete: 3.

Stambul: 84.

Suceava: 2, 3, 5, 25, 34, 53, 79, 80, 83.

T.

Târgu-Frumos: 78.

Târgu-Neamț: 19, 78, 97.

Tecuci: 96.

Tișăuți: 2, 4, 5, 25—6, 53, 79, 80,
83—5, 95.

Transilvania: 1, 4, 28, 43—4, 72, 82—3,
93, 98, 113.

Tribunalul din Cernăuți: 44.

Tulgheș: 4.

Turcia: 37, 88—9, 91, 103.

T.

Tara Românească: 1, 91.

U.

Ungaria: 113.

Unirea din 1859: 15, 26.

Universitatea din Viena: 46.

Urecani: 100.

V.

Valahia: 15, 23—4, 30, 66, 69, 71, 81—4,
90—1, 95, 99, 100, 106—7.

Văratec, mănăstire: 97.

Viena: 5, 9, 10, 23, 32, 34, 46, 51, 54,
73, 82 111, 114—8.

Z.

Zvoriște: 4, 79.

Tabla de materii

	Pagina
Sosirea refugiaților	1—11
Comitetul revoluționar din Cernăuți	13—16
Correspondența purtată cu comitetul din Iași	17—26
Ziarul „Bucovina“	27—36
Broșuri și memorii	37—47

Anexe

1. 1848, Aprilie 2/14, Paris: Hatmanul Alecu Roset scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi, că se găsește în Paris și intenționează să plece la Viena	51
2. 1848, Aprilie 17, Suceava: Comisarul Sucevei raportează Administrației Bucovinei, despre intrarea în Bucovina a boierului Gheorghe Radu	52—53
3. 1848, Mai 9, Orșova: Hatmanul Alecu Roset scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi, rugându-l să cerceteze ce s'a întâmplat cu două trăsurile sale expediate la Galați	53—54
4. 1848, Iunie 1: Comitetul revoluționar din Cernăuți cere celui din Iași o întâlnire în Bucovina pentru a hotărî o acțiune comună pentru salvarea Moldovei	54—55
5. 1848, Iunie 1/13, Iași: Comitetul revoluționar din Iași trimite celui din Cernăuți trei boieri moldoveni la întâlnirea cerută de comitetul din Cernăuți	55
6. 1848, Iunie 4/16, Iași: Constantin Hurmuzachi trimite părinților săi știri din Moldova și roagă să se înlesnească trecerea în Bucovina a unui tânăr Moldovean	56—57
7. 1848, Iunie 11/23, Iași: Comitetul revoluționar din Iași trimite celui din Cernăuți un raport asupra acțiunilor întreprinse	57—58
8. 1848, Iunie 25, Cernăuți: Procesul verbal al ședinței comitetului din Cernăuți din 25 Iunie 1848	58—59
9. 1848, Iunie 25, Cernăuți: Obligațiile comisiei însărcinate cu colectarea banilor	59
10. 1848, Iunie, 25, Dumbrăveni: Constantin Hurmuzachi scrie părinților săi despre refugiații moldoveni și holera din Iași	60—61
11. 1848, Iunie 14/26, Cernăuți: Comitetul din Cernăuți aprobă acțiunile întreprinse de comitetul din Iași și cere înformațiuni	61—62 61—62

12. 1848, Iunie 26, Cernăuți: Statutele comitetului revol. din Cernăuți	62—64
13. 1848, Iunie 27, Cernăuți: Procesul verbal al ședinței comitetului din Cernăuți din 27 Iunie 1848	64
14. 1848, Iunie 27, Cernăuți: C. Cazimir și V. Canta plecând la hotarul Moldovei cer concediu pentru câteva zile ..	65
15. 1848, Iunie 15/27, Iași: Comitetul din Iași relatează celui din Cernăuți în ce fel a fost primită boierimea de către comisarul turc Talaat-Efendi	66—67
16. 1848, Iunie 28, Cernăuți: Autorizația eliberată lui Pîsoțchi și Dulcescu pentru colectare de bani în țară	67
17. 1848, Iunie 30, Brașov: N. Ghica scrie comitetului din Cernăuți, că dorește să colaboreze și să acționeze în străinătate pentru interesele Moldovei	68—69
18. 1848, Iulie 1, Cernăuți: Comitetul din Cernăuți cere celui din Iași informațiuni despre evenimentele din Moldova ..	69—70
19. 1848, Iulie 2, Cernăuți: Procesul verbal al ședinței comit. din Cernăuți din 2 Iulie 1848	70
20. 1848, Iulie, 1—10, Cernăuți: Comitetul revoluționar din Cernăuți scrie lui Constantin Hurmuzachi cerând informațiuni despre armata rusă din Moldova	71
21. 1848, Iulie 2, Lemberg: Guvernul din Lemberg cere Administrației Bucovinei supravegherea refugiaților moldoveni	71—72
22. 1848, Iulie 3, Orșova: Lascar Rosetti cere lui Eudoxiu Hurmuzachi informațiuni politice despre Moldova și Austria	72—73
23. 1848, Iulie, Iași: Un emisar trimite comitetului din Cernăuți știri din Moldova și cere activitate energetică	73—75
24. 1848, Iulie 12, Brusa: Eufrosina Rosetti se plânge Ministerului de Interne de șicanele ce le suportă	75—76
25. 1848, Iulie 16, Brusa: Un exilat scrie lui Constantin Hurmuzachi că speră să se întoarcă în patrie	76—77
26. 1848, Iulie 5/17, Iași: Gheorghe Dulcescu trimite comitetului din Cernăuți informațiuni din Moldova	77—78
27. 1848, Iulie 5/17, Dumbrăveni: Constantin Hurmuzachi scrie lui Lascar Rosetti că dorește o întâlnire și trimite salutări	79—80
28. 1848, Iulie 18, Dumbrăveni: Constantin Hurmuzachi scrie lui Lascar Rosetti că dorește o întâlnire în satul Tișăuți ..	80
29. 1848, Iulie 18, Cernăuți: Comitetul din Cernăuți cere celui din Iași o acțiune puternică pentru salvarea Moldovei ..	81—83
30. 1848, Iulie 12/24, Dumbrăveni: Constantin Hurmuzachi trimite lui Lascar Rosetti știri și dorește o întâlnire la Tișăuți	83—85
31. 1848, Iulie 24, Boian: Raportul postului vamal despre trecerea hotarului Bucovinei a lui Nicolae Pîsoțchi	86

32. 1848, Iulie 13/25 : Grigore Ghica scrie lui Costache Negri despre succesele diplomatice repurtate la Constantinopol	86—87
33. 1848, Iulie 25, Cernăuți : Memoriul refugiaților mold. adresat popoarelor europene	87—89
34. 1848, Iulie 14/26, Miclăușani : Un membru al comitetului din Iași scrie comitetului din Cernăuți despre șicanele, cărora sunt supuși Moldovenii din partea Rușilor	89—93
35. 1848, Iulie 27, Cernăuți : Guvernorul Bucovinei raportează Guberniului din Lemberg despre atitudinea politică a refugiaților moldoveni	93—94
36. 1848, Iulie 15/27, Dumbrăveni : Constantin Hurmuzachi trimite lui Lascar Rosetti informațiuni despre evenimentele din Moldova și dorește o întâlnire la Tișăuți	94—95
37. 1848, Iulie 16/28, Baia : Dimitrie Cantacuzino dă lui Lascar Rosetti informațiuni asupra evenimentelor din Moldova și arată ce acțiuni trebuie întreprinse pentru salvarea patriei	96—98
38. 1848, Iulie 16/28 : Gheorghe Ghica dă lui Costache Negri informațiuni despre evenimentele din Moldova	98
39. 1848, Iulie 17/29, Iași : G. Dulcescu scrie comitetului din Cernăuți despre activitatea ce o desfășoară comitetul din Iași	99—100
40. 1848, Iulie 30, Cernăuți : Memoriul refugiaților mold. din Cernăuți adresat cămăsarului turc Soliman Pașa	100—103
41. 1848, Iulie 30, Cernăuți : Adresa refugiaților mold. trimisă consulului francez	104—105
42. 1848, Iulie 19/31, Iași : Mavrojeni trimite lui Costache Negri informațiuni asupra evenimentelor din Moldova	105—106
43. 1848, Iulie 19/31, Iași : G. Dulcescu raportează comitetului din Cernăuți despre cele săvârșite de el în Moldova	106—108
44. 1848, Iulie 31, Iași : Un necunoscut arată lui Costache Negri ce fac soldații ruși în Iași	108
45. 1848, August : Rale scrie comitetului din Cernăuți despre evenimentele din Moldova și despre o broșură care urmează să se tipărească la Cernăuți	109
46. 1848, August 11, Dorna : Nicolae Hurmuzachi scrie fratelui său Doxachi despre felul cum petrec refugiații moldoveni la Cernauca	110
47. 1848, Sept. 16, Bosanci : Postul de grăniceri raportează comandamentului militar al Bucovinei despre trecerea hotarului Bucovinei a episcopului Iustin Edessis	110—111
48. 1848, Dec. 15, Viena : Autorizația eliberată lui Eud. Hurmuzachi de a ridica corespondența lui E. Costachi-Epurenau și a lui Lascar Rosetti	111

	Pagina
49. 1848, Dec. 27, Cernăuți: Ziarele străine oprite să intre în Moldova	111—112
50. 1849, Ian. 2/14, Cernăuți: Foaia volantă cu care ziarul „Bucovina“ anunță publicului sistarea apariției din cauza stării de asediu	112
51. 1849, Ian. 22, Olmütz: Ciorna cererii în care ziarul „Bucovina“ cere Ministerului de războiu, autorizația de a reapare	112—113
52. 1849, Ian. 2/24, Viena: A. I. Cuza scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi despre situația materială a refugiaților moldoveni	114
53. 1849, Febr. 2, Paris: Lascar Rosetti scrie lui Eudoxiu Hurmuzachi, că dorește să trimită mamei sale ziare franceze și roagă pe E. H. să mijlocească expedierea acestora dela Viena la Iași. Despre starea politică din Paris	115—117
54. 1849, Febr. 20, Atena: Un Rosetti trimite lui Eudoxiu Hurmuzachi comunicări personale	117—119
55. 1849, Oct. 23, Cernăuți: Gheorghe Hurmuzachi comunică Administrației Bucovinei că se retrage dela conducerea ziarului „Bucovina“, care de acum înainte va fi redigeat de fratele său Alexandru	119

Indice

Nume de persoane	121—123
Nume de localități, instituții și lucruri	124—126

PUBLICAȚIUNILE INSTITUTULUI DE ISTORIE
NAȚIONALĂ

a) ANUARUL INSTITUTULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ

- Vol. I. (1921—1922). Cluj 1922. XVI+434 p.
Vol. II. (1923). București 1924. XV+544 p.
Vol. III. (1924—1925). Cluj 1926. X+1045 p.
Vol. IV. (1924—1925). Cluj 1926. X+1045 p.
Vol. V. (1928—1930). Cluj 1930. XII+793 p.
Vol. VI. (1931—1935). Cluj 1936. XII+844 p.
Vol. VII. (1936—1938). București 1939. XI+935 p.
Vol. VIII. (1939—1942). Sibiu 1942. VII+582 p.
Vol. IX. (1943) și Vol. X (1944) în curs de apariție.

b) DOCUMENTE ISTORICE TRANSILVANE:

- Vol. I. (1599—1699). Cluj 1940. XVI+522 p.
Vol. II. (1700—1781) în pregătire

c) BIBLIOTECA ISTORICĂ ASTRA în colaborare cu secțiunea istorică a „Asociațiunii”:

1. I. Lupaș, *Epocile principale în istoria Românilor*, ed. I. Cluj, 1927 și ed. II. Cluj 1928, 144 p.
2. I. Lupaș, *Răscoala țărănilor din Transilvania la 1784*. Cluj 1933, 230 p.
3. Marina L. Vlasiu, *Problema transilvană* (sub tipar).

d) PUBLICAȚIUNI OCAZIONALE:

1. *Fraților Alexandru și Ion I. Lapedatu*, volum omagial. București 1936, LXXIV+905 p.
2. *La Transylvanie*, volum tipărit sub auspiciile Academiei Române. București 1938, 858 p.
3. *Omagiu lui Ioan Lupaș*, București 1943, LXVIII+926 p.

e) MONOGRAFII ISTORICE:

- I. Lupaș, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte der siebenbürgischen Dörfer*.
- I. Moga și I. Crăciun, *Un sfert de veac din istoriografia românească transilvană* (în pregătire).
- C. Petranu, *Studien zur Kunstgeschichte Siebenbürgens* (sub tipar).
- I. Lupaș, *Studii Istorice*, vol. III. Sibiu 1941, 312 p.
- I. Lupaș, *Studii Istorice*, vol. IV. Sibiu 1943, 392 p.

i) BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ:

- I. Nicolae Drăgan, *Toponimie și Istorie*. Cluj, 1928, 178 p.
- II. Ioachim Crăciun, *Cronicarul Szamosközi și însemnările lui privitoare la Români*. 1566—1608. Cluj 1928, 214 p.
- III. Ioan Moga, *Rivalitatea polono-austriacă și orientarea politică a Țărilor Române la sfârșitul secolului XVII*. Cluj 1933, IV+240 p.
- IV. David Prodan, *Răscoala lui Horla în comitatele Cluj și Turda*. București, 1938, 206 p.
- V. Aurel Decei, *Românii din veacul al IX-lea până în al XIII-lea în lumina izvoarelor armenesti*. București 1938, 198 p.
- VI. Marina I. Lupas, *Mitropolitul Sava Brancovici*. Cluj 1939, 126 p.
- VII. Sebastian Stanca, *Viața și activitatea Episcopului Vasile Moga*. Cluj 1939, 125 p.
- VIII. Dimitrie Braharu, *Chestiunea Română în Italia în timpul Memorandului*. Sibiu 1942, 142 p.
- IX. Al. Papiu-Ilarian, *Istoria Românilor din Dacia Superioară*, schița tomului III, publicată cu o introducere și cu note de Ștefan Pascu. Sibiu 1943, XX+172 p.
- X. Rolf Kutschera, *Guvernatorii Transilvaniei, 1691—1774*. Sibiu 1943, 108 p.
- XI. Helmut Klima, *Guvernatorii Transilvaniei, 1774—1867*. Sibiu 1943, 112 p.
- XII. Ștefan Pascu, *Petru Cercel și Țara Românească la sfârșitul veacului al XVI-lea*. Sibiu 1944, 312 p.
- XIII. Enea Hodoș, *Din corespondența lui Simion Bărnuțiu și a contemporanilor săi*. Sibiu 1944, 134 p.
- XIV. Mihail P. Dan, *Cehi, Slovaci și Români din veacul al XIII-XVI-lea* (sub tipar).
- XV. Teodor Bălan, *Din activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina la 1848*. Sibiu 1944, 130 p.